

מכורין. ואילו בברייתא (ס) תניא בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה וכו'. וכתב עליה ר"ח ז"ל והילכתא כסתמא דמתניתין, ואע"ג דמתניתא חולקת לא חיישינן לה. וכן כתב רב האי גאון ז"ל בספר המקח (שער כ). לפיכך כתב רבינו הגדול ז"ל סתם שהלכה כסתם משנתינו, והדבר ידוע.

ע"ב. צינור שחקקו ולבסוף קבעו (אינו) פוסל את המקוה. פירוש האי צינור דפוסל אינו כעין סילון, כמו שאמר הרב רבי שמואל ז"ל, אלא דווקא צינור שאינו פרוץ, כלומר שהוא עשוי לקבלה ויש לו בית קיבול. אבל אם הוא פרוץ משתי רוחותיו אינו פוסל כיון שאינו עשוי לקבלה, ותנן במסכת מקואות (פרק שלישי) [פרק רביעי - ה"ג] (מ"ג) סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה. שמעין מינה דצינור שאינו עשוי לקבלה אינו פוסל. ושנינו עוד (ס"ג) המניח טבלה תחת הצינור אם יש לה לבזבז פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת. עד כאן. ואם עשוי לקבל בו צרורות פוסל, דתנן התם (מ"ג) החוטט בצינור לקבל בו צרורות בכלי עץ בכל שהוא בכלי חרש בריעיית, ר' יוסי אומר אף בשל חרש בכל שהוא, ירד לתוכו עפר ונכבש כשר. פי' שנכבש מאיליו ונתבטל שם עד שאין המים יכולין לשתוף לאותו עפר.

ובספר היראים (הש"ס, כו) מפרש שכבשו ברגל ונתבטל קיבולו. וקשיא ליה. מהא דגרסינן בעירובין פרק חלון (ע"ג, ז), חריץ עמוק י' ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד, מלא עפר או צרורות מערבין אחד, ולא מצרכינן כבישות. ותריץ גבי חריץ שאני (דהנא) [דהכי - ה"ג] מבטל ליה מתורת כלי.

דוה המקוה שהוא נפסל אינו מקוה שלם כמו שאמר הרב ז"ל, אלא דווקא מקוה חסר שאין בו מ' סאה אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים אינו נפסל בשאובה. דתנן היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזירו מראיהם למראה מים בפרק שביעי במסכת מקואות (מ"ג). ותנן נמי (מקואות פ"ו מ"ג) שלש מקואות בזה עשרים ובה עשרים ובה עשרים סאה מים שאובין והשאוב מן הצד, ירדו ג' וטבלו בהן ונתערבו, המקואות-טהורין-והטובלין-טהורין. פי' שאני-אומר-השנים הראשונים נתערבו תחילה וה"ל מקוה שלם ושוב אינו נפסל בשאובה. ותנן נמי התם במסכת מקואות פ"ד (מ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבין בחצר ובעוקה על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול [וכו' - ה"ג], אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא יגיעו למקוה, היו מקלחין לתוך המים, אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא יערו לתוכן [ירדו לתוכן] שלשת לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. וכבר כתבה רבינו הגדול ז"ל (שנועות ה, ז לפי כ"י).

ועוד אומר רבינו תם ז"ל דאפילו מקוה שאין בו מ' סאה מכונסין אלא בהשקה, כגון שיש כאן שתי גומות עשרים עשרים ולול פתוח מזה לזה ונושקין זה את זה בכשופרת הנאד שהוא עירוב המקואות, מקוה שלם מיקרי ולא מיפסיל בשאובה. ומביא ראייה לדבריו דתנן בפרק חומר בקודש

יכול לבנות שם כל מה שירצה, אבל עדיין לא קנה גג הבנוי [שם] בזמן שהוא גבוה עשרה ולא עלייה שעל הבית. וכי כתב לו מתהום ארעא ועד רום רקיעא קנה הכל לגמרי. ולהך סברא, איכא למימר סיפא דקתני (לקמן ס, ה) ואע"פ שכתב לו עומקא ורומא, אכולה מתני' קאי, ואפילו אגג, (תנא) [דתנא - ה"ג] עומקא לבור ורומא לגג. והא דקאמרינן בור ודות ומחילות ולא קאמרינן למעלה גג ועלייה, אורחא דמילתא (ולמעלה) [דלמעלה] פרושי מפרשי לה ולא עבידי לזבזבי סתם. והרב רבי משה הספרדי ז"ל (ה"ל מכירה פכ"ד ה"ט) פי' מחילות, שעל גבי הבית.

והוי יודע שהמוכר בית לחבירו סתם לא קנה עומקא ורומא, כשם (א"ט - דכשם) שאם רצה לבנות עכשיו עלייה על גבי דיומדין הרשות בידו, כך אם נפל הבית ונעשה הכל אויר אין הלוקח בונה ביתו אלא כמידתו הראשונה ומוכר בונה על גבי דיומדין. שהרי האויר משוייר הוא למוכר ומפני שנפל לא נתרוקנה רשות ללוקח. וזה אינו צריך לפנים. [ואפילו בשכתב לו עומקא ורומא אם היתה שם עלייה על גבי דיומדין כיון שלא קנאה לוקח אותו אויר (שיורי שייריה ומשויר) הוא. כדאיתמר בירושלמי (פ"ג ס"ה) המוכר אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום אלא מוכר לו חורבה (או משייר) [ומשייר - ה"ג] לו אנטה. וכינן דשייר משוייר, אפילו נפלה חוזר ובונה אותה.

וכשמכרה לאחר, נראה שכיון שאין האויר נקנה ללוקח, נפל אוד, כדאמרינן גבי משכיר (צ"מ ק, ה), דהא לא קני הכא קנין הגוף אלא אותן עצים ואבנים הוא שקנה. אבל בבנויה על גבי הבית כבר כתבתי בה דעתי שקנה קרקע ואם נפלה חוזר ובונה אותה. וכן אני אומר (במוכר) בור ודות או ששיירן בפ"י, דכיון דארעא אחריתי נינהו, מדיוקא דדייקינן בגמרא בפרק המוכר את הספינה (לקמן פ, ז) משום דאין להם דרך לרבנן, הילכך אפילו נפלה [נ"ה - נפל] חוזר ובונה אות' ויש להם דרך. ואע"פ שראיתי לרב רבי יוסף הלוי ז"ל דרך אחרת בדברים הללו, דרך האמת אין לה שיעור.

ושמעתי שאם אמר מתהום ארעא ועד רום רקיעא ולא אמר עומקא ורומא, דלא קני אלא כדין מי שאמר עומקא ורומא בלחוד, ותרווייהו צריכי ומשום לישנא יתירא מהני (נ"ה - מהנן). ולא נראה לי כן. ושוב ראיתי שאין כן דרך דעת ר"ח ז"ל דהא מסיים מצרים.

דף סד ע"א. ואי ס"ד לא קני. פירוש מדרב פפא מקשי ולא מדרב זבד.

דאי נפל הדר בני ליה. פי' לבית. וכל שכן לרב זבד [דכיון שיש לו תשמיש בו הוה ליה כמשייר עלייה].

דף סה ע"א. הא דתנן מכר [כו'] לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין. ברייתא (לקמן ס, ז) פליגא עלה דקתני ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין אבל לא את התנור. ולקמן (ס, ז) נמי תנן במתני' המוכר בית הבד וכו' אבל לא מכר לא העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן

האדם טמאין מדרבנן. והיינו שמעתין.

ו"א דרישא דספרא אסמכתא בעלמא הוא, ואין לשולחן וטבלא טומאה מן התורה אלא בשיש לה בית קיבול. והכי מוכח בפרק שתי הלחם במנחות (טו, ז). ואם אינן משמשיין לא את האדם ולא את משמשיו זה ברור הוא לדברי הכל שהן טהורין לגמרי. והיינו דאמרינן במסכת סוכה (יג, ז) גבי חיציין, בזכרים כשרה. ואמרינן נמי (סס, יט, ז) גבי מחצלת, עשאה לסיכוך מסככיין בה.

ועוד מביאין ראייה מהא דתנן בכלים (פ"ג מ"ה) ומייתנין לה בגמרא במסכת שבת (טו, ה) כלי עץ [כלי עור] כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהם [טהורין] ומקבליהן טמאים, ומקבלי כלי זכוכית אין להם טומאה מן התורה כדמפרש התם בפרק קמא דשבת, ושמע מינה דפשוטים לאו מקבלי טומאה הן כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וה"ר שמואל ז"ל שכתב לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן אלא בשראוין למידרס, לא דק.

ע"ב. שאני שאובה דרבנן. יש מפרשין כל שאובה שבעולם אפילו מלאו בכתף מדרבנן היא. וראיה לדבר זה מה ששנו בתוספתא דמסכת מקוואות פרק שני (ה"ח) מקוה שהנהנה בגמא ובאגמא מלא טהור מפני שספק מים שאובין למקוה וחזקתן למקוואות כשרין. משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן דהא הניחו ריקם קתני ולא קתני שהניחו חסר. ואי מדאורייתא ספיקא דאורייתא ודאי לחומרא. ועוד דאמרינן במסכת פסחים פרק קמא (יז, ז) גבי [משקי בית - גי] מטבחיא, בכלין טמאין בקרקע טהורין, [ו]פירש רב פפא בקרקע טהורין משום דחזו למיטבל בה מחטין וצנורות, משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן.

ורבינו תם ז"ל היה אומר דשלושת לוגין מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה מן התורה ואין צריך לומר כולה שאובה, ועל פני המים הוי מדרבנן. והיה אומר דהא דתניא מפני שספק מים שאובין טהור משום דחזקה מאן קא ממלא לה למקוה אדם טמא שצריך טבילה, וודאי לא ממים שאובין מלייה, דהא מידע ידיע [ג"ח - ידע] דלא סלקא ליה טבילה, ולפיכך כשר. וכן משמע התם (פ"ג מ"ג) דקתני מפני שכשרותו מוכיח עליו, פירוש כיון שמלא כשיעור מקוה אני אומר אדם טמא בא ומלאהו לטבול ולא מים שאובין הן.

ומביא ראייה לדבריו מדתנן התם במקוואות (פ"ג מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה ושלושת לוגין על פני המים וחכמים אומרים וכו', משמע מדקא מפליג ר' אליעזר בין בתחילה בין בסוף, משום דבתחילה דאורייתא ובסוף כלומר על פני המים דרבנן. ותניא בספרא (שמיני פ"י פרשת ט) בהדיא, אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אף מילאו בכתף ועשה מקוה [בתחילה] [בתחילה - גי] יהא טהור, תלמוד לומר מעין [ויקרא יא, לו], מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים.

ובעלי הסברא הראשונה אמרו אין אלו ראיות. דהתם היינו טעמיה דר' אליעזר דמחמיר בתחילה יותר מעל פני המים, משום דבתחילה חזו למיטבל בה מחטין וצניורות ומקוה פסול הוא, [ו]הואיל ונקרא עליו שם פסול אינן בטליו, ואפי'

(מגינה כ, ז) שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה, ואיתמר התם (כא, ז) דווקא בכלי שיש בפיו כשפופרת הנוד. ותנן נמי בפרק ששי דמקוואות (מ"ה) השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובים כשפופרת הנוד. והרי אותן שבכלי שאובין הן ואעפ"כ כיון שמחוברין למקוה טהורין. ויש שדוחין דהתם כיון שלא נתלשו ולא נשאבו מעולם כשרין, אבל משנתלשו ונשאבו ממש אין השקה מועלת לטבול בהן בכשפופרת הנוד. ואין זה נכון. ובתוספתא במסכת מקוואות (פ"ג ה"ד ע"י"ש הי"ט) הכי משמע כדאמרן.

ואיכא דקשיא ליה הא דגרסינן במסכת יומא בגמרא דבני מערבא בפרק אמר להם (פ"ג ה"ח) ים שעשה שלמה בית טבילה לכהנים היא שנאמר (דהיי"ז ז, ו) והים לרחצה בו [ג"ח] - בפרק אמר להם גבי ים שעשה שלמה שהיו כהנים מטבילין בה. [וקשיא]. וקשיא להו ולא כליל הוא. ומפרקי כההיא דאמר ר' יהושע בן לוי אמת המים מושכת לו מעיטם והיו רגלי [שולים פתוחים] [שבדרום - ירושלמי] [פתוחים] כרימונים, משמע דווקא כמוציא רימון דנפק ליה מתורת כלי, ואמאי, בנקב כשפופרת הנוד סגי. איכא למימר שלא כיון לכך אלא כדי שהמים יכנסו לה כעין [מעין - גי] עיטם בשפע, והוא הדין דנקב כשפופרת הנוד סגי. ויש אומרינן דהתם שרוב המים נכנסין ונאספין לתוך הכלי, צריך מוציא רימון להוציא מדין כלי לגמרי, אי נמי שלא יטמא הכלי בטומאת הנכנס לתוכו קודם טבילה.

ואי קשיא הא דאמרן דמקוה שיש בו ארבעים סאה שלמות תו לא מיפסיל לעולם בשאובה, והא תנן במסכת מקוואות פרק שביעי (מ"ב) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר, ואמר ר' יוחנן עלה במסכת יבמות (פג, ז) עד רובו כשר מכאן ואילך פסול. ואמאי, כיון דהווי ביה ארבעים סאה שלמים כשרים היכי מפסיל תו משום שאובה. לא תיקשי (ו)דהתם כיון שנטל ממנו רובו פסול [ג"ח - נפסול] מפני מראית העין דכיון דנטל ממים כשרין נטל ושאובין נתן, ומיהו עד רובו תלינן לקולא ולא חישינן. ורשיי ז"ל מפרש לה בין, כלומר שנפל שם יין ולא שינו את מראיו דמפסיל ברוב, ושאני פסול יין מפסול מים שאובין. וכן הוא ודאי לפי סדר המשנה [ג"ח - לפי המשנה].

דף סו ע"א. הועבר מלהלן - הא דאמרינן פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן, איכא למירמא בה, והא פשוטי כלי עץ אשכחן דטמאין מדאורייתא כדאמרינן (בפרק מרובה) (צ"ק כה, ז) מפץ שמטמא בזב [ג"ח - במת] אינו דין שטמא במת [ג"ח] - בשרץ ואע"פ שהוא פשוטי כלי עץ. ולא קשיא דשאני התם שהן ראויין למדרס. והכי אמרינן בהדיא בבכורות פרק [על] אלו מומין (נח, ה), ואי אין לו תוך לכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא, והא דומיא דשק בעינן, ופריק בהגן דחזו למדרסות.

וכן אם משמשיין את האדם ואת משמשיו טמאין מן התורה, דתניא בספרא (שמיני פרשת ו) יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא והדולפקי תלמוד לומר [כל] כלי עץ ריבה וכו', אף אני ארבה את השולחן והטבלא והדולפקי שהן משמשיין את האדם ואת משמשי אדם. ודווקא משמשי האדם ומשמשי, אבל משמשיין משמשי האדם ואינן משמשיין את

חשוב לא חזי לקבל טומאת כלל או בטל מכל תורת כלי המים שבתוכו שעומדין על גבי קרקע דמי, אבל אם אין הנקב כמוציא רמון עדין כלי הוא חשוב ואין זה מקוה שעיקרו על גבי קרקע אלא על גבי כלים (מד).

בו, ולאו כלי הוא ומשני התם מעיין הוא נמשך לו מעין עיטם ורגלי השוורים היו נקובין כרמון דמשמע דנקב רמון מוציאו מתורת כלי, וקשיא מההיא דחגיגה ומההיא דשידה תיבה ומגדל דמתני' ב"ל דלא קשיין אהדדי והכין הוא פתרון הירושלמי מעיין נמשך לו מעיין עיטם דלא תימא שואבין היו בכתף ומערין לתוכו אלא מעיין עיטם שהיה גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמות שהיו באין ממנו המים על גבי שער המים כדאמרינן בפרק אמר להם הממונה (א): הוא היה מושך לתוך ים של שלמה, וים נמי לא הוי שלם שיהא חשוב כלי אלא היה נקוב (היה) שמן הנקב יורדין המים לשוורין וגם רגלי השוורים היו נקובין כרמון שכבר בטל מתורת כלי כדתנן (ב): כל בלי בעלי בתים שיעורן כרימונים, וכיון דבטל מתורת כלי המים שבתוכו כאילו עומדין על גבי קרקע דמי ולא כאילו עומדין בתוך הכלי וכיון שרגלי השוורים היו עומדין על הארץ מקוה שעיקרו על גבי קרקע הוא כדתנא בספרא (ב*). ואע"ג דלענין עירוב מקוואות סגיני לן כשפופרת הגוד התם משום דהכי קיימא לן בכל עירוב המקוואות וגם לנקב הכלי נמי כשמקלה למקוה כיון שאין כל המקוה גרור על גבי הכלי סגי לן בנקב כזה כדאמרן לגבי (ג) משום דתורת המקוה בכך, אבל לכנוס מ' סאה בתוך הכלי כיון שכל המקוה גרור על גבי הכלי דוקא אם היה נקוב כמוציא רמון

והחבר ר"י כתב אלי תשובות על דבריכם → ואמר שאין השאובין נישוקין במקוה כשפופרת הגוד דהכי תנן (ד*) עירוב מקוואות כשפופרת הגוד בעוביה ובחללה וכשתי אצבעות חוזרין למקומן. ודוקא בעירוב מקוות ולא עירוב שאובין ולא מהניא להו השקה לשאובין אם לא בזריעת כולו ברוחבו בבת אחת כי ההיא דג' מקוות (ה) והשאוב מן הצד דבבת אחת ברחבו נישוקין הכ' סאי, ואע"ג דגראין דבריו (השני) [דשני] בין שאובין למקוה חסרין דאע"ג דהכי והכי הוו פסולין מדאורייתא החסרים כשרים להקוות עליה' ואינן צריכין אלא (שיעט"ג) שיתערבו עם אחרים עד שיושלמו, אבל בשאובין אסור להקוות עלהו. וצרכינן טהרה ואין להם טהרה עד שישקם כולן ולא כשפופרת הגוד בלבד, מכל מקום נ"ל דכיון דעירוב שפופרת הגוד תשיב לחברו ביחד כאילו היו כולן מחוברין הם הכי נמי אמרי' שאובין שפופרת הגוד משוי להו כמחברים כולם ובזו הסברא דעתי מיושבת אבל מקום שעשה (ז) לא הייתי סמוך לעשות מפני שלא נמצאת על זה ראייה ברורה (ח).

הגוד, משמע דנקב המטהרו פחות הוא משפופרת הגוד ולפי דברנו בכלי עץ הוא לחומרא שהוא יותר משפופרת הגוד, ועיין בחידושי הע"ק שם שמפרש גם כן כן וצריך עיון. (מ*) מקוואות פרק ה' משנה ה' (ז) פרק ה' משנה ג' (ז) ניכר כאן חסרון דברים ומחורן הענין י"ל: אבל [מכל] מקום [זה] שעשה. (ז) הרא"ש בהלכות מקוואות סימן טו כתב: עירוב מקוואות בשפופרת הגוד כו', פירוש עירוב מקוואות שאזב בצד מקוה בשר, או חסר בצד שלם, או שנים חסרים להכשירם, צריך שיהא הנקב כשפופרת הגוד. והר"ש במקוואות פ"ו, מ"ח במשנה ומשכו ומשיקו כחוט השערה ודיו (מביאו הרשב"א בת"ה שער המים, הסוקר עמוד לב) כתב: ונראה לפרש ולא איירי בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירו וסגי בחוט השערה דהיקלו בשאיבה דרבנן, ולא מצאתי בראשונים חבר לשיטה זו של הר"י להחמיר בשאובין יותר ממקוה חסר, ובב"י יור"ד סימן ר"א מביא משם ר"י (נראה שהוא מתוך תשובת הרא"ש סימן לא, אולם לא מצאתי אי"ז שם): ור"י כתב וז"ל ב' מקוואות אחר

(מא) לא, א. (מב) כלים פרק י"ה מ"א. (מב*) שמיני פרק י' פרשת ט: מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע. (מג) נראה דצ"ל: שוקת יהא (מקוואות פ"ו, מ"ה). (מד) נראה ביאר דברי רבינו דכל דין השקה בשיעור שפופרת הגוד הוא לחבר המים של שני מקוואות ע"י חיבור שפופרת הגוד כמו שוקת יהא לפי שיטת הגמרא יבמות טג, א או אם מקלת משוקת למקוה אם יש בשפופרת הגוד או אינו פוסל את המקוה אבל בים של שלמה ששם נקו המים והיו המקוה בל עוד שלא ניקב כמוציא רמון תורת כלי עליו, והיו בעיני תירוץ השני של הרמב"ן שהבאתי לעיל, והרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוואות הלכה ד כתב: הלוקח בלי גזול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבע בארץ ועשאוהו מקוה ה"ז כשר, לכאורה נראה לבאר דברי הרמב"ם שהוא כשיטת רבינו. היינו לבטל שם בלי צריך נקב המטהרו בכלי חרס כמוציא ית ובכלי עץ כמוציא רמון, אולם בשו"ע יור"ד סימן ר"א סעיף ז פסק המחבר: ונקבו כנקב המטהרו, וכתב הרמ"א ע"ז: וי"א דבעינן כשפופרת

השואב כר"מ

וכן יצאנו נכאנן גסן נ"ח

בזכרון זמן מלאו בישראל גאלג ירושלים

5

מקוה שלם היה צלדה ונקב ציניהם כשפופרת הנוד ומטבלין בשוקת על ידי חצורה למקוה שלם. ולפי פשטא דמתניתין דקאי אניקבה דלעיל מיפרשא הכי, שהמים מקלחין מן ההר לשוקת ומן השוקת למקוה וראשונים ראשונים היו נשאצין, לבית הלל עד שינקב כשפופרת הנוד ולבית שמאי עד שתפתח רובה. ובתוספתא⁵ איכא פלוגתא איכא מאן דבעי כשפופרת לבטלו מתורת כלי ואיכא מאן דסגי ליה צנקב כל שהוא, דחני קסטלון המקלח מים בצרכין אם הי' נקוב כשפופרת הנוד אינו פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה. הלכה זו העלו בני אסיה שלשה רגלים ליבנה לרגל ג' הכשירו להם אפילו נקוב כמחט. אמר ר"א בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אלל חברי אמרו לי יפה הורית, כמה דברים אמורים מן הנד אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. פקקו בסיד ובצנין אינו פוסל את המקוה, בסיד וגפסיס פוסל את המקוה, על גבי הארץ ועל גבי סיד וגפסיס או שמרח צטיט מן הנדדים אינו פוסל את המקוה.

פירוש, קסטלון הוא כלי ומוליכין מים לחוכו וממנו מקלח ומספיק מים לכרך וחגא קמא בעי כשפופרת הנוד

לבטלו מתורת כלי ולהקך תנאי סגי כמלא מחט, דר"א מן הנד, כל זה מדברי חבריו שאמרו לו יפה הורית ודר"א דפוסל צנקב עד שיהא כשפופרת הנוד מן הנד, אבל אם היה הנקב בשולי הקסטלון מלמטה אינו פוסל אם יש צנקב כמלא מחט. ואם היה מקבל כל שהוא מים מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. צמיד ובצנין, שהציא סיד וצרורות ופקק צו את הנקב לא חשיב סמימה, אבל צמיד וגפסיס יחד חשוב סמימה מעליא. על גבי הארץ, כלומר לא סתם את הנקב אלא הושיצו על הארץ או על גבי סיד וגפסיס או מירח מן הנדדים מכל מקום בטל מתורת כלי ואינו פוסל את המקוה. ואע"ג דמה שהושיצו ע"ג הארץ או על גבי סיד מעכב את המים מלצאת אינו פוסל את המקוה. ואע"ג דלפוס ריהטא דמתניתין קאי אניקבה דלעיל וא"כ צעין כשפופרת הנוד לב"ה, כיון שסוגיית הגמרא מפרשא המשנה דלא קיימא אניקבה אלא מילתא בצפי נפשיה היא וקיימא אעירוב מקואות, אזלינן בתר סוגית גמרא ואכשירו צנקב כל שהוא כעובדא דתוספתא דמעשה רב, ומים שצמחה אינן שאובין לפסול המקוה. אבל צמחה אין טובלין כדתנן ריש פ"ה דמקואות⁶ מעין שהעבירו כו' כשר חוזה לה אבל צמחה אין טובלין.

ב

7 וראת אשר שאלת על שני מקואות אחד שאוב ואחד כשר הנקובים זה לזה כשפופרת הנוד ונסתם הנקב, אם נשאר השאוב בהכשרו או דילמא כיון שנסתם חזר להיות פסול כצמחה.

תשובה נ"ל דכיון דנתחברו פעם א' הוכשרו ופקע שם שאיבה מינייהו ואינם נפסלים עוד בשתימת הנקב. מידי דהוה אמים טמאים שהשיקן למקוה דהוה כורועים וצטילים לגבי מקוה ופרח שם טומאה מינייהו. וראיה מהא דתנן בפ"ו דמקואות¹ שלשה מקואות צוה יש עשרים וצוה יש עשרים וצוה עשרים מים שאובים, היה שאוב מן הנד וירדו שלשה וטבלו ונתערבו המקואות טהורים והטובלין טהורים. פירוש אף מי שטבל בשאוב טהור כי נתערבו והשקו יחד והמקואות טהורים אף השאובה כשר להקוות עליו אע"פ שחזר למקומו כי כבר הוכשר בהשקה ולא מיקרי עוד שאוב. וקמני סיפא היה שאוב צאמנע וירדו ג' וטבלו ונתערבו, המקואות כמו שהיו. והטובלין כמו שהיו. פי' הטובלין טמאים כי המקואות הכשרים לא נתערבו בצביל השאוב שצאמנע והמקואות כמו שהיו השנים כשרים להקוות עליהם אע"פ שנפל לתוכן שלשת לוגין מים שאובין מן השאוב כיון שע"י המשכה צאו לתוכן לא נפסלו אבל השאוב פסול להקוות עליו. ועוד ראה מפ"ג דמקואות² צור שצחצר ונפלו צו שלשת לוגין לעולם הוא צפיסולו עד שינא ממנו מלוואו ועוד או עד שיעמיד צחצר מ' סאה ויטהרו עליונים מן התחתונים. ומסתמא עליונים ותחתונים אינם מתחברין אלא צקלות הראשון שירדים המים מן העליון אל התחתון. וכן מוכיח מחוץ פירוש רבינו שמשון³ כי העמיד זאת המשנה כרבי מאיר דמטהר העליון ע"י גוד אסיק בפ"ג דחגיגה⁴ גבי שלש גממיות צנחל.

ועל צרייתא השנויה בתוספתא⁵ שמי צריכות של ארבעים ארבעים סאה זו על גב זו ונפלו שלשת לוגין לעליונה ונפתחו, מלשון פתקן למקוה דספ"ק דממורה⁶, וצאו לתחתונה כשרים שאני אומר שלמו ארבעים סאה עד שלא ירדו שלשת לוגין. פירוש⁷ של ארבעים סאה היינו עם השלשת לוגין שנפלו צו דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו, שאני אומר שלמו כלומר כשנפלו שלשת לוגין לעליונה וירדו מיד לתחתונה לא אמרינן דהיינו ג' לוגין שאובין עגמם דירדו לתחתונה, דאי אפשר שלא יתערבו מעט צמי צריכה העליונה, ונמצאו שהשלימו מ' סאה של התחתונה קודם שירדו לה כל הג' לוגין. הילכך שניהם כשרים. וההיא צרייתא מפרש⁸ דאחא אף כר' יהודה וכגון דלא גביהה כולי האי דלאחר שמתערבין נעשה הכל אשבורן, משום דצרייתא קמני זו ע"ג זו משמע דלא גביהה כולי האי מחברתה, אבל צמחה דקמני מטהרין עליונים מן התחתונים משמע אע"פ שהאחד כ"כ גבוה מחברו שאינו מתחבר אלא צקלות הראשון הוכשר, דאם לא כן אמאי נקט עליונים ותחתונים.

5 מקואות פ"ג ה"ד (מהדורת צוקרמנדל ה"ו). 6 מ"א. ב 1 מ"ג. 2 מ"ב. 3 שם ד"ה שיעמוד. 4 יט, א. 5 מקואות פ"ג ה"ד (מהדורת צוקרמנדל ה"ה). 6 יב, א. ולפינוי בתוספתא: ונפסקו. 7 לשון הר"ש שם פ"ג מ"א ד"ה ועוד. 8 הר"ש שם.

6

ועוד דסתם סילונו העשויות להוליך מים אין להם לצבזבז והו'
פשוטי כלי עץ דלא מקצלי טומאה ואין פוסלין בשאיבה. הילכך
נראה לי דלא למיחש למדי.

ד

ועל אשר שאלת מקוה שנעשה ממי גשמים או ממעין ונפסק
שארין מטריין אלא באשבורן, ונסדק כחל המקוה או
ניקב, כמה יהיה שיעור הנקב או הסדק לצטלו מתורת אשבורן.

תשובה אני נריך להאריך בתשובה זו להוציא מלכך מה
שראית בספר אי מן המחברים האחרונים¹
שהאשבורן נפסל בנקב קטן שהמים יוצאין ומטפטפין דרך
כותליו. והמחבר שמע או ראה משנה זו השנויה בפ"ה
דמקואות² נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו
קנה אפילו זב אפילו זבה דצרי ר"י ר' יוסי אומר כל דבר
שהוא מקבל טומאה אין זוחלין צו. ופירש רבינו שמשון³
נוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שנפרץ על שפתו ומימיו
יוצאין זוחלין סומך מקל או קנה או זב או זבה סומכין צד
או צרגל וסוחמין מקום יציאת המים ועומדין במקום אחד
ונעשין אשבורן ויורד הטמא וטובל, כל דבר המקבל טומאה
אין זוחלין צו כלומר אין מעמידין מקום זחילמו.

ובתוך פירוש זה דקדק המחבר שאם נסדק אי מכותלי
המקוה והמים מטפטפין דרך הנקב נפסל מתורת
האשבורן ונקרא זוחלין. ואין לשון המשנה מורה על הפי' הזה
כלל לפי הנראה לי, דקשיא על לשון נוטפין שעשאן זוחלין, כי
לא עשאן זוחלים דמעצמן נפרץ והוא צא לסחמו. ועוד דקאמר
ר' יוסי אין זוחלין אוחו, ופי' אין מצטלין הזחילה. ועוד דתנן
באוחו הפרק⁴ בש"א מצטלין בחדרית וצ"ה אומרים אין
מצטלין ומודים שגודר בכלים וטובל בהם, וכלים שגודר בהם
לא הוטבלו. אלמא לכולי עלמא מצטלין הזחילה בכלים טמאים.
וכי פליג רב יוסי אציה הלל. ועוד הגודר בכלים אי אפשר
לסתום כל כך שלא יצאו המים קצת צין הכלים, כי לא הוזכר
במשנה שצריך לעולם צבד שלא יצאו המים. ובת"כ⁵ אומר אי
מה מעין מטרה בזוחלין אף מקוה מטרה בזוחלין, משמע שלא
צא למעט אלא דומיא דמעין שכלו זוחל והולך ממקום אל
מקום. וכן צ"ש וצ"ה לא נחלקו אלא בחדרית של גשמים שהם
מים הנגרים מאליהם מדליו של הר.

והכי איתא בתוספתא⁶ ואי זהו חרדלית, מי גשמים הבאים
במקום מדרון רואים אותם אם יש מתחלתן ועד סופן
צירוף ארבעים סאה מצטלין בהם ואם לאו אין מצטלין בהם.

וגם מההיא דשלוש גממיות נחל יש ראה גמורה דע"כ
מיירי שלא נעשו אשבורן דאו לא פליג ר"י, ואפילו הכי
אמריין גוד אחיה לר' יהודה להכשיר המחמנה ולר' מאיר
להכשיר אף העליונה. אלא שיש פתחון פה לצבל הדין לחלוק
ולומר דהתם מיירי בעוד החדרית של גשמים עוצרת ציניהם.
וכן מתברר דהתם במקוה חסר איירי ואוחו אינו כשר אלא
בעודו מחובר אבל מן המשניות יש ראיות ברורות. ועוד ראה
מת"כ⁹ דקמי החם ומנין אם טמא יטהרנו, פירוש אם המקוה
טמא כגון שהוא חסר יטהרנו ח"ל מעין ומקוה יהיה טהור.
אין לי אלא מעין את המקוה, מקוה את המקוה מקוה את
הצור צור את הצור צור את המקוה מנין, תלמוד לומר מעין
יהי טהור כו' ומקוה מים יהי טהור. ומדקאמר אם טמא
יטהרנו משמע שהוא כעין טהרה מים שמתהיין בהסקה כל
דחיה בתוספתא דטהרות¹⁰ מים טהורים¹¹ שהגלידו בחורף
ואין בהם משקה טופח טהורין נימחו חזרו לטומאתן ישנה.
מקוה שאז שהגליד טהור משום מים שאוצין נימחו כשר
להקות. וכל שכן שיש ללמוד ממים טמאים שכיון שהוכשרו
פעם אחת שוב אין חוזרין לפיסולן.

ג

ועל הסילונו ששאלת אם יכולין לעמוד עליהם צענה
טבילה והסילונו הם צקרקעית המקוה והמים עוצרים
דרך הסילונו למקום אחר.

תשובה איני רואה שום צית מיחוש אי משום הא דאמריין
בפ' בתרא דנדה¹ אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס
ותטבול, ומסיק התם טעמא משום דבעיתה ואפילו אפילתא
נמי. הכא ליכא טעמא דבעיתה כיון שהסילונו קבועים
צקרקע. ואי משום טעמא דבעי למימר התם מעיקרא משום
גורת מרחצאות וכן בההיא דפ"ה דמקואות² דאמר רבי יוסי
וצבדנא שלא יטבול ע"ג הספסל, התם מיירי שהעציר המים
למקוה ע"ג הספסל דקמני צרישא העצירו ע"ג הכלים או
ע"ג הספסל, ופירש ר' שמשון³ שהספסל קבוע במקום שהמים
נכנסין למקוה וגזרו רצנן להטביל בחוכה ואע"פ שמתוצרין
למעין ואין נפסלין בשאיבה, כדאמריין בפ' חומר צקדש⁴
שמטבילין כלי בחור כלי שיש צפוי כשפורת הנוד, אלמא שאין
המתוצרין למעין נפסלים בשאיבה, מ"מ גזרו בכלים הקבועים
שהמים נגררין על גבן שלא יטבילו בהן משום דלפעמים קבועין
אותן במקום מוצא המים ואין שם כשפורת הנוד, ונמלאו כל
המים העוצרים על גבן פסולין. והאי גזרה לא שייכא הכא.

ד 1 זו שיטת המרדכי, מס' שבועות הלי' מקואות סי' תשמח. ועיין לקמן
סי' 1 ובפסקי הרא"ש מס' נדה הלי' מקואות סי' יא ובית יוסף סי' רא ד"ה
מקוה שנסדק (דף קט, ב). 2 מ"ה. 3 מקואות שם ד"ה נוטפין.
4 מ"ו. 5 ספרא שמיני מהר"י פרשה ט, ג. 6 מקואות פ"ד ה"ו
(מהדרות צוקרמנדל הלכה י').

9 ספרא שמיני מהר"י פרשה ט, ב. 10 פ"ב ה"ג (מהדרות
צוקרמנדל ה"ו). לפנינו: "מי חטאת שהגדילו משקין טופח טהורים,
נימחו חזרו לטומאתן הישנה" וכו'. ובהגהות הגר"א הנוסח כמו
בחוברה כאן. 11 צ"ל טמאין.
ג 1 סו, ב. 2 מ"ב. 3 מקואות שם ד"ה ובלבד. 4 חגיגה כא, ב.

אע"ג דמסמרות אין מק"ט מ"מ ירדה לו לכלי זה טומאה שלפני פניו עיי"ש הרי בהדיא כמ"ש דבדבר שאינו כלי ל"ש ט"י כלל ודברים פשוטים הם.

ויצא לנו ממ"ש. א שמותר ליקח צינורות וסילונות של מתכת מן האומן ולחברם בקרקע ולמשוך עליהם מים למקוה אם רוב אנשי המקום אין משתמשין בהן אלא כמחובר ומעשיהן מוכיחין עליהם שאינם ראויים לתשמיש של תלוש. ב וטוב יותר אם יאמר לאומן שיתקן אותם לשם קרקע. ג וכל זה בחודשים אבל בישנים אסור שמא כבר היה אחד משתמש בהן בתלוש או שחישב עליהן. ד סילונות וצינורות העושים כמין ג"ם או כמין ארכובה כשרים אם ידוע שאין להם בית קבול כלל. ה מותר לקבוע ברצפת המקוה טסין של מתכת ע"פ התנאים שנתבארו גבי סילונות. ו אבל אם מסיקין האש תחתיהם אסור בכל ענין. ז סילונות וטסין שהזכרנו אפילו אם ידוע שנעשו משברי כלים כשרים.

7 ← שאלה מקוה שאוב שמטהרין אותו ע"י השקה אם הנקב צריך להיות פתוח בשעת טבילה או לא.

תשובה בש"ע סעיף נ"ב הביא דין זה להתר בלי חולק והוא מדברי הרא"ש בתשובה אבל בב"י הביא בשם רי"ו דנחלקו בזה המפרשים ולכך כתב הש"ך דיש להחמיר לכתחלה וגדולה מזאת מצאנו ג"כ מחלוקת אפילו היכא שכבר נטהרו המים בתורת זריעה ותערובות דבסעיף ט"ו גבי מעין כ"ש שיכול להשלימו במים שאובין הביא הב"י בשם רי"ו דאם הלכו אלו המים למקוה אחר שאין בו כלום שנחלקו המפרשים בזה. ולפי שדבר זה שכיח מאוד ראוי לעיין בו היאך לנהוג למעשה והנה על עיקר הדין אי מהני השקה

לטהר מים שאובין כבר יצאו עליו עוררין כמו שהביא הרמב"ן בחידושויו לכ"ב בשם י"מ דמ"ש אינן נטהרין בהשקה והטעם אבאר בסמוך והוא חלק עליהם דבתוספתא מבואר להתר ונ"ל דכוונתו לאותו התוספתא שהביא הרא"ש בב"ק היה שאוב והשיקו וכו' ודין זה הוא בסעיף כ"ט כלשון התוספתא ממש ויש לדקדק על הרמב"ן אמאי לא סתר דבריהם ממשנה מפורשת פ"ג דמכילתין דתנן עד שיעמיד בחצר מ"ס ויטהר העליון מן התחתון הרי דמהני השקה לשאובים וי"ל דהא המשנה איירי בבור שנפסל ע"י ג"ל דלכ"ע אין כאן אלא שאיבה דרבנן ולכך מהני השקה ועדיין אין לנו ראייה בשאובים גמורים. ולכך הביא ראייה מברייתא היה שאוב והשיקו דמשמע אפילו שאובין גמורים. ומ"מ אין זה תיובתא להי"מ דמוקי לה לברייתא ג"כ בשאיבה דרבנן ואדרבה יש לדבריהם סמך ממשנה שהזכרתי דבתר הך בבא תנן בור שהוא מלא מ"ש וכו' ולא תני הך תקנתא דיכשירנו ע"י השקה ואיפכא הוי לי' למתני דגבי בור שמלא מ"ש היה לו להשמיענו דמהני השקה ונדע ממילא דכ"ש ברישא היכא דנפסל ע"י ג"ל אבל לדעת הי"מ א"ש דבסיפא באמת לא מהני השקה מיהו י"ל דתנא לא נחית כלל לאשמעינן דין השקה דמלת דפשיטא היא אלא משום דתנן ויטהר העליון מן התחתון והיאך אפשר לטהר ע"י השקה כזו הא קי"ל דלא אמרינן גוד אסיק וצ"ל הואיל ולא הוי אלא שאיבה דרבנן שנפסל ע"י ג"ל מכשירין כמ"ש הר"ש פ"ו דמכילתין וזה שייך דוקא ברישא אבל בסיפא דאיירי בשאובים ממש א"א למתני הך תקנתא לטהר העליון מן התחתון ואין להאריך שכבר הסכימו כל הפוסקים דמהני השקה במ"ש.

ועתה יש לברר ג מאיזה טעם שהכל תלוי בו די"י השקה שמשיק מק שהוא מטעם צירו כאלו הם מקוה או חסר עם שלם דכ ההשקה וזה טעם הרא"ש דסברי ה' אלא כל זמן שהני אחד וטעם זה תפ היא מטעם זריעה נשאר בטהרתן ל הנקב טהורין וזו ו דבר זה ברור בי זריעה אבל על זו שאובים מהני זריי דזריעה ל"ש אלא . טומאה כתיב אבל דבר אחר מטעם ה ולא מהני בהו זרי ל"ד דזריעה אינה ולא מידי פסול ד בוכחים דף כ"א בהשקה היינו קודו ועוד דשאני התם אלא מדרבנן כמ"י נימא דמ"ש דינן דמ"ט שהמים נג וכ"מ בפ"ח דטהו מ"ט דצריך שיטב מקואות כתב הר היינו שמי המקו בפ"ב מהט"א אב

ה) א"ה נלענ דהוי קטפרס או מש

הג"ה א"ה י

ה' ע"ז הלכה מקוואות וכו' דזני מקוואות נצו

כנה"ל ה' תנא תנא קאוראין נצו

אלא נגיעה בעלמא מאן יימר דהוי בכלל זריעה. ומעתה אפילו לדעת הפוסקים דנתן סאה ונטל סאה כשר עד עולם משום דקמא קמא נטהר בתורת זריעה אפ"ה אין זה ענין להשקה דהתם הוי תערובות ממש ושייך בהו זריעה כמו מ"ט אבל השקה ע"י נגיעה לא. גם לפמ"ש הר"ן בשאובין שהוסיף על המעין שיש חילוק אם ריבה השאובין בגומת המעין כמ"ש [בנחל ס"ק זי"ן] א"כ יש חילוק גדול ביניהם דאם שפך השאובין לתוך המקוה עצמו הוי כריבה בגומת המעין משא"כ בהשקה. והרא"ש עצמו בב"ק הרגיש בכל זה דמתחלה כ' דמקוה שלם אינו נפסל ברבייה ולא מיבעיא מ"ש שנפלו למקוה שהוכשרו בתערובות אלא אפילו כולו שאוב נטהר בהשקה כיון דמטעם זריעה יצאו מירי טומאה ה"ה מירי פסלות הרי שהוא הודה שיש לחלק בין תערובות להשקה וכן שיש לחלק בין טומאה לפסלות וא"כ יש לתמוה על דבריו שבתשובה מהיכן הכריע להקל באיסור דאורייתא דהשקה היא מטעם זריעה דלמא מטעם צירוף היא. L

ז"ל דהרא"ש הכריע כן דאי ס"ד דהשקה היא רק מטעם צירוף אבל השאובין נשארו כמו שהיו ובכל מקום שהם יש עליהם תורת מים פסולים א"כ איך יכול לטבול בהם ע"י השקה אפילו כשהנקב פתוח אפילו אי נימא דהשני מקואות הם כמקוה אחד כיון שהפסול עומד בעצמו ולא נתערב כדקי"ל בסעיף כ"ו אם היין עומד בעצמו אסור לטבול במקום היין אפילו באותו מקוה עצמו ודין זה הוא בתוספתא ועיין [בגבא ס"ק ל"ט] שכתבתי אפילו בלא שנוי מראה אסור לטבול במקום היין כיון

ועתה יש לברר הא דמהני השקה במ"ש מאיזה טעם הוא וזה הוא העיקר שהכל תלוי בו די"ל דהשקה דמ"ש היא כמו השקה שמשיק מקוה חסר עם מקוה שלם שהוא מטעם צירוף דרואין שני המקואות כאלו הם מקוה אחד וממילא דדינו כמשיק חסר עם שלם דמיד שנסתם הנקב בטלה ההשקה וזה טעם המפרשים שחלקו על הרא"ש דסברי השקה דמ"ש אינה מועלת אלא כל זמן שהנקב פתוח. וי"ל עוד טעם אחד וטעם זה תפס הרא"ש לעיקר דהשקה היא מטעם זריעה והרי מים טמאין שהשיקן נשארו בטהרתן לעולם ולכן אפילו נסתם הנקב טהורין וזו ודאי סברא ישרה אם היה דבר זה ברור בדינו דהשקה היא מטעם זריעה אבל על זה עצמו אנו דנין דבמים שאובים מהני זריעה ואדרבה הסברא נוטה דזריעה ל"ש אלא גבי מים טמאים דקרא גבי טומאה כתיב אבל מ"ש הם פסולין מחמת דבר אחר מטעם תפיסת יד אדם או מגזה"כ ולא מהני בהו זריעה כדאמרינן בפסחים דף ל"ד דזריעה אינה מטהרת אלא מירי טומאה ולא מירי פסול דהסח הדעת והא דמשמע בובחים דף כ"א דאף פסול לינה נטהר בהשקה היינו קודם שיבואו לידי פסול לינה ועוד דשאני התם דעיקר פסול לינה אינה אלא מדרבנן כמ"ש התוס' שם. ואפילו אם נימא דמ"ש דינן כמ"ט מ"מ בעינן דומיא דמ"ט שהמים נטבלו כולם בתוך המקוה וכ"מ בפ"ח דטהרות גבי מקל שהוא מלא מ"ט דצריך שיטביל את כולו"ה וכן בשלהי מקואות כתב הרמב"ם דהשקה של מ"ט היינו שמי המקוה צפין על גביהן וכ"כ בפ"ב מהט"א אבל השקה ע"י נקב דאינה

(ה) א"ה נלענ"ד הקלושה דממקל אין ראייה דהתם הטעם שצריך שיטביל כולו הוא או משום דהוי קטפרס או משום טופח שאינן חיבור לא לטומאה ולא לטהרה כמ"ש הר"ש שם.

עוררין
ב בשם
והטעם
תוספתא
תוספתא
והשיקו
כלשון
הרמב"ן
שת פ"ג
ר מ"ס
השקה
י בבור
שאיבה
אין לנו
ראייה
אפילו
תיובתא
שאיבה
ממשנה
יא מלא
ינו ע"י
כי בור
השקה
סל ע"י
באמת
נ נחית
פשיטא
יון מן
קה כזו
הואיל
יי ג"ל
ין וזה
דאיירי
לטהר
שכבר
מ"ש.

מתקן וכמו שביארתי בנחל ס"ק [מ"א] אבל אין לדחות דמיירי במשיק מקוה חסר עם מקוה שלם דליתא דמיטהרת שבמרחץ לא איירי אלא בשאובים וכשרים כדמוכח ספ"ו דמכלתין. ועוד לפמ"ש הכ"מ דמניח רק נקב משהו א"כ ע"כ לא איירי במקוה חסר דבזה בעינן כשפ"ה וכמ"ש. גם מדברי הר"ש פ"ח דמכלתין מוכח דחולק על הרא"ש דשם הביא תוספתא מרחץ שבלניה נכרי ישראל נכנס בשחרית ומשיקה ואם נתיחדה ברשות הנכרי טמאה ולכאורה קשה על הרא"ש מבריתא זו דמוכח דאם נפסקה ההשקה טמאה מיהו י"ל דהרא"ש מפרש לאו דחיישינן שמא הפסיק ההשקה אלא דחוששין שמא זילף את כל המים הכשרים והביא שאובין תחתיהם ובאמת איירי שכבר נפסקה ההשקה. אבל הר"ש כתב להדיא דאם נפסקה ההשקה טמאה ואין לדחות דמיירי במשיק מקוה חסר לשלם דבזה לכ"ע כשנפסקה ההשקה פסול דזה ליתא דהמעין בתוספתא יראה דכולה ברייתא בשאובין איירי גם מדתני טמאה וטהורה מוכח דלא איירי אלא בשאובין דבחסר ושלם לא מצינו לשון זה.

7 ← ולדינא נראה דקשה מאוד לסמוך על הרא"ש באיסור דאורייתא והוא יחיד בהתד זה ועל עיקר סברתו וראיותיו יש לפקפק הרבה וביותר שהוכחתי שגם הר"ש חולק עליו ולדברי הרמב"ם דפוסל בנתן סאה ונטל סאה בין שהוא מעיקר הדין או משום מ"ע כמ"ש בנחל ס"ק [כ"ו] א"כ התם דשייך זריעה דהרי הוא תעורבות ממש ואפ"ה פסול ק"ו בהשקה גרידא והרא"ש לשיטתו דמכשיר נתן סאה ונ"ס לכך מכשיר גם כאן אבל להרמב"ם דבר פשוט הוא דפסול ובל"ה דברי הרמב"ם מורין דלא כהרא"ש וכמ"ש. גם לדברי הראב"ד מקוה

זה אחר שנסתם הנקב ודאי הוא דפסול דלדידי בעינן שישאר לעולם במקוה רוב מים כשרים והדברים נראים שמן התורה הוא כמ"ש בנחל ס"ק [ט"ו] ע"כ אין אני יודע מקום להקל אפילו בדיעבד אם לא במקומות שעושים כן ע"פ גדולים שהתירו להם בשעת הדחק שלא היה אפשר בענין אחר אבל במקומות שלא נהגו כן חלילה להם להקל. גם דעת הסמ"ג היא דלא כהרא"ש שהביא ראייה דמהני השקה במקוה שאוב מהא דג' מקואות ועוד מהא דמטבילין בשידה הנקובה כשפ"ה ודבר פשוט הוא דגבי שידה מיד שנסתם הנקב אסור לטבול בה דהרי הוא טובל בכלי ואם כן השקה דמקוה שאוב נמי א"א לטהר אלא דומיא דשידה כל זמן שהנקב פתוח. ודעת הרשב"א בודאי היא דלא כהרא"ש שהרי הרשב"א סובר כהראב"ד דל"ל זריעה כלל אפילו אם שפך מ"ש לתוך המקוה וכמ"ש בנחל [מ"ו] וכזה יש לעמוד על דקדוק לשון הש"ע בסעיף (כ"ח) גבי מקוה שנשתנו מראיו כתב ולא עוד אלא אם המשיך אליו המעין נטהר וכו' והראב"ד והרשב"א מסיימי כשם שהמעין מטהר אותו מפסול מ"ש והש"ע השמיט סיום זה וצריך טעם ולפמ"ש מדוקדק היטב דהא הוא פסק כהרא"ש דגבי מ"ש מטהר אפילו נפסקה ההשקה אבל גבי שינוי מראה לכ"ע א"א לטבול אלא בעוד שההשקה קיימת א"כ א"א לסיים כשם שמטהר אותו וכו' דהרי אינן שוין אבל הראב"ד והרשב"א דסברי שגם גבי מ"ש אין טובלין אלא בעוד שההשקה קיימת שפיר מסיימו כשם שמטהר וכו' דשוין הם לגמרי והוא נכון. ל

יא שאלה בעירוב מקואות דבעינן כשפ"ה אם יש הרבה נקבים קטנים מהו שיצטרפו לשיעור שפ"ה.

תשובה דין זה דמצטרפין לשיעור אם המקוה ה: והרמ"א הוסיף עוד ל הנראה מתירין והוא ועיקר ראייתו ממתניה היה שק או קופה מט: ש"מ דנקבים קטנים כ בחגיגה מקוה שחלקו היינו לפי שאין כאן ש מהם ועיקר חילוק זה בס"פ אין דורשין שמ שלם עם חסר מהני ק חסרים לא מהני קטפ דהא ארעא חלחולי מו דאיירי שהופר בסמוך חפירות שכולם חסרי דארעא חלחולי מו החלחול אפ"ה לא הוי אצל נהר או מקוה שי חיבור והם דברי הו להשיג על הראב"ה לי לרקדק הרבה על בתחלה כתב דאין ראי דהמים מקיפין אותן כ חילוק זה והביאו הו אינה כדאי לדחות ב והרא"ש שחילק בזה אמאי לא גזרינן גם בי יקבענה במקום מוצא כשפ"ה כמו דגזרינן השוקת ועל זה תירץ ו צד לא גזרינן כמו ד מקואות אבל מעולם המקוה לחלק אם ו ואדרבה נ"ל ראייה יהודה פליג שם על

במחילה ה"ל לחלוק וכך היה ז"ל אמר רבי מאיר נמנו ורבו צית שמאי על בית הלל ורבי יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת ואמאי שחיק המנהל על מחלוקת רבי יוסי ולא שנאה אלא על פסקן ומודים שהוא ענין אחר ושקשה על זה הפירוש מדרשקטן בגמרא הניחה לרבי מאיר אלא לרבי יוסי חסרו להו קושיא יפה היא אבל איכא למרובה ולא

סאין אינן פוסלין את המקוה השלם שיש בו ארבעים סאה וממ"ש רבינו כאן נראה שהוא סובר דהא דאמרין בפרק הערל עד רובו צמיס שאזוביס דוקא היא אבל צמי פירות לא מכשרינן אלא צנמן סאה אחת ונטל סאה דקמתי מתנינן דמקואות ואמי פירות דקמתי ברישא קאי ולפי"ו היא

דמיין לשון המשנה ומשניין נורח הענין בזה הקושיא דאיכא למימר הואיל ומילתא דכלים פסיקא בליגור וצחצר חזא מדרכו וחדא מדאורו דרבי מאיר לא פליג על ח"ק דמודים צית שמאי לצוכא צחצר ומדלא פליג עליה כוונתה ק"ל ולפיכך משב אליבא דר"מ האי מתנינן ממנינא אלא לרבי יוסי דאמר דמילתא דכלים לא פסיקא דהא צחצר איכא מחלוקת לדכריו לא יכול למימני מניח כלים דלא פסיקא מילתייהו בליגור וחצר אליבא דידיה ולפיכך נפקא מילתא דכלים ממנינא לטעמיה וחסרו להו, ראייה ליה הפירוש הנכון הא דאקשינן צמר הכי הא ניחא לרבי יוסי אלא לר"מ טפיא ליה כלומר לרבי יוסי דמפיין מילתא דכלים ממנינא הואיל ויש בה מחלוקת וליכא למימנא ניחא ליה אי חשיב מינוק עכו"ם מכלל המנין לא טפיין ליה אלא לר"מ דפסיקא מילתא דכלים ולפיכך ח"א לאפוקה ממנין אי חשיב מינוק עכו"ם כדלמרת דהוה ממנינא הא טפיין להו ופרקינן ר"מ אוכלים וכלים חדא חשיב להו. ואי כדקליק אדעמייכו דפליגין ליגור מחצר כנראה מקושייתך על פירוש הרב ז"ל דלמרת ככלל אמאי לא קמה לה השוכה חמת הליגור ממנינא וכו' אילו הדבר כן שהליגור והחצר מוחלקים עד שיוכל החולק בחד מהם למנות השני היו שנים צמנין ולעולם קשיא לר"מ וטפיין להו ואע"ג דחשיב אוכלים וכלים שנטמאו במשקים צחצר הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרשינן. ושקשה לך מדגרסינן ד"ה סברי בטלה מהשכחו וצית שמאי סברי לא אמרינן בטלה מהשכחו ההשוכה שאין לשון הגמרא כך בהרבה ספרים חקרנו וכחוב צהס מר סבר בטלה מהשכחו ומר סבר לא בטלה מהשכחו ולעולם אימנא לך מר דהוא ח"ק ומר דהוא רבי יוסי כדפריש

ד כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לוגין. שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה ונפול לתוכן שלשה לוגין והשלימום לארבעים סאה הכל פסול. אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין ושאר בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר. ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר. **ז** מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אח"כ ממנו סאה הרי זה כשר. וכן נותן סאה ונטל סאה והוא כשר עד רובו: **ח** אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי. אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר. כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין וירדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה. שהשאיבה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר. וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתופו ונתן לתוכו פחות מכ"ו שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ו מקוה כשר. שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר: **ט** הורו מקצת חכמי מערב ואמרדו הואיל ואמרדו חכמים שאובה שהמשיכוה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין. וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכוה כולה טהורה. לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושופך והמים גזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקואות כשרין. שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בענין זה:

דמייתא בפרק הערל אינה מתניחין דמקואות דההיא דמקואות צמי פירות ודהערל צמיס שאזוביס ודין מי פירות כחבו רבינו צפ"ו והרא"ש כתב בסוף נדה (הל' מקואות ס' א') שדברי רבינו תמוהים שמתחילה כתב כיון שיש בו ארבעים סאה ממלא צמחך ושופך כל היום אע"פ שרצין עליו מים שאזוביס כשר ולמה יפסל צנמן סאה ונטל סאה ציותר מרובין ואין לומר דהא דמכשר ברישא משום דיש צמקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל בציית מים פסולים אבל צנמן סאה ונטל סאה שלא נשחרו צמקוה ארבעים סאה מים כשרים ח"א שלא יטול גם רובו דהא אינו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירדו המים וירדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אע"פ שכל אחד מהם רוב מים שאזוביס ואין צנייהם ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי היא דנמן סאה ונטל סאה צמי פירות כמו שפירש ר"מ והחמירו חכמים צמי פירות דלא חזו לעבילה כלל דמקוה מים כחבי הילכך פסלי צרובא עכ"ל: ונראה שאפשר לומר שטעם רבינו דמדינא שרי בכל גווני אלא דהיכא דנמן סאה ונטל סאה כי הוי רובו מיחוי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו תחתם שאזוביס ויצאו להכשיר בכלם שאזוביס לגמרי ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין אבל בדרך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא ניטלו ציד ליכא למישש למראית העין וכבר הזכיר מילוק זה הרמב"ן בפרק המוכר את הבית:

ח אין המים השאובים פוסלים את המקוה וכו'. בסוף פ"ק דתמורה (דף י"ג) ראב"י אומר מקוה

יש בו כ"א סאה מי גשמים ממלא צמחך י"ט סאה ופוחקן למקוה והם טהורים שהשאובה מטרתם צרייה ובהמשכה וגרסינן מו החס א"ר יוחנן שאובה שהמשיכוה כולה טהורה ופירש"י ופוחקן למקוה שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפילו בשלשה לוגין מיפסול מקוה צכה"ג אבל יעשה חרין וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החרין לתוך המקוה והיינו המשכה. והן טהורים כלומר כשר לנטול צו. מטרתם צרייה ובהמשכה כשהרוב צמי גשמים שנפלו מעצמם לתוכו והמשיך מיעוט של שאובה לתוכו דרך חרין מטרתם השאובה: ומ"ש רבן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו וכו'. חוספמא פרק ד' דמקואות:

אבא מאיר צפירות המשנה ולא ק"ל מדי עכ"ל: **ו** כיצד פוסלין וכו' שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה כו' הכל פסול. בפרק שני דמקואות. ומה שכתב אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו' ודלא עוד אלא וכו'. בפרק שני ופרק שניעני דמקואות: **ז** מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. צפ"ו דמקואות חנן היו בו ארבעים סאה נמן סאה ונטל סאה כשר וצפ"פ הערל (דף פ"ג ע"ב) אמרינן היו ארבעים סאה מכוונות נמן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר"י וכו'. עד לרבו וכתבו המפרשים דהיינו דוקא צמי פירות אבל מים שאובין הפילו אלף

קרית מלך

ה"ה. או בתוך הסילון. מקואות פ"ו מ"ח מביא סלוק כו' וע"י פ"ד מ"ג סלוק שהוא צד כו'. ה"ה. הורו מקצת חכמי מערב. ע"י תשו"ר ר"י מיגש סי' מ"ט (ויש שם ט"ס ור"י דנש הוא שהורה שא"צ רבי"י ע"ש) ובפיהמ"ש לרבנו מקואות פ"ד מ"ד:

בעלי הנפש

ציוני הלכה
 ה"ה. ע"ן ס"ק פג.
 מקוה שלם אינו נפסל מעי טו.
 מסורת הראב"ד
 (יג) וכ"כ בס"ד הל' ג.
 מיהו בס"ד הל' ו' וס"ד הל'
 ט' מבשרי מחצה ומחצה.
 עירוש הערוך.
 (יד) מיהו לא כתב כן בס"ד
 הל' ג במד' ד"ב.
 (טו) הל' ד.
 (טז) ע' לעיל הל' ג.

ד יומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפילו כמה מים שאובין אינו נפסל כדתנן (פ"ג מ"ג) היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם. ומדלא קא יהיב שיעורא וקאמר שהוא נותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם ש"מ דמקוה שלם אינו נפסל בכמה מים שאובים ואפילו ברובא (ב*.) ואי קשיא לך מאי דגרסינן ביבמות בפרק הערל (נ"ג) מקוה שיש בה ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' אסי א"ר יוחנן עד

שינויי מהדרות

א) לפני זה כתב רבנו (ד"ו וכ"ו וכ"ח) אם כל ההלכה מתחילה ועד סופה כזה הלשון: ומקוה שיש בו ארבעים סאה שנפלו עליו אפי' כמה מים שאובין אינו נפסל דתנן (פ"ג מ"ג) היו בו ארבעים סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזור המים למראיהם. וביבמות בפרק הערל (נ"ג) גרסינן מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עד רובו ואמרינן עלה מאי עד רובו דלא נשקול רובו לישנא אחריןא דנשתייר רובו. ומסתברא כי האי לישנא ממתניתין דמקראות (פ"ג מ"ג) מים שאובין ומי גשמים שמתערבין בחצר ובעוקה או על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה. פי' דהיינו שאובה שהמשיכוה. אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פי' מן הכלי מקלחין למקוה, אם יודע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ידרו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא במחצה על מחצה נמי מפסלי^(ט). ואיכא למשמע נמי מהא מילתא דלעיל (פ"ג מ"ג) דאע"ג דמקוה שלם הוא אם נפלו לתוכו ארבעים סאה מים שאובין

11. בהלכה זו חזר בו רבנו ג' פעמים וכתב ארבע מהדורות שונות². (והדפוסים המזויזים משונשים, שיש בהם ערכוב נוסחאות, מקלט ל"ו ומקלט ד"ב, וכבר כתב החו"א יו"ד סוף ס' קג שהלשון אינו מתישב.)
 ב) המהדורה האחרונה ש"ל (כ"ד כ"ו) מונחת בפנים.
 ג) לפני זה כתב רבנו (ד"ג וכ"ל) מתחילת הלכה זו עד "מיהו היא וכו'" כמו המהדורה האחרונה מלבד תרוץ אחד, והוא לויין נלוזמים דקות. מיהו סוף הלכה זו, מן "מיהו היא" עד הסוף. כתב דלך אחרת ו"ל:

ומיהו אתחזיא לן דאכתו איכא למימר דשאני הכשירא דמעין מהכשירא דמקוה, דכיון דמיא קא חסרי ואולי כי חסר ארבעים סאה משהו קא מהנו בהו מחצה דשאובין למפסלינהו והוה כנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים, אבל גבי מעין שרבה עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי, מעין לא קא חסר. הלכך מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונפלו בו ארבעים סאה מים שאובים כי חסרי מידי מיד נפסל דהא אימעט ליה מקוה טהרה, אבל אי איהו ארבעים ואחת סאה ויפול בו ארבעים ואחת שאובין כשר עד דחסרי שתי סאין ועוד^(ט) (ב*.)

השגות הר"ה

ב) עוד כתב רבנו על ס' דגרסינן ביבמות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר אשי א"ר יוחנן עד רובו ואמרינן עלה מאי עד רובו

עוד כתב רבנו על ס' דגרסינן ביבמות מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר אשי א"ר יוחנן עד רובו ואמרינן עלה מאי עד רובו

לנפש תדרשנו

הראב"ד רלעיל ע"י תוספתא הנ"ל.
 יג. סכום דעת רבנו למהדרותיו השונות בדין נותן סאה ונטל סאה. א. במהר"ק - מחצה שאובין פוסלין מקוה שלם אפילו אם לא נחסר. ויש לרבנו שתי דרכים בטעם דין זה, ע' הערות כב. כג. במהר"ד - מביא רבנו דעה המקילה שדוקא אם נחסר המקוה ממ' סאה מי גשמים נפסל, ומשמע דלא מכריע, ובס"ד (קצור שער המים) מחמיר. ג. במהר"ד - מיקל כדעה הנ"ל שדוקא אם נחסר, מיהו בס"ד מחמיר. ד. במהר"ב - מקל טפי, שאינו נפסל אלא אם "קמו להו על שיעור מקוה", מיהו בס"ד מחמיר גם באופנים אחרים, עיי"ש. ולענין אם פוסל במחצה שאובין או ברוב יש סתירות במהדרה זו (ע' ס' ד' הערות).

ובכת"י נשאר מקצת האותיות ולא הצלחתי לפענחם, מיהו משמע שהבין הר"ה שאולי רבנו במהדרותו החדשה (ע' מבוא בברור איו מהדרה זו היתה) ס"ל כותיה במקצת. וצ"ע היכן ניתן לראות שום חזרה כשיטת רבנו. הרי אררבה, רבנו מביא תוספתא זו כדי לחזק את באורו שהפרט נפסקה בימות הקיץ, שממקום פסיקתה ואילך רוב נוספים פסולים. ואין הבנת רבנו בתוספתא כשיטת הר"ה כלל.
 עוד צ"ע כמה שב' הר"ה "התוספתא שהביאנוה... הקשיה שהקשה בהיא עובדא וכו'". וגם הכא קשה לעמוד על דבריו מחמת החסרון. וע' שנויי נוסחאות (בסוף הספר) דאיכא נוסחי בבעה"נ דגרסי הכא דבתוספתא הנ"ל "מתרצא" (במקום "מתוקמא" שהובא כאן בשנויי מהדרות) קושתו לעיל. מיהו אינו מובן כלל היאך מתיישבת קושת

ספר גדולי הנפש אברהם אלקן
 נסר ונשיך עלי אכריא אריאל זוקוולד

מסורת הרב"ד
(1) ה' ד

רובו. התם משום דנתן ונטל הוא, אבל נתן ולא נטל לעולם אינו נפסל. וטעמא דמלתא משום דכתיב מעין ומקוה מים יהיה טהור, אלמא דומיא דמעין הוא, ומעין אפילו בריבויא לא מיפסיל כדכתיבנא לעיל⁽¹⁾. ואי קשיא לך הא דתנן במקואות פרק ד' מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר מן הפסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה, פי' דהיינו שאובה שהמשיכוה, אבל אם היו מקלחין לתוך המקוה, פי' מן הכלי למקוה, אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. אלמא מקוה שלם נמי במחצה שאובין מפסל ההיא לא קשיא מידי, חדא דאיכא למימר התם כדילכא שיעורא דמקוה מן הכשר קא

שינויי מזהירות

עליו מים שאובין, שאובין קא חסרי, מעיין לא קא חסר. (ד) לפני זה כתב רבנו בדרך אחרת, כן משמע מהשגת הר"ם הכא וכן מהשגותיו החדשות. ונראה ללא היתא כחונק גנוסחא—זו הפסיקה האחרונה—א"ל נמי וכו'. וכן בשער המים לרשב"א שער ז הוצא נפש רבנו דברים נדון זה שאינם גנוסחאות שלפניו (העמקנו כל דבריו נפ"ל ג הערה כב, ומקלמ דבריו הכא נהערו כב, כג) ונראה שגם ממה"ק ומקומם היה נפיקא "איכא מאן דאמר וכו'".

במקואות בפרק ראשון מ"ו למעלה מהן מעין שמימי מעטים שרבו לעיו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו ככל שהו, ומקוה שלם נמי להא מילתא מרמינן ליה². ומסתברא לחומרא דשאני הכשירה—דמעין—מהכשירה—דמקוה—כדבעינן—למימר קמין². או נמי כיון דמיא קא חסרי ואולי, כי חסרי בהו ארבעים סאה משהו קא מהזנו בהו מחצה דשאובין למיפסלינהו, וה"מ בנטל סאה ונתן סאה דבעינן דנשתייר רובא דכשרים אבל גבי מעין שרבו

לנפש תדרשנו

שנטל אבל כשנתן ולא נטל לעולם אינו נפסל ברובא דשאובין. דכל שנעשה מקוה שלם בתחילה בכשרות אינו נפסל בשאובין דכמעין משוינן ליה לזה ואינו נפסל בתערובת שאובין. ועיי"ש ברשב"א רמב"ח דאף אם נחסרו מי המקוה כאופן שלא נשארו מ' סאה מי גשמים גם כן מכשיר לדעה זו כל זמן שאין נוטלים את המים. (ע' ס"ג ג הל' ו בהערות). ואם כן מוכח דס"ל לדעה זו כסברת הר"ש (ס"א א) "דהא בהשקה נעשו וזויעין... להטביל בה". ודעת רבנו, שמכריע להחמיר (עיי"ש ברשב"א, מוכח בס"ג ג הערה כב), אינה כן. וכן ע' ס"ב ב הל' יג ובהערות.

יד. עד רובו. לדעת רבנו קאי על שאובין, וכן דעת הרמ"ה והרשב"ם (ב"ב סו) והרמב"ם והר"ו. פסול מקוה בכה"ג הוא מעיקר הדין לפי המבואר בס"ג ג הל' ג עיי"ש, וכן משמע מטבראות רבנו הכא במהר"ר ר"ה, עיי"ש. מיהו מרבירי רבנו שהועתקו בתוה"כ (ע' ס"ג ג הערה כב) מוכח שהיה לרבנו צד בסברא שאין זה אלא משום מראית עין (וכרעת הרמב"ן ב"ב סו). וע"ע בהערה יט, ובס"ג ג הערה ב. ולענין סברת דין זה ע' ס"ב ב הערה כר.

טו. משום דנתן ונטל הוא. כרעת האי נמי המוכח בר"ו בסוף.

טז. מעין אפ' ברבויא לא מפסל. כרעת "איכא מאן דאמר" בר"ה, עיי"ש ובהערה כא.

יז. פי' מן הכלי למקוה. וכן פירש הרמב"ם ולא כפי' הר"ש שם. יח. אלמא מקוה שלם. נראה שמדייק שהרישא קאי באופנים שאיירי הסיפא, והרי הסיפא איירי בהוי"א גם "אם ידוע שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג' לוגין". ויש לרייק מתוך דאיותו, זה, דגם באופן שהומשכו השאובין, עדיין פוטלים מחמת דין זה שנעשים השאובים רוב, ולא כרעת אגרות משה (ו"ד ס"ו ק"ט). וכבר כ"כ התשב"ץ (ח"ג ס"ו יב) דלא מהניא המשכה. וכן מדייק לקמן ס"ג ג הל' ג, עיי"ש בהערה כ.

כב. להא מילתא מוזמינן ליה. ע' רשב"א (שער ז) שכתב בשם רבנו (כנראה מנוסחת מהרורה קמא): "דשאני התם (גמ' יבמות)

כג. כדבעינן למימר קמין. בהמשך דבריו "אי נמי וכו'" מכאן שמקוה שנחסר, נחסר משעורו של ארבעים סאה משא"כ מעין לעולם מטהר בכל דהו. וצ"ע מה מהני חילוק זה לענינו. הרי הכא מיירי רבנו אף באופן שלא נחסר (כרמוכה מרבירי למעלה, ובעיקר מהמשך "אי נמי"). והנה הרשב"א בשער המים (שער ז) כתב בשם רבנו וכנראה מהר"ק החילוק: "לפי שהמעין לעולם אינו מתחסר דנובע והולך הוא, מה שאין כן במקוה שהולך ומתחסר (ע' גמ' נדה ב) "מקוה חסר ואתא" והרי הוא כנתן סאה ונטל סאה". ונראה כונתו דאף דעדיין לא נחסר המקוה משעורו ואין סיבה מעיקר הדין לפסולו, כיון שרבו של מקוה להתחסר מאליו וטופו להגיע למצב שמחסר שעור דכשרים, יש להחמיר לעולם בנתן רוב שאובין משום סופו. ועדיין צ"ע מנין לרבנו להחמיר כן אטו נחסר, הרי אין לגרוה זו מקור בש"ס. ואפשר דרעת רבנו לגזור כן מרנפשיה, ע' שער הפרישה ס"א א הל' כ ובהערות שם.

המשקין ומי פירות וכו' אין פוסלין מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימין אותו וכו'. גם זה צ"ל למקואות (מ"ב) אלו פוסלין ולא מעלין המים פירות אם הם שאובין ומי כבשים ומי שלקות והתמד עד שלא החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קורטוב ונפל מהם קורטוב לתוכו לא העלוהו ופוסלו בג' לוגין אבל שאר המשקין ומי פירות והמוריים והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו לא העלוהו היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה ונטל סאה אחרת כשר

שלקות ותמד עד שלא החמיץ אבל שאר כל המשקין ומי פירות ומוריים קח ותמד משהחמיץ אין פוסלין מקוה החסר בשלשה לוגין וגם אין משלימין אותו להכשירו שאם היו בו ל"ט סאין ונפל לתוכו סאה אחת מאלו אין משלימין אותו אבל אם יש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאה אחת מאלו ונטל מתוכו סאה אחרת כשר

מהלכות מקואות (ה"ד) כתב השכר צהדי הנך דפוסלין ולא מעלין קדו. ופירש ר"ש פעמים מעלין כדמפרש כשיש בו ארבעים סאה מים כשרים ונתן בו סאה מי פירות ואחר כך נטל ממנו סאה צמערובת מים ומי פירות ביחד דהרי כל הסאה של מי פירות משלים את המקוה ולא נחסר ממנו כי אם אחד מארבעים ואחד לפי חשבון ובסוף פרק הערל (יגמזו פג): אמרינן דכשר עד רובו. פעמים אין מעלין כדקתני במקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת וזהו שאר המשקין חלוקין מן המים דאילו מים היו פוסלים ושאר משקין לא פוסלין ולא מעלין כהאי גוונא אבל צפעמים מעלין אין שאר המשקין חלוקין מן המים דמקוה שיש בו ארבעים סאה של מים נתן סאה מים שאובין ונטל סאה כשר ואפילו יומר מרובו מה שאין כן במי פירות עכ"ל (יט). וכן דעת הרא"ש בצוקף נדה (הל' מקואות ס"א א ויה) דהא דאמרינן בהערל עד רובו במי פירות דוקא הוא אבל במים שאובין אפילו אלף סאין אינם פוסלין את המקוה השלם שיש בו ארבעים סאה וכן פירש רש"י בצוקף הערל דהא דקאמר התם עד רובו אמי פירות קאי וכתב דדוקא נתן סאה ברישא דמי יהציה לגביה בטל ליה והווי להו ארבעים ואחד כולם ראויים וכי שקל חד סאה פשו מ' אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר

ומפל מהן סאה לתוכו פוסלין את המקוה דאפילו ג' לוגין פוסלין כל שכן סאה אחת ובשאר משקים אף סאה אחת לא פוסלין ולא מעלין והכי משמע מדברי רבינו שמשון ותו נראה לי דנקט סאה אחת לאשמועינן דפעמים מעלין כגון כשהיו בו מ' סאה נתן אחת ונטל אחת ועד רובו אבל טפי לא אבל אם עשה כן במים שאובין אפילו עד עולם כשר וכן כתבו התוספות (תוס' ונחם כב. ד"ה נתן) וכל הפוסקים על שם רבינו תם דפירש דלוחה משנה דנתן סאה ונטל סאה דמפרש רבי יוחנן בצוקף הערל (דף פ"ג): עד רובו אינו אלא במי פירות אבל מים לא היו פוסלין אותו אפילו זכולו כיון שהמקוה שלם וכתב הרא"ש בצוקף נדה (ס"א א) דבזו התמירו חכמים צמי פירות טפי כיון דלא חזו לעצילה כלל דמקוה מים כמיז הלכך פסלי צרובא עכ"ל וכתב בית יוסף על שם הרא"ש הא דתנן ג' לוגין מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהו כמראה יין שנפלו למקוה לא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו מראה המקוה אבל אם שינו מראיו פסלוהו עכ"ל ולא ראיתי כתוב דבר זה בהרא"ש דדוקא אלא מקוה חסר דאפילו במקוה שלם נמי פסול כששינה למראה יין ויתבאר בגמון:

דמשקין הללו אין משלימין את המקוה: אב"ד הרמב"ם צ"ל מהלכות מקואות (ה"ו) גבי מי פירות כתב פעמים שאלו מעלים את המקוה [כיצד] מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאה מאחד מאלו וחזר ולקח סאה ממנו הרי המ' שנשארו מקוה כשר ובפ"ד (ה"ו) גבי מים שאובין כתב מקוה שיש בו ארבעים סאה ומתכוונת ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אחר כך ממנו סאה הרי זה כשר וכן נתן סאה ונטל סאה עד רובו ע"כ. נראה שהוא סובר דהא דאמרינן בצוקף הערל עד רובו במים שאובין דוקא הוא אבל במי פירות לא מכשיירינן אלא צנתן סאה אחת ונטל אחת כדקתני מתניתין אבל טפי לא והרא"ש כתב בצוקף נדה (ס"א א) שדצרי הרמב"ם תמוהים שמתחלה (פ"ד ה"ו) כתב כיון שיש בו ארבעים סאה ממלא צנתן ושופך כל היום אף על פי שרצים עליו מים שאובין כשר ולמה יפסל צנתן סאה ונטל סאה ביותר מרובן ואין לומר הא דמכשר ברישא משום דיש במקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל ברביית מים פסולים אבל צנתן סאה ונטל סאה שלם נשארו במקוה ארבעים סאה מים כשרים [ד]אי אפשר שלא יטול גם מן הכשרים הילכך אינו כשר אלא עד רובו דהא איהו גופיה כתב (שם) מקוה העליון כשר וגם העליון הוא כשר אף על פי שכל אחד מהם רוב מים שאובים עד שירוב המים ויכדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אף על פי שכל אחד מהם רוב מים שאובים ואין בשניהם [אלא] ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי הוה דנתן סאה ונטל סאה צמי פירות כמו שפירש רבינו תם (ספר הישר מדושים ס"א תרעה) והתמירו חכמים קח צמי פירות דלא חזו לעצילה כלל דמקוה מים כמיז הילכך פסלי צרובא עכ"ל. ונראה דאפשר לומר שטעמו של הרמב"ם ז"ל דמדינא מישרי שרי בכל גוויי אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוה רובו או חזו הכי מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו תחתם השאובין ויצאו להכשיר זכולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו צו מפני מראית העין אבל צנתן סאה דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא ניטלו צד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ם בצוקף המוכר את הבית (ב"ב פה. סוד"ה גזר): ורבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה רמז) כתב כדברי הרא"ש דנתן סאה ונטל סאה בשאובים כשר אפילו יומר מרובו וקודם לכן הרבה (רכה ע"ג) גבי מים שאובים גם כן כתב אם נתן סאה ונטל סאה עד רובו פסול מדרבנן מפני מראית העין ואיני מצין דבריו דאם לומר דמדאורייתא כשר אלא שחכמים פסלוהו לא הוי ליה לאקדומי פיקולא לכשרותא ועוד דמנין לו לומר כן. והרא"ש ב"ר נחם כתב בשפיעה (ח"א ס"א יו) יש לחוש לדברי הראב"ד שכתב בספר בעלי הנפש (שער המים ע"ב פה) דהיכא דליכא במקוה שיעור כהכשרו או לא היינו פוסלים בשאובים מכל מקום אי חסרו מיא אהני פייסולן דה"ל כנתן סאה ונטל סאה דאמרינן בצוקף הערל (פג): דטפי מרובו פסול והאריך בזה שם ואף

חזיק לוגין זמים מים לחלה סולין רבו בית זטפו ל פי יומה קוות ועוד זכוא עד אובין רטוב צבצב נחלת ליהם לוגין מים זמות דהו זמות היה קמה מים יושג סאה לומר נעים דבר נעים כלל נפלו עליו יטוב מים לוגין יומר נעים דבר נעים כלל נפלו עליו יטוב מים לוגין יומר יאה צ"ל חסר ראה ולכה דהא קוה צ"ב וצד

דרכי משה

(יט) במדבכי (ע"ב דף של"ב) (הל' מקואות ס"א חשמה ג.) פירש ריב"א דמי פירות הוי מדרבנן ולא נראה לר"י דודאי כולו מי פירות פסול

קנה רבי זבין זדה האל זדה זמן וובא יק: עמו וכי אמוה ייהו צילה יקוה מים את שצול י לן נימר גרים וליס ליהו ג'חו יקב ישרי ופיה דפטו חדו גמס יקבל אין ינור פ"ד מד' צול: שם יקק (דף ז') זכור רב יהודה אמר רב טבילה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חייטין לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אצל הירא עלמא לא ופירש"י הטובל שם צלומו מקום לא עלתה לו טבילה שמה כל מים שהיו בחצית עומדים יחד ושמה כל זה ראשו ורובו נמים שאזנים זה אחד מהפוסלים את התרומה אבל מדברי רבינו משמע דלענין עלייה מטומאה ע"י טבילה זו קאמר וקשה שהרי כתב צ"ח מקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו שאלו ושפך לתוכו כל היום כולו כשר וקמס מקואות קו וקיימי דומיא דים ואפי"ה מנכיר ופפטר לדמוק ולומר דמטוס כל ראשו ורובו נמים שאזנים קאמר דלא עלתה לו טבילה ולענין פיסול מרומה וכדפרישית וזמר נכון לומר דלענין עלייה מטומאה ע"י טבילה זו קאמר ושמי הויא דפ"י שמחוק שגאו השאזנים נדריך שפיכה הם מתערכים בכל מי המקוה ואין שם שלשה לוגין שאזנים במקום אחד משא"כ בחצית שנפלה דלאו דרך שפיכה אה"ל:

יא מים שאובים שהיו בצד המקוה וא מים שצרכו ור"ה נהנה כן מדמתן ש"ו דמקואות האציק שבמרחק זמן אהוא צלמט פוסל מן הצד אינו פוסל מפני שהוא במקוה סמוך למקוה ואע"ג דמסיים צמחונין והכ"ח אם מקבלת האמצעי רביעית עד שלא יגיעו לאציק כשר ואם לאו פסול ר"ח צרכי דוקא אומר אם מקבל האציק כל שהוא פסול לא שם רבינו לדבריהם משום דק"ל כמנה קמא:

יב שתי בריכות זו למעלה מזו וכו'. שם המטהרת שבמרחק

המחמוה מלאה שאזנים והעליונה כשרים אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין פסול כמה יהא נקבך והיה בו שלשה לוגין אחד משלש מאות ועשרים לצריכה דברי רבי יוסי ר"ח אומר אפילו המחמוה מלאה כשרים והעליונה מלאה שאזנים ויש כנגד הנקב שלשה לוגין כשר שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ופסק רבי יוסי דנימוקו עמו וזכר פשוט הוא דלרבותא נקט רבי יוסי המחמוה מלאה שאזנים לומר דאפי"ה הכי פוסלת וכל שכן היכא דעליונה שאזנים והמחמוה כשרים וכבר נתבאר שאין המים השאזנים פוסלים אלא בשאין נכשרים ארבעים סאה:

יג שלשה מקואות זה בצד זה. ג"ו שם ומדקדוק דברי רבינו נראה שהוא קוצר דהא דקמי המקואות טהורים היינו לומר שלא נפסלו במעורבה השאזן אבל השאזן צפוינו עומד אצל צפוינו המטהר כתב שגם המקוה השאזן כשר מפני שהשוק למי סאה כשרים וכן דעם המפרשים וכן נריך לפרש דברי פה:

יד אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח. פרק כל הבשר (דף ק"ו) מים שנפסלו מלשמות בהמה אין נוטלין אבל מטבילין וצ"ח דשגמ (דף י"ד) אמרינן שהיו קובצין נמי מערות סרוחים: ומ"ש אלא בשינוי מראה לבד. פ"ו דמקואות: ומ"ש וכל דבר שאין עושיין בו מקוה לכתחילה וכו'. צ"ח חצית (דף קמ"ד ע"ג): ומ"ש כיצור היין וכו' אינם פוסלין את המקוה בשלשה לוגין וכו'. נלמד מדין שלשה לוגין חסר דינר מים שאזנים שנפל למוכן דינר הלך וכו' שכתב רבינו צ"ח זה וצ"ח דחולין (דף כ"ה ע"ג) וצ"ח דמקואות מן המד משהחמיק אינו פוסל את המקוה כלומר בשלשה לוגין: ומ"ש ופוסלים בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. צפרק ז' דמקואות: וכן מקוה שיש בו עשרים סאה וכו'. פשוט הוא שהרי אין כאן לא פיסול שינוי מראה ולא פיסול מים שאזנים: ומ"ש ואין הסאה שנפלה עולה וכו'.

פרק שביעי

א אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה בלבד. וכל דבר שאין עושיין בו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשינוי מראה. כיצד היין או החלב והדם וכיוצא בהן ממי כל הפירות אינן פוסלין את המקוה בג' לוגין שלא אמרו אלא מים שאובין. ופוסלין בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו מאה סאה ונפל לו לוג יין או מי פירות ושינה את מראיו פסול. וכן מקוה שיש בו כ' סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או מי פירות ולא שינו את מראיו הרי אלו כשרים כשהיו. ואין הסאה שנפלה עולה למדת המקוה. ואם נוסף על הכ' כ' אחרים מים כשרים הרי זה מקוה כשר:

משנה למלך

זהם כמ"ש רבינו צ"ח מה"ל אבות העומאה דין ד'. הא ליחא דהא ליחעביד השקה צהו ומהני להו וכמ"ש צ"ח מה"ל טומאת אוכלין דין כ"א ומהבנת זה כתבו רש"י ומוספות דמיירי צמסקין דלין לכן טהרה במקוה ודברי רבינו צ"ח:

קריית מלך

ט. כמו שבארנו. פ"א ה"ג: ה"ג. שהסאה ששה קבין ותקב בו. כ"ז מבואר בפסחים ק"ט ב' ומנחות ע"א א' ובכ"ד: ה"ד. כמו שבארנו. פ"ד ה"ו: פ"ז ה"א. לא בשינוי הטעם. ירד תרומת ספ"י ואין נותנין טעם במקוה (רא"ב כ"ג):

מהרה. הלכות מקואות פ"ח

ה כותל שבין שני מקואות וכו'. ריש פרק ו' דמקואות וכח"ק ופירש רבינו שמי הוא הארוך וכמוהו ככותל מלמעלה למטה וערב הרחב וכמוהו ככותל מנימין לשמאל וכן פירש הראב"ד בספר צעלי הגפש ורבינו שמשון והרא"ש פירשו צהי"פ:

בעליונה ואני אומר במחמתה ולא בעליונה ומכ"א בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה ופסק כחכמים ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש מהלוקחם בגוד אחים וגוד אסיק כדמשמע בפרק אין דורשין אלא באם המים הנחלים מערבין המקואות וזכיר טעם למה שינה ממנאי דמשמע בגמרא דמפרש פלוגמיהו וז"ל הלא היא דמנאי טעם אין המים הנחלין מערבין את המקואות משום דליה לא גוד אסיק ולא גוד אחים. וכחכ הריב"ז בשמועה וז"ל והא דמשמע בפרק אין דורשין דגגוד אחים לא פליגי דלכ"ע אמרינן היינו ר"מ ור"י אבל - רבנן דפליגי עלייהו כדמסקתה ס"ל דאין קטפרס לעולם מיבדו אפי' ע"י גוד אחים עכ"ל. ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בגוד אסיק אלא ר"מ ורבי יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים הנחלים מערבין את המקואות:

ו במה הוא שיעור הנקב וכו'. ע"כ דמקואות כשפופרת הנאל כעביה וכהללה בשמי אצבעות חוזרות למקומן ואיחא בפ"ק דיבמות (דף ט"ו) ובסוגיה פ"ג ופי' חוזרות למקומן שהן מהפכות גריזו כהלל הנקב: ומ"ש ואינם בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות וכו'. כדמסקתה שמי אצבעות שאמרו צניעות של כל אדם ולא מארבע צטפס: כל שיעמוד כשפופרת הנאל וכו'. בפרק שמי דמקואות ודלא כרשב"ג: ספק שיש בנקב וכו'. ע"כ:

את עצמה אפילו אינן מעורבין אלא בכל שהוא מטבילין בהן: ה כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשנים מצטרפין ואם היה בשניה מ' סאה מטבילין בכל אחד מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הגוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל כקליפת השום על רוחב שפופרת הגוד מצטרפין: ו כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הגוד כרוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם וחוזרות בו. ואינן בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הרי' שבפס היד. כל שיעמוד כשפופרת הגוד ממעט ואפילו בדברים שהן מבריותיו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הגוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: ו מטהדין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונו * פוסלין את המקוה ומניח את ידיו תחתיו עד שיתמלא מים ומושכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: א' ג' גומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו: א' טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוחה ושותה אינו נמדד עמו: ו מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הרך מצד אחר מטבילין במים ולא בטיט: ו א כל שתחילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: ו ב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אף ע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי הסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילת טבול עבה וכיוצא בו והגביהו אם היתה

ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו וכו'. בפ"ג דזבחים (דף כ"ב):

י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו'. בסוף פ"ג דמקואות וכרבי יהושע:

יא כל שתחילת ברייתו מן המים וכו'. בפרק שני דזבחים ואמרינן בגמרא אפי' צעינה נמי ופירש"י אפי' אם כל המקוה נעשה מהם: ומ"ש ומטבילין בעינו של דג. ג"ז אם ופירש"י דג גדול שנימוק שומן עינו כחוד:

יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וכו'. בפ"ג דמקואות

וכח"ק ובפ"ג דסוגיה (דף י"ט) אמרו שלא נחלקו אלא צמעות דרבנן אבל לעלות מטומאה גמורה לטהרה ד"ה טמא: האביל בו תחילה סגור עבה וכו'. ע"כ וא"ת מאחר שפסק רבינו כסמוך כח"ק דשני טמא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים האך פסק בהטביל בו סגור עבה והגביהו אם היה מקצת הסגור נוגע במים הטובל באחרונה טהור שהרי כולם מעורבים ומאי שנא מרגליו של ראשון נוגעות במים חייך הריב"ז בשמועה שהסגור עבה הוא זולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים זלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו וכיון שטופח על גופו אינו מיבדו הרי נחמרו המים אבל הסגור העבה הוא כלול הרבה מן המים ולזה כשקצמו הוא צניס הרי הוא כליאו כל המים הצלועים ככגד צקצמו של מעלה נוגעים במים שצקצמו

שבתוך המים והרי כל המים מעורבים למקוה עכ"ל. וק"ל על מירוח זה דנה"ל לי שיהיו צלועים בעצם חלקיה ומה לי שיהיה טופח על גופו ומה טעם

ז מטהדין את המקואות וכו'. ג"ז ע"כ ופי' רבינו שמשון העליון כגון שני מקואות צעיפשו של הר העליון אין בו מ' סאה והמתחן יש בו מ' סאה או יומר מניח סילון ונותן ראשו אחד צעליון וראשו אחד במתחן וזכיר להעמיק ראשו העליון כמון המקוה החסר עד שירדו למטה שיהו מושקים למטה למקוה השלם כחוט השערה ליחשב כמקוה אחד וטובל אפי' צעליון ופעמים שלמעלה מגיעים המים עד שפח הסילון וכראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכן נקט מניח ידיו תחתיו שלא ילאו מים לחון כשתממלא עד עשה שהשיק ולכן נקט הרמז מן הקרוב ולא הישקין שמה בא אדם והפסיק השקמו דלא עלמה לו טבילה וקשיא היאך מתחברים ע"י כחוט השערה וגזי כותל קמני כשפופרת הנאל או כקליפת השום ונראה לפרש דלא חיירי הכא בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכסר להכשירו ופי' כחוט השערה דהיה לו כשצוה דרבנן ושמה מטעם זה לא חיישין צעליון אפי' היא קטפרס עכ"ל: כתב הראב"ד שאין הסילונו פוסלים את המקוה א"א כדמסקתה ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסלו וכו'. ואני אומר דהא דתנן בפ"ד דמקואות סילון שהוא כר מכלן ומכאן רוחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה היא חיוכתיה דהראב"ד אלא ע"כ לומר דהאי חוספתא מיידי כשעשה כפוף על דעת קבלה:

ה שלש גומות שבנחה וכו'. כדמסקתה פ"ג דמקואות שלש גומות שבנחה ומתונה של כ' סאה והאמצעית של מ' סאה ורבי יהודה אומר רבי מנאי היה אומר מטבילין בין שתי גומות בין

קריית גדול

ג"ה ה"ה. טעמוק יחתי צמחויפ"ק ס"ה בדפוס: רד"שו: ה"ו. הראב"ז שחיי אביו במשנתו נ"ב כלים ב"ב מ"ג:

אין גמאור

ור א מ"י כ"ב עמ"ל
דוראמא וז"ל
סלכא כד :

בון ב מ"י ע"ה
ג"כ וז"ל :

משקה מחבר דנטי רבי ירמיה לירוף בלי וחבור מים מהו ואם המלך למד כיון דלמחר מהימר חבור מים וירוף בלי מהו בון שיש ככלי שרת שפי האלי עשרון שאין טעמין זה זיהו וים מלי עשרון אחד חוץ לכלי המחובר לאחד מאוהם שבחור הכלי מ"י מים כיון דמזוהים מים בבור וגווי מים לאחד שבפנים ולמחר שבין ר"מ נעשה עובדא לא שפכילי שאיני נעשה כמים ופסוק חבורי המים לירוף בלי מהו שימאם לו את אש אל מן שבכור מים אם נעשה עובדא כזה שבחור ונעמא חבורי שבכלי חבור מים מהו שימאם האלי לירוף בלי ודכוותה במשכח זכמים בכוף פרק סבול יוס [דף קה] היעיר אפולין ע"י משקין חסר לטומאה קלה ואין חסר לטומאה חמורה כגון מלי זיה כנולה מכאן והלי זיה נכילה מכאן ומשקה סופא באלמנע ונוגע בשניהם מחברין נלמא זולתי ומשקין הונועיין באחד מן האלמנע אכל און מחברין לטמא ארס זכלים : מניו בתוספת (פ"ט) עריכסיה שיהא עובדא (א) טמאה מה און לניו זה קצת הגדירה

אובל פרוז אינו מצטרף ל' מ' מקל שריא מלאה משקין טמאין כיון שהשיקה למקוה מדרות דברי רבי יהושע והכמים אומרים יעד שיטביל את כולה (א) הינצוק והקמפרם ומשקה טופח אינו חבור לא לטומאה ולא לשרדה והאשבורן חבור לטומאה ולשרדה : ל

פרק תשיעי
א (א) זיתים מאימתי מקבלין טומאה משיוועו זיעת המעטן אבל לא זיעת הקופה כדברי

ובשלהם ככילה הנה לא יערסו קאמן בקאמן מלך טעמא זה האשקה אשר החסיון והטומא העריכה ולא תהיינה צ"ח חסיונות מצטרפה וכמות זרעוה משקה משקה האה בין שרי החסיונות וכאלו יחברם וטומא משקה עומד שהיה הלחות שקועת מתה בבקב ולא היה מדרון וא"ל דואף און אוכל מהפחה ואפי' היה טול מקובץ מחובר קאמן לקאני זוט מצטרף לכבילה ואון הגלה לא כ"י ויסי ולא כ"י דואם : ה' כבר ידעת שקטופים הוא השטח האשוקע למעט הארץ אלא שיש שפך עליו דבר ידד ויוול : ופשטורין יתקום האשוקע אשר יסח בו הדבר

(א) ג' יסיון פ. י. כ"ב
(ב) פ. י. כ"ב
(ג) פ. י. כ"ב
(ד) פ. י. כ"ב
(ה) פ. י. כ"ב
(ו) פ. י. כ"ב
(ז) פ. י. כ"ב
(ח) פ. י. כ"ב
(ט) פ. י. כ"ב
(י) פ. י. כ"ב

הגול והתקבן ואכן לך בזה בשביל שיש אחד והוא שהמים לבדן זונה שאר האשקין עומאין עורו במקוה ויטברו כמו שאמר בבבילה (דף י"ז) במזמרים ששקרים את המים בכלי לכן נלמדה ועוד יתברר זה ג"כ בשבועים ממשכרים אחד בואת האלטה שאם הבא מקל במקוה יתחבר מים שבמקוה בבלה שבמקוה האשקין האשקין נטורו כולן ר"ז האשקין אשר במקל וטויה במקוה עומד גמורא (הגמ"ש כ"ז) ושקב לו בני על עד האדמות בזיות קלה האנחה מהדבק מים המקוה לבד ולא למדך שיכנס במקוה והכמים אומרים עד שיגיעו כמשקין כולן הן המקוה והן יטברו ואחר מביא דאחר הכוונה בעלמא היעורף והוא העמוד האול מכלי אשר יורק ממנו הדבר היגול והן הארץ שזה העמוד טול ליש בדמיון טול עוף חתך אשק טמא עומד קאמן עומאם טול המשל בזה אילו שופך ארס מים ממקום גבוה על הארץ והשיף אחד מעט מים חסר ממנה שבארי מזה העמוד הנה אלמא המים עומדים ר"ל אשר הארץ עוף אשק טמא עומד קאמן חתך אשק טמא עומד קאמן האשקה הנה לא נלמד שכל העמוד טול עמוד להיות האשק עומד קאמן שאל נלמד במקל וכן ג"כ האשקין אשר היו בקטופים יאו המים טול כדר כמו טולן במקוה האשק והשאר זה השטח האשק בו משקה טופח לבד כמו שקדם קודם זה בלמזמיר משקה טופח נלמדה כי בזיות השיפע תלקח לו יסח בו זולת זה השיער מן האשקה ולא תחשב גם כן כל המשקה טופח שעל גבי האשקסרם מחובר מעת שנטמא קאמו נעמא כל המשקה אשר על זה השטח או אם השיף קאמו משקים שנטברו האשקין טול אמנם אם היה מקוה מקושר ובו האשקין אמנם משקים עורין או יודר מעת התחבר טומאה בקאמו נעמא טול וכן אם ירע קאמו במקוה עמוד טול לפי שלא יעבור המים כשהתערבו במי מקוה האשקסרם אלא שיוורק במי מקוה בשטח משטחי אלו המים העומדים לבד כמו שהתבאר בבבילה (ס"ז) וזה אם מלי אשק טמא עומד קאמן שמשקין אלו המים האשקין אלא מן מקוה שנתעבד אלה המים אשר בחור הכלי כ"י אשבורן הוא כלי כלי כלי טמא וזה מטואר אלא האשקסרם והאלכה

א תרפ"ד
הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

(א) ג' יסיון פ. י. כ"ב
(ב) פ. י. כ"ב
(ג) פ. י. כ"ב
(ד) פ. י. כ"ב
(ה) פ. י. כ"ב
(ו) פ. י. כ"ב
(ז) פ. י. כ"ב
(ח) פ. י. כ"ב
(ט) פ. י. כ"ב
(י) פ. י. כ"ב

הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

הבחיטה יולאו ויפחחו והה מקוה יקרא מעטן מן זיתים ואמר ב"ש שאם היעו "ה וטברו בבכבדות קאמם אלא קאמם הנה בשלם לכן האבאר והוכיחו עלטומאה אמנם אם האבולו כבועתם לקפה ברת האבאלם א"ז זה הבאר ואמרו בית הלל שאין בהיותן משיעות כחפסיה קאמם אלא אם זולתו והואלו על שיחבתו קלה בקאמם והעללה ג' זיתים מדוקים והכמים אומרים שכל זמן שהאיהיה בענין האור וההכבדה לא יקבלו טומאה ואפי' הונועיין מן טעמין מן הבבילה לרמז אם נעלם הכפסיה והטברו עובדים מוכינים בזה הבאר לטומאה אלא בלחותם וזיעת הוא ששמן זית ומכל ז' משקין אשר יבארו או יטמאו ולכן הונועייה

(א) ג' יסיון פ. י. כ"ב
(ב) פ. י. כ"ב
(ג) פ. י. כ"ב
(ד) פ. י. כ"ב
(ה) פ. י. כ"ב
(ו) פ. י. כ"ב
(ז) פ. י. כ"ב
(ח) פ. י. כ"ב
(ט) פ. י. כ"ב
(י) פ. י. כ"ב

ולטוהרה עכ"ל ומוצא משנה זו במס' גיטין (ט"ז ע"א) וז"ל הש"ס וכי איכא משקה טופח מאי הוה והמנן הנזק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטוהרה לא זריכא דאיכא טופח להטפיח הא נמי תנינא טופח להטפיח חיבור דלמא לענין מקואות ור' יהודה הוא דמנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה ראשון טוהר והשני טמא ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טוהר עכ"ל:

ויש בזה כמה שיטות א' שיטת רש"י ז"ל שפי' שם בגיטין וז"ל בד"ה אינו חיבור כו' וכן לטוהרה לענין מקואות שני מקואות שאין באחד מהם מ' סאה וניזוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור עכ"ל והיינו כדי לתרץ מה דקשה דהכא מוקי הש"ס מתני' כר"י וקשה הלא ר' יהודה סבירא ליה בחגיגה קטפרס חיבור וז"ל הש"ס חגיגה (י"ט ע"א) אמר עולא בני מנייה מר' יוחנן לר' יהודה מהו להטביל מחטין ונזרות בראשו של ראשון גוד אחית אית ליה לר"י אבל גוד אסיק לית ליה או דלמא גוד אסיק נמי אית ליה א"ל תנימיה ג' גממיות בנחל העליונה התחתונה והאמצעית העליונה והתחתונה של עשרים עשרים סאה והאמצעית של ארבעים סאה ותרדלית של גשמים עוברת ביניהם ר' יהודה אומר מאיר היא אומר מטביל בעליונה והתני' ר' יהודה אומר מאיר היא אומר מטביל בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה א"ל אי תני' תני' עכ"ל להכי מפרש רש"י ז"ל דהכא איירי בשני מקואות חסירים אין קטפרס חיבור אבל ביש מקוה אחד של מ' סאה שלימים מטטרף להסגר בגוד אחית לר"י: L

ובעבודת אלילים (ע"ז ע"ב ע"א) וז"ל מנן החס הנזק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטוהרה ופירש רש"י שם ד"ה לא לטוהרה וז"ל ולא לטוהרה גממית שאין בה מ' סאה וניזוק או קטפרס או משקה טופח מחבר לגממית זו מקוה שלם אינו חיבור והטובל בגממית לא עלמה לו טבילה עכ"ל אלמא דגם במקוה שלם גם כן לא אמרינן קטפרס חיבור וקשה על ר"י דחגיגה וזריך לומר דאיירי לענין לומר גוד אסיק מיירידי דברייתא דאינו חיבור דגוד אסיק לית ליה לר' יהודה כן כתב הרשב"א ז"ל מוצא בתשו' הריב"ש [פ"י] רל"ב:

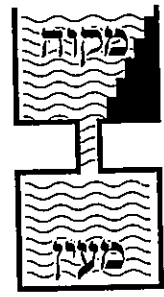
אך ר"ת ז"ל בגיטין (ט"ז ע"א - ח"א - בחוס') ד"ה הניזוק כתב וז"ל שם ואומר ר"ת דהכא מיירי דוקא בשמי גממיות שבזו עשרים ובזו עשרים דליכא מקוה שלם באחת בפני עצמה דלא הוה חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל החס דאיכא באמצעית מקוה שלם לכולי עלמא מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי דוקא נקיט אמצעית אבל שמי גממיות שאין בשום אחת מקוה שלם לכולי עלמא אין מטבילין אף בתחתונה

סי' של"ד ס"ק י"ח] שיעור הדמים מה שזריך להפריש בעד כל קרבן וגם התעניתים על המכשול ירבו מאוד על פי תיקון השונה להרוקה והאר"י ז"ל [ע"י שער היסודים ע"ג ג' פ"ה] ועיין בנז"י מהד"ק [אר"ח סי' ל"ה] בענין זה אך שהדור חלוש לכן לדעתי שיפרש להם כ"ח חטאם וכל אחד יפריש מעות לפי עשרו לזדקה וגם יתענו בה"ב ונכפר להם כי שגגה הוא ואל יקל הדבר בעיניהם מחמת שמא ה"י מעין כי ידוע דברי תלמידי רבינו יונה ז"ל [ריש ברכות ד"ה והא דאמרינן דמנה"כ] שספק עבירה חמורה מעבירה ודאית יעו"ש שמוציא דברי הש"ס יעו"ש ולכן על הספק זריך השונה וכפרה יותר וה' הטוב יסלח להם וה' שלום. ה' ט"ו אייר תרכ"א פ"ק לאנו:

סימן פח

כבוד ידידי הרב הגאון הגדול נ"י ע"ה פ"ה מופת הדור המפורסם מו"ה חיים אלעזר אבד"ק קאליש יע"א:

76 שאלה פה בעירנו נמצא נשים הרבה שלא טבלו והבטיחו לקבל עליהם הדת באופן שיעשה להם מקוה זכה

ונקיייה ונחון לעשות מקוה כוונת פירוש שהמקוה יהי חפור בעומק בארץ עד שיהי שמה מים הרבה ואחר כך יתכסה המקוה זו בנסרים היטב מדובק מאוד עד שלא יהי רגז אפשר לעלות המים למעלה אך באמצע יעמוד עץ חלל כחבנית הנ"ל ולמעלה שזה לארץ יעשה מקוה העליונה אשר עליונו של עץ החלל יכנס לתוכו וגם המקוה העליונה יהי חתיתו מדובק מאוד בנסרים עד שלא יהי באפשרי לזוז מים מתוכו ואחר כך ישפך להמקוה העליונה מים והמים שממקוה העליונה הנשפכים ירדו למקוה התחתונה דרך עץ החלל וכן יעמדו תמיד מחובר המים העליונים להתחתונים דרך עץ החלל שהוא הרבה יותר משפופרת הנוד והמים במקוה העליונה יעמדו תמיד ולא יאבדו רק יהיו מונחים על המים שממקוה התחתונה דרך עץ החלל ולא יאבדו מחמת שהמקוה התחתונה מסוגרת בכסוי היטב ובמקוה העליונה יהי סילון להמשך המים ממנה מחמת לארץ עד מקום נחל ששמה ילאו המים לחון ואחר כך לסמוס העליון:

תשובה חן במשנה ח' פרק ח' לטהרות וז"ל עריבה שהוא קטפרס והבצק מלמעלן ומשקה טופח מלמטן כו' ובמשנה ט' מקל שהיא מליאה משקין טמאין כיון שהשיקו למקוה טוהרה דברי ר' יהושע וחכמים אומרים עד שיטבול אם כולה הנזק והקטפרס או משקה טופח אינם חיבור לא לטומאה ולא לטוהרה והאשכזרין חיבור לטומאה

רצד. אולי צ"ל בדמיירי.

רצג. אולי צ"ל יהי.

השאלון רבי תימן באדרטאום זצ"ל
אדר"ק זאנז

מקוה כשירה ועל זה שפיר קאמר הכסף משנה דרמב"ם לא הביא חילוק זה ללא סבירה ליה גוד אחיה ולא גוד אסיק וק"ל אבל על כל פנים דרק בשאיבה דרבנן מקילין אבל בשאיבה דאורייתא לכולי עלמא היינו לרבנן אפילו גוד אחיה לית להו ולרי יהודה אית ליה גוד אחיה זה הוא שיטת הר"ם ז"ל:

השאובין דרבנן לטהרם לטבול בהם כשאינם זוחלין יעו"ש בפירושו אבל מהר"ם ז"ל וה"ל נראה כפירוש הכסף משנה ז"ל דכתב רק משום שאין המים מתערבין בזחילתן משמע מטעם זחילה פליגי רבנן ארי יהודה ואמרו דאין טובלין בתחמון:

ושיבות הר"י ז"ל בחגיגה זה לשון החוק' שם (כ"א ע"ב ד"ה כעובי) ונראה לר"י דלענין השקה מיתני דומיא דרישא [פ"ח דטהרות מ"ט] מקל שהוא מלא משקין טמאין כיון שהשיקה למקוה טהורה דברי ר' יהודה וכו"ל עד שיטביל את כולה הניזוק והקטפרס כו' ובסוף פ"ד רצו דטהרות מיתני אבל לענין מקואות מועיל כדאיתא לעיל [י"ט ע"א] גבי ג' גוממיות טובלין בתחמונה עכ"ל אלמא דלדידי [לענין השקה] מיתני וקטפרס מני אחיא ככולי עלמא ואפילו לר"ם דסבירא ליה במקוה גוד אחיה רצו אית ליה דלענין השקאה יחז נזוק וקטפרס אינו חיבור וא"כ לפי זה גם לרבנן נמי יש לומר נהי לית להו גוד אחיה הוא משום זחילה וכנ"ל אבל בעומדין או במעיין סבירא להו לרבנן נזוק וקטפרס חיבור דדוקא לענין השקה אין קטפרס חיבור אבל לא לענין מקוה:

ואר"ם אחרי דקשה למאוד מנא ליה להרמב"ם ז"ל לומר דמטעם זחילה פליגי ר' יהודה ורבנן ונחגיגה י"ט ע"א] מצואר דמטעם גוד אחיה פליגי ורבנן לא סבירא להו גוד אחיה כאשר הכסף משנה גופא התפלא מאין לו להרמב"ם לחדש נגד הקוגיא דחגיגה:

והגדה באמת לפענ"ד גם הרמב"ם ז"ל כוונתו מקום קטפרס והוא ש שכתב עד שיעמדו הוא על דרך שכתב בפירוש המשניות פ"ח דטהרות מ"ח וז"ל עריבה שהיא קטפרס והצנץ מלמעלן ומשקה טופח מלמטן כו' וכונת משקה עומד שמהי הלחות שוקעת תחת הצנץ ולא יהי' מדרון כו' עכ"ל אלמא דמה שהוא קטפרס קרי זוחל ומה שהוא בשטח השוה קרי עומד ולכן כאן במקואות כוונתו שאין המים מתערבין עד שיעמדו היינו שלא בקטפרס:

אך האמת יורה דרכו דהא הר"י ז"ל גופא קשה ליה האין יהי' מקוה (קשה) [קלה] מהשקה לענין קטפרס ולענין משקה טופח איכא ותיירך דהוא דדרך גזירת הכתוב אך כ"ו הדוחק הוא לר' יהודה דסבירא ליה גבי מקוה גוד אחיה לר"ך לדוחק הזה אבל לרבנן דקיימא לן כוונתייהו נשאר הדבר ממילא דקטפרס אינו חיבור זה נראה ברור ושפיר כתב הר"ב"ם דלא מנא מי שיקל לומר במקוה נזוק וקטפרס חיבור:

הן אמת שנתקשחי בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שם בטהרות וצויתר מזה כתב שם הר"ם ז"ל וז"ל ולכן נקט משקה טופח מלמטן דאם הי' מלמעלה הי' המשקה זכ בשלשמן ומחברן עכ"ל וזה קשה מאוד דאם כן כל עיקר דקטפרס אינו חיבור הוא משום משקה טופח ובמס' ע"א [ע"ב ע"ג] כל הסוגיא לענין שאין הניזוק וקטפרס מחברן אפילו שהוא הרבה צבת אחת גם משמע שם [משנה ט'] בר"ם ז"ל דאם בשטח השוה גם צנו"ק ש' הוי חיבור זה נגד הש"ס דגיטין [י"ז ע"א] ור"ך ע"ן:

אך גם דעת הרמב"ם ז"ל דקטפרס אינו חיבור אפילו בעומד בלא זוחלין וגם בכסף משנה ז"ל מודה דקטפרס אינו חיבור בשום אופן אפילו בעומד ורק דכתב בפירושו אפילו למאן דאית ליה גוד אחיה או אפילו בקרקע שוה אינו מתערב בזוחל וכמו שכתבו כן בתלמודי ר' יונה [מס' ברכות] פרק אלו דברים דיניי נטילת ידיים בשמעתא דחמי טבירא] אבל קטפרס אינו חיבור אפילו בעומד יעו"ש: והגדה בגוף הדין אם קיימא לן דגוד אחיה כר' יהודה או לא מצואר- בטור- דפוסק כר"י דאמרינן גוד אחיה אך ניזוק חיבור לכולי עלמא לא אמרינן במקוה אפילו לר' יהודה דניזוק גרע מגוד אחיה כמצואר בתוס' גיטין. [הג"ל] ובריב"ש ז"ל [סי' הג"ל]:

הרמב"ם רצו ז"ל כתב בפ"ח ממקואות הלכה ח' וז"ל ג' גומות שנחל התחמונה והעליונה של ר' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הזוחלין מערבין אלא אם כן עמדו עכ"ל וכתב שם הכסף משנה וז"ל ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין [חגיגה י"ט ע"א] דפליגי בגוד אסיק אלא ר"ם ור' יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים הזוחלים מערבין את המקואות עכ"ל והבינו רבים מזה דכמעין שמתהר בזוחלין גם בקטפרס חיבור ובאמת בר"ם [פ"ג מ"ג ד"ה ואמה] מצואר דגם במקוה אם יש בו מ' סאה מטהר בזוחלין בהשקה דאיהו מפרש קטפרס ממש אינו חיבור מטעם שהוא קרקע עקום אבל בשטח השוה מערב את

והגדה לכאורה נראה דכשהוא צנלי מקרי קטפרס אך לפי הנראה מחוס' גיטין [הג"ל] דמפרש ר"ם ז"ל גבי

רצו. צ"ל פ"ח.
רצו. אולי צ"ל אסיק.
רצו. אולי צ"ל השקה.

רצו. צ"ל והרמב"ם.
ש. צ"ל והא.
שא. אולי צ"ל במ"ט, ר"ת במשקה טופח.

בשעות [בכנסים אשר לי הוכחתי דכוונת המרדכי לדברי ר"ת (שאוסר בכורת) ז"ל במס' בכורות דף נ"ה ע"ב קד"ה אין המים ע"י בדברי חיים למקוואות דין נ"ו מפורש באר היטב] אבל כל הפוסקים דמוהו ולכן אין צידינו לעשות מקוה נגד דצריהם ז"ל בפלפולא דילן לכן מקוה זו פסולה ורק אם יהי' על כל פנים שאובה שהמשיכה כולה דהוא כשר מן התורה. כמעט לכולי עלמא אז כשירה ודברי נטע שעשועים ז"ל [בסי' הג"ל] בארמיו בארובה [בספר דברי חיים להל' מקוואות דין נ"ו] ולפענ"ד שדבריו נ"ע מאוד: L

סימן פט

לידידי הרב הגדול החרוף ובקי השגון החסיד המפורסם לתהלה בו מו"ה יעקב צבי ג"י אבר"ק בארשא יע"א:

שאלה שאלו לחוש מחשש שכתב המרדכי קידושין [סי' תק"ס מוצא צ"י סי' ר"ח] שמה נבקעו הקרשים אשר המים הולכים על ידם למקוה ויהיה המקוה נעשה על ידי כלי וכו':

תשובה לא ידעתי מי חש לחומר זה או אשר לא הוצא דעת המחמיר בשו"ע ולא בהאחרונים הנודעים לי ואם באנו לחוש לדעת יחידי למה עובלין [בחס"י] [בזמנין] שהוא דיעה מוצא צ"י [סוף סי' ר"ח] ורמ"א ז"ל [שעיף ע"ה] חש להו וידוע שבזמן הקדמונים לא נהגו לטבול [בחס"י] [בזמנין] ויש לחוש לאל הטורש תורת אמן וכי כבר קבלו דעת האוסר אף על פי כן כל הגדולים שלפנינו וכל הגדויקים כולם הסירו מכל שכן לחוש לדעת יחידי הנדחה מכל האחרונים [ע"י צ"י הג"ל ורמ"א סעיף ל"ו] וכבר ראיתי בקהילות קדושות נוהגין לעשות מקוה על ידי קרשים:

אולם אם באנו לחקן גם זה יש עלה פשוטה לעשות סילונות של מחכת קבוע בקרקע והיו נעשים מחמילה לכן לצורך קרקע וגם בסופו יעשה צינור של עץ שלא יבוא למקוה מתוך המחכות וזה כשר לכולי עלמא ואם אולי הוצאה מרובה יוכל לעשות של עץ ויחפנו במחכות הנקרא גלייט וכיוצא בזה חיבור הידוע לאומנין ולעשותו על דרך שכתבתי לעשותו לכתחילה לצורך הקרקע וגם צינור של עץ פשוט יהא בסופו וכ"ל ואז כשר בלא פקפוק לכל הדיעות:

ובאמת לעשות על דרך שכתב ג"כ יש לומר דכשר אך מחמת שבדאי יוכל לזמזם כמה פסולים מזה באופן שכתב ולמלא יהי' שאובים גמורים ע"י ההשקאה ש

בו כ"א סאה מי גשמים ממלא בכחף י"ט סאין ופוחקן למקוה והן טהורין שהשאיבה מטהרת ברבי' ובהמשכה אלמא לא בעי שיחברו חוץ למקוה והכא כשמתאספין בחצר למקום אחד איירי וטובלין שם ומללא פליג במלמא משמע דלא חייש בין נתקבצו בחצר של מי גשמים מחילה ואחר כך שאובין ובין שאובין מחילה ואחר כך מי גשמים דככל ענין מטהר ברבי' ובהמשכה וצאו לתוך הצית כשירים להטביל בהן לאחר שבאו לבית ואין מטבילין בהן דרך ירידתן לבית שאין מטבילין באויר והכא לא הוי כריך לטעמא דאויר דאפילו בארץ אין מטבילין בחרדליה של גשמים דאין מקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן אלא משום סיפא נקטי' ונגעין בארץ מטבילין בהם באותן מים שנוגעין בארץ וכגון שיש בארץ מי' סאה דשעל הגג אין מנרפן ש"ה דהנזק וקטפרם אינו חיבור עכ"ל ודאי מיירי אפילו בעומד דזוחלין בלאו הכי לא מטהרי כדכתב ברש דבריו:

ובזה שהנחתי במכתבי הקדום ראייה מצת גישתא אחי שפיר מאוד. ומה שהנחתי מפסקה בלוחית [ע"י ע"ב ע"ב] ומעלת כ"ח האריך בפלפול וכעת אין ספר לפני פה בכפר בהמרצן ואין אומן בלא כלים אולם יעיין צ"י ז"ל ש ויראה דגם הוא כתב בשם הראשונים דמים על גבי מים בדרך הנחתן לא מקרי קטפרם מה שבזוהים והחילוק מובן במוחש דמים הניתן על מים שבזוהי הרי נחו ואינם זוחלין ורק בטבעו הם נחים הרי נחברו ש' מים צמים בשטח השוה אבל מים שנתחברו על ידי יצוק ורק על ידי תחבולה ומכרית הוא עומד באויר בצור המכריחו יפול למטה בודאי לא הוי רק כמו שעומד באויר:

גם מה שנתקשה מה שכתבתי מעין עומד אינו מטהר בזוחלין אהפלא הפלא ופלא הרי זה דין המשנה ממש פ"ה מ"ג ואם הי' עומד וריצה והמשיכו בו' ומוספתא נפ"ד ה"י ו' מוצא צ"י ז"ל שם ח"ל מעין שהוא מושך כנדל וריצה עליו והרצו מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלוך מחמילתו הי' עומד כלומר שאותו מעין לא הי' מימיו זוחלין אלא עומדין וריצה עליו שהרטיק מקום עמידתו והמשיכו שמקום הרחבתו עשה זוחלין שזה למקוה לטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין מאחר דעיקר מקום המעין אינם זוחלין עכ"ל:

74 סוף דבר מקוה זו פסולה מן התורה לפענ"ד יאמר מי שיאמר לא שמי' לי דבר זה דהחילוק שהמצא כ"ח בין קטפרם לגוד אסיק וכו' ש"ה הוא נגד דברי הר"ת והר"ש והרא"ש והר"י וגם ר"ת [במס' גיטין דט"ז ע"ה ד"ה הנהק] דמכשיר צופל למטה הוא רק לרי' יודא ולא להלכה ודברי המרדכי הניחו הצ"י בצריך עיון [בד"ה כ' המרדכי

שה. עיין בספרו של השואל ש"ח נפש חיה יו"ד סימן ס"ה סעיף ג' (ז:), וכתב בשנת תרכ"ג. שט. צ"ל ההשקה.

שה. צ"ל מצטרפין. שו. עיי"ש דף קי"א ע"ב בשם הריב"ש בטעמא דסיגוס מחזי לכו"ע גם לרבנן דלית להו גוד אחית, עיי"ש. שז. אולי צ"ל בתחברו.

דופן אחד מהדפנות ולמטה בשולים שלב של המיצה עשויים שולים ועשו נקב אחד גדול לכדי לסתום אותה בצנורא ועוד נקב אחד גדול לסתומו באבנים לחוד כלי סיד וטיט ואחר כך נמחצרו השוליים ע"י צירי צנור להמיצה כי צימי הקיץ שיש מעט מים בהמקוה אזי פותחין השוליים והמיצה אינה מונחת על גבי קרקע המקוה רק המדרגות של המיצה מונחים על המדרגות של המקוה הישינה שלג וכשמי המקוה מתגברים אז נושאין את המיצה למעלה ומניחין אותה על המדרגות העליונות של המקוה וגם כשמי המקוה מתמעטין מאוד אז נוטלין את המיצה לגמרי מהמקוה וטובלין במקוה הישנה לחוד:

תשובה לה"ה יראי ה' בעלי תריסין נדיבי עם גדולי היחוס פני העיר דק' דאצרמיל י"ו מכחכם הגיעני והנה מדעו שלא פסלתי המקוה שנעשה על פי גדולים ורק לפי מה שספרו לפני הצנתי שיוכל לבוא לידי כמה מכשולות ואמרתי להודיע להם שלא לבי הלך להכשיר מקוה כזו שיוכל לבוא לידי מכשול:

אך עתה לפי תמונת המיצה ששלחתם אלי והשליכות המה בשיפוע שמונחים על שליכות המקוה שהוא בשיפוע יודע דקטפרס אינו חיבור לדבר שהוא מן המורה וכמבואר בר"ש ז"ל [פ"ו דמקוואות מ"ח] וכן הסכימו רוב ראשונים ואחרונים ולכן אם המקוה הוא באופן הזה פסולה להר"ש ז"ל ולרוב ראשונים ואחרונים הגם שיש מקום לפלפל במקו' גיטין [דט"ז ע"א ד"ה הנוק בשם ר"י] וחגיגה [י"ט ע"ב ד"ה והתחמות] גם יש לומר דהוי כפחיסה בלכותית דהוי חיבור כמו שאיתא במס' עבודה זרה [דף ע"ב ע"ב] ובבית יוסף [ע"י לעיל סי' פ"ח ד"ה ומה שהבאתי ובהערה שם] מכל מקום אין לסמוך על זה ח"ו:

והנה בודאי רוב פעמים אין צמים מ' סאה והוי מקוה חסירה ופסולה מן המורה וגם בזה צידי אדם דלרוב הפוסקים דאורייתא ובדאורייתא קטפרס אינו חיבור ולכן בודאי אם הוא בזה האופן היא פסולה ודאי:

אך מי אנכי להוכיח גדולים בצורה ויראה וכל כוונתכם לשם שמים שלא להוציא לנו על אבותינו שהחירו לכן טוב לחשות מלומר דבר שאינו נשמע אך להציל נפשי לאשר נשאלתי מכס ולכן הוכרתי להשיב האמת וה' הטוב ישים שלום בין תלמידי חכמים כנפש דורש בשלום תורתם:

L

של. עיין לעיל סימן ע"א.

שלא. צ"ל בחומה.

שלב. צ"ל בשוליה.

שלב. צ"ל הישנה. (החיקונים הנ"ל נעשו על פי לשון השאלה שבשור"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"ג סימן צ"ב ושור"ת רמ"ץ יור"ד סימן ב"ט).

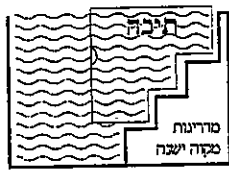
ועל ספר מורה שלא קידש שם (א') [אדנין] שכי האדונים [דברים י"י] שכי הנה בדיעבד נראה לי שכשר דכן כתב הרשב"ץ [מ"א סי' קע"ו] לענין כס יה מציאו צ"י [בנדק הניח יור"ד סי' רע"ו בסופו ר"ל דשם חשש שהסופר קידש שם של חול ואף על פי כן לא פסלו משום דכשר לחד מאן דאמר ויש לומר דהוא הדין להיפוך ע"ש וע"י צספר כסא רחמים מסכת סופרים פ"ד הל' ה' וכן נראה מצני יונה [סי' רע"ז סוף סעיף ב']:

ועוד יש לומר כיון דכבר הספר מורה ציד הלוקח ושכרו לא יפקיד מספיקא דאין מוציאין מיד המוחזק ועיין בט"ו ונקודות הכסף לענין מוגרמת [בסי' י"ח סק"ח] ובפרט בשם אחד לכולי עלמא לא יפקיד שכרו ולכן שוב אינו נאמן שלא קידש הגם שאומר בטעות עשה רק אין ע"א נאמן נגד חזקה שהי' מוחזק לספר מורה צננתו ללוקח כאשר הארכתני בזה צהי' גיטין שכ"ט ולכן לפענ"ד הספר כשר:

וענין הנקודות שמוצאות הנשים הנה גוף המשובה של שכחנת נעלם כעת ממני כי יאמין לי ידידי חמני שכעת אני בעל יסורים גדול על רגלי וטרדותי רבו לכן כמה פעמים נעלמו אחיה דברים הנזכרים וגם תשובתך נעלמה כעת ממני ולה' אקוה כי הוא נטמן באיזה מקום וכמו שתשובה הנ"ל נמצאה ואז אי"ה אכתוב לך לפי דעתי כאשר יחנני ה' אך בקיצור נראה לי לסמוך על הממיר כמבואר בשם יעקב ז"ל ובסדרי טהרה:

סימן צו

שאלה פה בעירנו נעשה מקוה באופן זה דהיינו שהי' מקוה ממעין ומדרגות של קורות לירד ולטבול בתוך המקוה וצמיח צחומת שלא של המקוה והיו מחממין אותה שהי' שופכין לתוכה מהיורה מים חמין אך כשהמים התגברו לפעמים היו צריכים למים חמים הרבה וע"כ עשו מיצה מנספים כדי שיהי' באפשר להחס צמים חמין מועטים והמיצה עשו מד' דפנות מוקפין אך דופן אחד מדופני המיצה עשו' מדריות מדריות כזה פ"ב

צדדי להעמיד את המיצה על המדריות שבחוף המקוה הישנה והמדרגות שצמיחה אינם עשויים בפ"ע אך המדרגות שצמיחה הוא

שכו. צ"ל ואדוני.

שכו. עיין במפתח חוכן התשובות כל פרטי השאלה, משור"ת עמק שאלה יור"ד סימן ע"ו ושור"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"א סימן פ"א.

שכת. עיין גיטין נ"ד ע"ב ושור"ע יור"ד סימן רפ"א סעיף ה'.

שכט. עיין ח"א אה"ע סימן נ"ה.

הסאון רבי תימן האדרטאלא צ"ח

באלג'ה צ"ח

ומכ"מ מ"ט און לאסור הפירות דביעוד אף שבת"י
 ב"ש נ"ב פרק א' ור"ב"ד שם א"ה ע"י מצואר דפירות
 שביעיה שזבולו לחו"ל אסורין באכילה נראה דלא קיי"ל
 כן וע"י רמב"ם ס' שמיטה ויזבל שסמני' ד"י וע"כ דלא
 ס"ל כן, וכי"פ לענין להדליק שמן זית של שביעיה ל"ח
 כיון דקיי"ל אסור להשתמש לאורה ודאי אסור מנעם
 להכליל ולא לשייפה ואף דרוב שמיטה טבא מא"י הם
 של טובים יש לחוש להמבי"ם ודעומי דרוב שביעיה של
 גוי ובש"ס שלאחר שנת השביעית און להדליק ל"ח משמן
 זית טבא מא"י בלתי שרע בדרור שאינו משנת השביעית
 ואין להאריך יותר בזה.

סִי ק"א

ל להרב וכו' מ"ס יתראל חסר י"י רבד"ק
 באקאווסק :

ע"ד שאלתו במקום שבעירו שטעו עליונה ע"י החתום
 ותקרה החתומה היא לפי העלוונה והמעין
 הוא בחתומה ועלוונה נקובה בלפ"ה כה"י ובשמנתין
 העלוונה אם רשאים לשפוך שאזכין לעלוונה ויטבולו שם
 כיון שאזכור כה"י להמקום למטה א"י דלא מהני
 לרבנן דג' גמטיות דסבדי דגם בעלוונה און טובלן דלי"א
 גוד אסוק ולא ג"א ואף דבשזבולין רבנן לכ"ע אמרי' גוד
 אסוק כמ"ס הפני' גיטין ט"ז יש לחוש להפוסקים דכולו
 שאזכר להר"ה ע"כ:

דדעתי

הדבר פשוט דגריעותא דגוד אסוק או גוד
 אחיה הוא רק משום דהחיבור שבין עליונה
 לאמצעיה הוא משופע ואון המים נחים שם וכן מאמצעיה
 לתחתונה והיו קטפרים אבל היכא שבעלוונה על החתומה
 ממש חיבור אשזבולין ודאי מועיל וע"י פני' גיטין ט"ז
 שחמה על פלוגתא ר"י ורבנן בגוד אחיה דהא בכל
 דוכתא דאמרי' גוד אחיה הוא למעלותא דעדיף טפי
 מאלה הוא בש"ס מן ה"ד אבל לא לגרוע מאלה וא"כ
 מ"ס רבנן דאסרי' יעו"ש ולע"ג לקי"מ דודאי חיבור
 שלמעלה למטה לא גרע מחיבור דרדי לכ"ע אף למ"ד
 דלי"א גוד אחיה אלא דהכא חיבור קטפרים הוא שמשופע
 בין עליונה לתחתונה ואון המים נחים שם ולר"י מועיל
 מנעם גוד אחיה ולרבנן דלי"א גוד אחיה במקום שזב
 מנואל און מועיל מנעם קטפרים זה פשוט ובפ"י שם
 כ"י דמכא קוב"א זו הול"א להרמב"ם טעם אחר דאין
 החתולם מערבים יעו"ש ולע"ג גם כוונה הרמב"ם מנעם
 קטפרים דזה גופא ענין קטפרים הוא שאם יכוח עליו דבר
 חזב ממנו ולכן איתו חיבור כי און החיבור זה עתיד
 להקיים וכמו רגע יפסקו מאליו ומצואר טעם זה
 דקטפרים איתו חיבור בפוסק"ם להרמב"ם פ"ח דטערוה
 מ"ט וכן הבין הר"ב"ש דכוונה רמב"ם מנעם קטפרים
 והא דמשמע ברמב"ם שם דדוקא מי גמשים נחלים און
 מערבי'ן יש לומר דכונן כיון דקטפרים הוא משום דאין
 החיבור מחקיים ובמעין כיון דאיתו עומד לפסוק כלל גם
 קטפרים היו חיבור ונמ"ס המרדכי וכן הבין בפני' שם
 דברי רמב"ם וע"י ש"ך וי"ד ס' ק"ט ומכ"מ בזה יש
 מחלוקת דעתה כמס פוסקים דגם במעין קטפרים איתו
 חיבור דאף שמעין איתו עומד לפסוק היינו שכל' שטע
 יצאו מים אחרים אבל מים אלו שטעם עתה בכל רגע
 עתידים לזוב משם ודוק' וע"כ כמו בג"ד שהמים נחים
 וע"י און שזב גריעותא ל"כ"ע נוחתה שחיבור מלמעלה
 למטה וכן מצואר מדברי רמב"ם בפ"י דמקואות מ"א שצואר
 הסוספתא שם בשתי בריכות של מי טאה דלחיה אפילו
 כר"י דלית ל' גוד חבין וכונן דלא בוצה כולי האי דלאחר
 שמהעדין נעשה השזבולין יעו"ש היינו דכ"ה"י דה"י

ונוראות

נפלאות על בגלון בח"ס וי"ד ס' ר"י וי"ל
 אך ראיתי בר"ש רפ"ג דטערוה מ"ב הניל
 דר"ב"ט ורבנן דפליגי בגוד אסוק ואפ"ה כהנ' דלא היו
 קטפרים דמירי טעוה רק קל"ח עליון וע"י המים נעשה
 אשזבולין טי"ש ע"מ דס"ל דאפילו למ"ד גוד אסוק נמי
 פסול קטפרים ע"כ ומנואל דלדברי הח"ס למאן דפוסק
 בגוד אסוק אף בגוונא דלא היו קטפרים פסול כיון דאיתו
 חיבור דרדי בשום רק מלמעלה למטה ונפלאותי מאד
 שבמכ"ה החליף דברי רמב"ם שהר"ש כהנ' כן על הסוספתא
 במ"א דמירי בגוונא דלא היו קטפרים וכשר לכ"ע ובמשנה
 ב' דפליגי ר"ב"ט ורבנן בגוד אסוק מירי בלמח בגוונא
 הרבה זה מזה דהיו קטפרים ולא בשטעם אשזבולין דבזה
 לכ"ע. מירי דכשר ונמ"ס מדברי הר"ש בש"פ ה"ל,
 ועוד הוסיף שם הר"ש ח"ל וגם מהסוד דשלם גמטיות
 בנחל ים רח"י גמורה דע"כ מירי שלא נעשו אשזבולין
 דלא לא פליג ר"י ע"כ. ומצואר כ"ל דה"ב דהיו חיבור
 נח און סבול בין חיבור דרדי בשום או מלמעלה למטה.
 ור"ה ברורה מהא דפובלין כלי בחוק כלי כשיש בפי
 החילון כה"י אף כשהחילון טבור כמצואר במשנה ופוש"ע
 ס' ר"א אף דפי הכלי למעלה והיו חיבור מלמעלה למטה
 ולא חיבור דרדי אפ"ה כשר מנעם ע"מ ואדרבה עדיף
 עפי כשהיו למעלה מהטעם על דרו דכ"ה"י ל"ב כשפ"ה
 כלל דלחיה בחוספתא הובא בר"ש פ"ו דמקואות מ"ב
 ור"ש מפרש לה גם כשהחילון טבור דלא כרמב"ם ונמ"ס
 בש"ט שם וע"כ ל"כ"ע כשיש בחילון כשפ"ה כשר גם
 בפיו למעלה ואף שאינו חיבור דרדי וע"י חוס' פסחים
 ק"ט ב"ס שטעם שלמה שטמך על י"ב בקר וה"י נקובים
 מחתומים כה"י למעין יעו"ש כ"י דמועיל חיבור
 מלמעלה למטה כיון שחיבור נח ואיתו קטפרים. ואע"י
 של יין וקטע בחוכה ונגע עב"י מן השפס והחן לא
 היו חיבור לחיבה אף לחיבה פחותה כמ"ס רמב"ם
 בפ"ה"מ פ"ב דטבוי' למכ"ע לענין מקום היו חיבור דהא
 מובלין כלי בחוק כלי כשיש בפי החילון כה"י והוקא
 כיוון וקטפרים איתו חיבור לענין מקום אבל אשזבולין היו
 חיבור אף בדברים דלא היו חיבור לענין טבוי' והא
 לר"י בטבוי' שם פ"ב מ"י בחיבה שנקבה מלד' ונגע
 טבוי' בנקב לא פסל רק מקום מנעו שאין היין שבתחת
 חיבור לנקב ולענין מקום גם לר"י היו חיבור כוהל
 שבין ב' מקואות שנסדק כשה"י כדלחיה בפ"ו דמקואות
 מ"ט וע"כ דאין לדמות טבוי' למקום. והא דבש"ס
 גמטיות לרבנן און טובלין לא בעלוונה ולא בחתומה
 היא רק משום ריעותא דקטפרים שחיבור שביעיה איתו
 נח ואין זה חיבור ומכ"מ נמי ארס שטעם מן המקום
 ורגליו עומדות במים השיבי הים ש"ע קטפרים מחמת
 שהמים איתם נחים על גופו של ארס וס' מחגלגלין ויורדין
 ממנו וע"י חוס' גיטין י"ז :

וברמב"ם

פ"ח דטערוה מ"ב מצואר דטעמא דקטפרים
 לא היו חיבור משום דעומד לזוב. מש"ס
 חיבך וישאר רק מלקט מופה י"י נעקס עופה היעב
 אף במקום מרדכי אלא דמפחה מופה איתו חיבור כיון

שלג אמרי יושר ת"א

המאן כ"י מ"א י"א נ"י ק"ב צ"ב

דלון בו טופח עימי לספסוף יעושי, וזכר ית לסמחין חירותו. על כר"ם ז"ל בפיו. דמקואות מ"ח אכסל דמסכרין המקואות סמחיהון מן העליון שמבוא סילון של ארז ומניה ודיו החמיו. ארע"ג דכוי קנפסרם דבשאיבס דרבנן הקילו יעושי דכס בשלובין סגו בחיבור כשפסרס כדאי במשנס סס וברע"ס סס כחבז דסגו כפופח אף שאינו עיי"מ לספסוף יעושי. וכ"כ בפנ"י גיטין י"ז וכבר קדמו כר"ם ז"ל ודלס כל"י"ס כ"י ר"א ס"ק ל"ח שכחז דספסרס כשערס לעטן שאובס סו"א ויחר מנופח עיי"מ לספסוף יעושי ואישחמיטתי דברי כר"ם ז"ל וכוון דסגו כפופח לחוד לא איכספ לן בחיבור קנפסרס דכס טופח ישאר אף. לאהר שחוב ואיש. אלא דרע"ש דאי"כ למס לר"ך להניח ודיו החמיו דכס גס בלי כסחא יד שפאר משקס טופח כדברי הרמב"ם בפס"מ סג"ל וי"ל. חבנג לדינא כדבר ברור דכס"ג כ"י חיבור גמור כיון שכוס נח אף שיהא מלמטה למעלה כן גס חס העמדות קנס גבוס כרספח המקוס שלמעלה שדרך סקס יבוס מ"ו סמעון למעלה לחך סקס ושופכין שאובוס לחוך המקוס. וגמיון כקנס שסו"א נקוב ככס"ג דכ"י חיבור גמור כיון דכס. ושיר גס כחש"י שיי"מ מהד"כ ח"ב סו"ס כ"ז שכחב כן כפשיטות ואין לסאריך ויחר כזס:

סי ק"ב

הדרב מ"ס שלמס וויסכפך כ"י כרלוטוב:

ע"ד שאלתו שרי"ה להן. יעירובין במקומן ובמקום אי יס דרך סמך ובלדו פלטי עמוקה יותר מ"ו טפחים אס ית לנרף זס למחיה ככס חס השפסו ככ"ל רחבס עכ"פ ד' טפחים מרסח ודאי דשפיר דמו לנרף מנעס גוד חס"ק אכל כסס אין רחבס ד' טפחים לא כ"י מחיה אף דעמוקה י' כיון דלפסר לפסוב כנקל משפחו לשפחו וכן מבוחר כירושלמי ס"ק דעירובין סובא כחש"י ח"ז ס"י ה', אף מ"ס ש"ס לרון כ"י"ד לכאורה סו"א מחנה שדרך סמך סו"א ורביה בוקעים במקום סמחיה ד"ס לומר דלחי רביס ומבטלו מחיה"ס כמ"ס מני"א ס"י סס"ג ס"ק מ"ו ובחש"י אהה כחבתי לכרתי מעירובין ס"פ דלשמואל כגג כ"ן סגנין ויש דירין עליסס דלון ממלגלון רק כ"ד אנוח מסוס דכ"י מחיה סגדרסח מוס לזס ולכאורה סמסס. מסוס דלחי רביס ומבטלו מחיה וא"כ גס כגג יחידו יומל דלסור למלגל עליו ועיי"כ דבגג יחידו אין דרך לפסוע על שפחו ממס דירס שחא יפול ממנו וכו' שפח כגג שפיר מחיה וא"כ ס"ס כ"י"ד דלס עמוק י' טפחים סו"א ירס למעוד ולעבור על שפחו ממס וכו' סס מחיה:

אך אמר העיון נראה דלון זס מוכרח כלל דכס עיי"כ טעמא דשמואל לכו משוס דלחי. רביס ומבטלו מחיה דכ"ג מחיה סעשוי כ"ד ארס ומחיה סעשוי כ"ד ארס קוי"ל כרבנן בעירובין כ"ז דלס אח"י רביס ומבטלו מחיה ועיי"כ טעמא דשמואל סו"א לכו משוס כקיעה רביס אלא משוס דכ"י פירס ממס דכס עטין מחיה ס"א שחוסמח ארס שטוברים עיי"מ מחיה שוב או עיי"מ גוד חס"ק דכס אי אפשר לעבור משס לגד סגני אכל כגג כ"ן סגנין כיון דלפסר לעבור מוס לזס כ"י פירס ממס ואפי"כ כמחיה כ"ד"א מ"ו סד"ן כן זס מבוחר מ"ו מ"י חס"ד סכרמ"א ס"י ש"כ סג"י כ"י רק כ"ן דירין כלל על סגג למעלה לא חשיב פירס כיון דכל"י"ס אין סולכין סס כשוס פטס ולכן כגג יחידו אף דעובר על שפחו וכו' כקיעת רביס כמקום סמחיה מ"מ כל שאין עובר משס ולסלסח לכו פירס סו"א כמובן דכ"ס. ס"א מחיה גמורש שא"י אפשר לעבור לסלסח חס מחיה ס"א ומל"ה רביס. בוקעים ל"ס כגג דכ"י מחיה סעשוי

כ"ד"א וגם אף שנת דירין על סגג לא כ"י רביס בוקעים דלון זס רביס ופלוגתא דר"י ורבנן בעירובין כ"ז אף אח"י רביס ומבטלו מחיה"ס דלרבנן לא אח"י רביס ומבטלו מחיה"ס ל"ס כלל לסס דמחיה סגדרסח דפלוסחח סו"א סו"א דירומדון שרי"ד עוברת כ"י"ס אכל. כחון רס"ד עובר כ"י"ס לרע"ס כ"י מחיה אף שחמור ית פירס דכ"ס סקרקע שוב כ"ן דירומדון ועיי"כ דכ"ס סמחיה ס"א עיי"מ דירומדון ודירומדון עמסס לא נעשס פירס וכן לזרס ספסח שמועיל כמו מחיה גמורה דסלכחא גמורו לה אף שאינו חוסמח ארס שטוברים כלל דכ"י גמורו לה רק כשכרביס בוקעים כזס פלוגי ר"י ורבנן קוי"ל כרבנן ומחיה סגדרסח ס"א כגומל דעטין סמחיה ס"א עיי"מ גוד חס"ק או גס כש"ס מחיה גמורה למעלה י' טפחים וסגיו עבר יולד חמוסס מכלן ומכלן כחופן דלפסר לפסוב מוס עיי"מ כעובדל דחס"ד סכרמ"א ס"י ש"כ סג"י כ"י וזכר אלו דטין כל"י"ו נעשס פירס כמחיה וכסס ש"ס נעשס פירס בעלה לה סמחיה כן אף כססמחיה כמקום כשפסר לעבור מוס עיי"מ כ"י פירס וכו' לא שייך כמחיה סג"י דירומדון לזרס ספסח דכ"ס סס חמ"ד יוכלין לעבור ואפי"כ גילסח יחודס דכ"י מחיה רק כשכרביס בוקעים פלוגי ר"י ורבנן:

ובתשרי ח"ס ח"ס. ס"י פ"ט כ"י דלס קוי"ל ס"א דמחיה סגדרסח וס"א דמרי"ן שגין שחי חירותו וכן ככר מוס לזס ס"א מסוס דכ"י כפסח אכל כל ס"א דפסח אנו מוקל לא איכספ לן כמחיה סגדרסח יעושי"ה ודבריו כפלאוס ובמח"כ"ה אישחמיטתי"ה לפי טעם ד' הידושלמי פ"ק דעירובין דמב"י שטעס חרין על שפחו כ"ס רחב ד' טפחים סו"א מני"א. אכל כ"י"ו רחב ד"ט אסור למלגל כ"י"כ משוס דכ"י מחיה סגדרסח וכמ"ס סח"ץ אף דכס לא איכספ לן כפסח כלל וגס כנסר שחון על סכרין סגג כן דכ"ר כ"ס סכר או"ן אר"ך ויחר מ"י אמנו סו"א כפסח אכל חס סכר אר"ך ויחר מ"י"א דחו ל"ס פסח אין מערבין אלא אי' כמבוחר כ"י"ס ס"י ש"כ וכו"כ ככל מחיה סגדרסח כ"י כפירס וס"א ס"א ויחר מ"י אמנו אכסרתו כמבוחר מדברי חס"ד כ"ל ובמח"ס סס כחון דבריו ככ"ז וי"ל ואלו ס"י מחיה כ"ז כ"י לפטנו וכו' כ"י רס"ד עממיו"ס לסס ככס מכלן וכ"י סעיר מכלן לעלות ולכרס מוס לזס לא ס"י מויק כחומס ס"א כלל יעושי"ה וס"א ע"ד ד' חס"ד סכרמ"א ס"ל:

ועי"כ לפי פ"ל דמחיה סגדרסח ס"א. מעטס פירס ח"ו"ס למד דגס כשפח סגג דרך לעלות ולעבור רק כיון דלון עובר משס וסלסח לא כ"י פירס ובקיעת רביס ליכא דכס על סגג ליכא רביס וגס ס"א סו"א מחיה סעשוי כ"ד ארס דלס איכספ לן כקיעת רביס אכל כ"י"ד דרך סמך בוקטין רביס וזכ"ה רביס מבטלו מחיה ולכו מעטס פירס ס"א רק כיון דעוברין על מקום סמחיה כחבטלה סמחיה, אף כרסא דכ"י"ד ספס"ו עשוי כ"ד"א ובמחיה סעשוי כ"ד"א קוי"ל לסלסח דלס אח"י רביס ומבטלו מחיה וכן מבוחר לכ"י כחש"י ח"ז ס"י ה' דהרין סעשוי כ"ד"א לא אח"י רביס ומבטלו מחיה ועמ"ס לעיל ס"י כ"י שנוממתי עובא כה"ל דכ"ה דמחיה סגדרסח כ"ד ארס ומ"ס כ"ן סו"א כ"ד. בלי גמנ"ס:

סי ק"ג

לכבוד סרב סגדול מ"ס עקובס סוסר כ"י כסמטילסו"י.

כ"ד סכסס. כ"ח ע"ד חוספי. כ"ח"ה. סכסס. כ"ח"ה. א"ס. ס"י חמ"י דכ"ר סכ"ר. ל"ס. כל סמחיה מחולין ז' כפסדות דכ"י לפסדוסי מפסח סחוקל ליספלטת

מ"ח. מסוס כ"ח סכסס. כ"ח"ה. סכסס. כ"ח"ה. א"ס. ס"י חמ"י דכ"ר סכ"ר. ל"ס. כל סמחיה מחולין ז' כפסדות דכ"י לפסדוסי מפסח סחוקל ליספלטת

ר להם לתקן ש...
יבואו מימי העיר...
זה שטובלין בה...
ה היה זה מעלה...
ג ר' ירוחם לע"ה...
נו הראשונים אין...
מי גשמים כך...
אופן זריעה הוא...
זובלין בה זוחלין...
זמים שלא גסתם...
זוחלין ולכתלה...
לא יהיה.

לשה פייגשטיין

זיעור המקוה
ז ע"י המשכה

חנני יו"ט ליפא
ליט"א.

בזה אשר המעינות
זין הקולות שאיכא
ז הביצין וכן אצל
כדאיחא ברמב"ם
איתא שם בה"ד
אין ועי"ש בכ"מ
ז ס"ק כ"ח בשם
רין אין להם דין
זומדות בין נהרות
אצל הים. וגם הא
במעין פוסלין ג'
ז דלטבילת אדם
השאלות דנפסל
זו מקוה כמפורש
ז"ת בשם משכנות
א רק בשם זהו
ז אף בדיעבד רק
ז חילה פוסלת כמו

ב.

ובדבר השיעור של מ' סאה הנה במקוה יש להחשיב
האצבע לא פחות מאינטש וא"כ כיון שהמקוה
נעורה אמה על אמה ברום שלש אמות והאמה היא
ששה טפחים וחצי אצבע על ששה טפחים וחצי אצבע
הוא הרום הוא י"ח טפחים ואצבע וחצי אצבע הו
השבון אינטשעס הרוחב כ"ד אינטשעס וחצי על כ"ד
אינטשעס וחצי והרום ע"ג אינטשעס וחצי, וכפי חשבון
הה"ה יש למדוד באשבורן באיזה צורה שהיא, ובפחות
מה אין להכשיר כשנפלו מים שאובין ג' לוגין, ואין
פלה להכשיר מקוה אחרת הנקובה לה כשיעור שפופרת
הנוד וביתור, מאחר דהיא בעצמה פסולה.

ג.

ושאובין ע"י המשכה אף שתהא המשכה במקום
שכולין המים ליבלע שמותר אם נפלו לתוך כ"א סאה
מים כשרין הוא רק בדיעבד אבל לכתלה אין לעשות
מזה כזה, כי לכתלה צריך לעשות מקוה שיהיה
הכשרות פשוטה וברורה, ובאופן המשכה איכא פרטי
המים אינו המשכה שכשרה וקל לטעות בזה, ומפורש
זה בתשובת הרדב"ז סימן פ"ה שרק היכא דלא אפשר
עושיין ע"י רבייה והמשכה אבל היכא דאפשר לא יעשו
וכמוכן מקוה לקהל לא שייך לא אפשר, ולכן צריך
לעשות באופן שכל המ' סאה יהיו מים כשרין, והעובדא
לעשה הרי כתר"ה הוא נאמן בין לנו בין להרבנים
הביאמי ואין שאמר כתר"ה להם מובטחני שיקיימו.
והנני יודין,

משה פייגשטיין

סימן סה

שתי תשובות בדבר

שני בורות זה ע"ג זה להכשיר מקוה שמן הצד,
וצינור הבנוי בכותל להחם המקוה

א.

בע"ה.

ערי"ה כסלו תשל"ג.

מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר חנני יו"ט ליפא
דייטש שליט"א שהיה הגאב"ד העלמעץ.

הנה בדבר מקוה ע"ג מקוה שהדברי חיים ח"ב סימן
פ"ח פוסל משום שהוא חבור דרך קטפרס ואינו
מכשיר אפילו מפסול שאובין, הנה מסתבר כוונתה
בעובדא ההוא דהבור התחתון ממים כשרים היה הפור
בעומק ולמעלה שזה לארץ יעשה מקוה עליונה ממים
שאובין ומתחברין ביניהן בסילתן של עץ שהולך מתוך

התחתונה לתוך העליונה, אבל לא בכה"ג שרק רצפה
נקובה מפסקת בין המים למים שיש להחשיב זה ממש
מקוה אחת, וכדוהבא בתשובת הגר"י וויס שליט"א
מספר אמרי יושר, אבל מה שמשמע קצת שם שגם
מקוה שלימה שאין קרקע המקוה שזה אלא בשפוע הוא
ג"כ בדין חבור ע"י קטפרס שאין לטבול בהם אף בעומד
כבר וגם על המדרגות שבמקוה אין לטבול בהם דברים
תמהוין לע"ד דלכאורה לא שייכין כלל להא דקטפרס
אינו חבור אם אך המים כבר עומדים ואין צריכין
להתחבר, ומה שכתבו בשם הגאון מסאטמאר שליט"א
משמע שרק כשצריכין להתחבר צריך שיהיה ביושר ולא
בשפוע וזה נכון, אבל לא במים עומדין שהם מחוברים
ממש אף כשיש שפוע דוח לא הוזכר בדבריו, ולא מוכן
הראיה שכתב הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל מהיתה ידה
קטפרס לענין גט בגיטין דף ע"ח דהתם הרי היה שפוע
שנופל שם הגט וכ"ש מים שהיו זוחלין שזה ודאי אינו
חבור אבל כשהקטפרס סתום שהוא עומד מנא לו לומר
דג"כ הוא בדין קטפרס אינו חבור, וכשהו זוחלין לא
היה צריך להביא ראיה דהוא מלתא דפשיטא לכל דאינו
חבור וצ"ע דברי הד"ח ודברי הגר"י שטייף זצ"ל.

עכ"פ לדינא יש לחוש לדברי הד"ח רק כששתי
המקואות העליונה והתחתונה מתחברין ע"י סלון ולא
כשרק רצפה נקובה כשפוח"ג מפסקת ביניהן שהוא חבור
ממש במקוה אחת כדוהבא בתשובת הגר"י וויס שליט"א
מספרי אמרי יושר. אבל בדבר אם יש צורך לזה כשאין
טובלין שם אלא מתחברין למקוה שמן הצד דרך נקב
כשפוח"ג פשוט לע"ד שאין בזה צורך דאין להשגיח
כלום על מה שאומרים שאותן המים התחתונים נשארים
לעולם המי גשמים שבאר לשם כי הלכה דיש בילה כרבנן
בובתים דף פ' ואף ר"א סובר יש בילה לרבא.

ובדבר חימום המקוה שנעשה במיאמי ביטש ע"י
צינור סטים שבנוי בהכותל, הנה אם הוא באופן שאף
אם יוציאו הצינור מהכותל לא יהיה שום נקב לזוב
משם המים לחוץ רק שיחמלא גם שם ממי המקוה ליכא
שום חשש דהרי נמצא שאין הצינור סתום שום מקום
ואינו מועיל להורית ולכשרות המקוה כלום, ומצד
הנקבים שנעשו לצד המקוה כדי שיכנס משם החום
להחם את המקוה ליכא ג"כ שום חשש דהרי ליכא מקום
לזוב החוצה, ואף אם לפעמים יצא זיעה משם לתוך
המקוה הרי יהי זה לתוך מקוה כשרה ולא יפסלוהו,
ולחוש שמא יזובו זיעה כשתהי המקוה חסרה לא שייך
שאמרו לי שאין מחמין את הצינור אלא כשהמקוה היא
מלאה ומוכנת לטבילה שצריכים או לחום אותה כדי
להחם את המקוה ושאר הזמן הוא צינור קר.

והנני יודין,

משה פייגשטיין

ב

בע"ה

ר"ח כסלו תשל"ג

מע"כ ידידי הרה"ג שמואל טוביה שטערן שליט"א הגאב"ד מיאמי ביטש.

הנה מאחר שנסתמו הנקבים שלמטה בבור התחתון ונעשה קשר אחר למעלה המחבר המקואות ומכשירם שוב איני רואה צורך בדבר מקוה ע"ג מקוה לדון בזה, כי בדברי חיים ח"ב סימן פ"ה חושש במקוה ע"ג מקוה משום קטפרס אבל שם איירי בסילון המחברם שודאי שאני משמע ע"ג ממש וביניהם רק רצפה המפסקת, אבל משמע שם קצת שאף אחר שעומדים המים איכא פסול קטפרס כשהקרקע של המקוה אינה שוה, ואומרים שהגאב"ד סאטמאר שליט"א החמיר בזה שמטעם זה הוא מה שהאב"ד מהעלמעץ שליט"א חשש בשני הבורות של הוריעה שנעשו זה ע"ג זה וכמין ד' הפוכה, ומאחר שבחורף באים למיאמי ביטש כמה מאלו ששייכים לחסידי הגאב"ד סאטמאר הרי שפיר אמר דיש לתקן זה, ואף כשנימא כדמסתבר שליכא פסול קטפרס בזה אבל מעלה ליכא בזה, ואני לא ראיתי בדברי ש"ע הרב ולא בספר צמצא צדק שום רמז בזה, ואף מה ששמעו חסידי חב"ד לעשות שתי מקואות זה עג"ו היה זה באופן שהתחתונה היא כשרה ממי גשמים והעליונה הם מים שאובין שסובר שבנקב כשפונה"ג ברצפה המפסקת יותר טוב מהשקה ממקוה מן הצד וטעמו הוא משום שמחשיבים למקוה אחת ממש ואיכא בהשקה זו גם חשיבות זריעה שעדיפא מהשקה. אבל כשטובלים במקוה אחרת ושני בורות אלו נעשו להכשיר את המקוה שמן הצד אין בזה שום חסרון כי הלכה יש בילה עיין בנבחים דף פ', לכן טוב שסתמם לצאת גם אליבא מה שאומרים בשם הגאב"ד סאטמאר שליט"א.

ובדבר חימום המקוה, שעשה כתר"ה ע"י צינור הסטים שיהיה בנוי בהכותל באופן שאף אם יוציאו הצינור מהכותל שלא יהיה שום מקום לזוב משם המים לחוץ רק שיתמלא גם שם מי המקוה, ונעשו נקבים בהכותל נגד הצינור לצד המקוה שיכנס משם החום לתחים את המקוה ונכנסים בנקבים אלו ממי המקוה וליכא מקום לזוב החוצה איני רואה שום חסרון בזה, ואף אם לפעמים יצא זיעה משם לתוך המקוה הרי יהיה זה לתוך מקוה כשרה ולא יפסלוהו, ואין לחוש שמא יזובו זיעה כשמקוה תהיה חסרה, שאין הצינור הם מהסטים אלא כשהמקוה היא מלאה שצריכים לחום אותה. ולכן המקוה היא כשרה והדורה ויש לפתוח אותה בהקדם האפשרי.

הונני ידידו

משה פיינשטיין

סימן סו

בענין שיעורי המקוה ומקוה שכסו הקרקע בטסי מתכת

בע"ה

מע"כ ידידי הנכבד הרב הגאון מוהר"ר יחזקאל הלוי גרובער שליט"א, ר"מ ביח"ל דעטראיט.

הנה עיינתי בימים אלו בתשובתו בענין מקואות שהאריך לבאר שיטות רבותינו ואין לעשות למעשה כטוב טעם ובבאור נכון ואין מה להוסיף רק עכ"ז אכתוב איזה הערות קטנים להגדיל תורה.

א

הנה בדבר השיעורים שהביא כמה שיטות מהאחרונים ולי לא מובן פלפולי רבותינו בזה כי ברוב שאין לנו בשיעורים שנאמרו באצבעות אלא כפי האנשים שבזמננו דאל"כ ליכא שום גבול דהרי אולי היו דורות של חז"ל האנשים כפלים או פי שלש מכפי שבדורותינו והיה להם לחז"ל להודיע לנו שיעור אחר קצוב שיהיה ידוע גם להדורות שלנו ואם יש שינוי הא ידעו ברוה"ק שיתקטנו. וגם הא איכא מ"ד בשבת דף צ"ב דבזמן משה לא היו גבוהים האנשים יותר מבזמן הגמ' ואם לא הוקטנו עד זמן הגמ' אין לחוש שהוקטנו מזמן הגמ' עד עתה ורק יחידים היו שהיו גבוהים הרבה מאנשי דורם כמו משה רבנו. ולמ"ד שכל הלויים היו בזמן משה עשר אמות ומסתמא גם כל ישראל היו אז גבוהים כן ומפורש בב"ב דף ע"ד שמתו מדבר שהיו ישראלים היו גבוהים טובא ולכה"פ לפי חשבון הברכים היו עשר אמות ומ"מ לא נחלקו בשיעור מקוה לומר שלמ"ד דהיו עשר אמות הוי שיעור מקוה עשר אמות בגובה על שיעור ב' או ג' אמות באורך ורחב כי כיון שהיו בגובה עשר אמות היו דאי גם רחבים כפלים או שלש מכפי האנשים שבזמן הגמ' שהיו רק שלש אמות גובה וערך אמה הרחב כי לא נמצא שום מחלוקת בגמ' בשיעור המקוה אם אמה על אמה ברום שלש או י' אמות על ב' וג' אמות רוחב ואורך אלא נצטרך לומר לפ"ז דבכל דור הוא כשיעור אצבע של אדם בינוני בדורם וא"כ אף אם נימא שיש איזה שינוי בדורות אלו מבזמן הגמ' נמי הוי השיעור לפי אצבעות שאנחנו רואים בדורות אלו.

ובעצם מסתבר שלא היה שום שינוי מדורות שבזמן משה וזמן הגמ' ובזמננו דהא כן משמע מרש"י שבת שם שכתב אפילו אין גובהן של לויים אלא ג' אמות כמונו והרי הגמ' איירי בזמנם ופרש"י שהוא כמונו ונמצא שלא היה שינוי בין זמן הגמ' לזמן רש"י וכדחזינו גם מתוס' ורשב"ם שהוא שיעור אחד בכל הזמנים,

גם בזמן משה היו האנשים כמות כבכל הזמנים ורק אותו הדור היה גבוהים עשר אמות ולכן ישכון הכלים היו במדה שלנו עיין מפורש כן ועיי"ש ברש"י ד"ה בזה שבת היה מצד שכן היה טבע העולמ' נתחשב האמה והאצבעות בזה המדה והיא אלא ודאי שגם בדורות האחרים היה ג' אמות והאצבעות דבכל הדורות ולא נשתנה המדה והוא שזכו למתן תורה הגו' אמות ולכן המדות נחשבו כפ' שהוצרכו להיות וכן נעשו המשכן לשבת ולכל דבר ולא לפי גובה יי' שהיה רק מעשה נסים. וא"כ שלא פראנשים יש לנו למדוד באצבע ו ה"מדה האמתית ואין שייך לפלפל ו רחוקה. ודבריהם צ"ע, ולמען צעם, אבל כיון שחסר לנו לידע בו להחמיר לצאת מידי ספק.

והנה אני מודתי בהרבה ונמנע מלת אונטשעס כ"א ורביע אבל להחמיר במקוה עד כ"ד אינטשעס ודא חומרא יתירה כי יותר מכ"א יש להתשיבו לבינוני שיהיה אצב"מ במקוה יש להחמיר עד כ"ד צמצם וטוב שיהיה הרבה יותר מהאך זה אמת כי מדת הביצני צל"ח אבל לא האנשים כדחוכחתי ו על מדת הביצנים אלא על מדת הא ורחב. ומאחר שחזינו שהביצנים נתק השעורים נתקטנו וממילא אין ל שעורים שברמב"ם שבהלכות ס"ת ו התגדלו דאין הכרח שהשינוי הוא ו גם שיהיה שינוי להתגדל דכיון שז בן הדורות אפשר שיהיה שינוי ל בהת"ס או"ח סי' קכ"ו וסי' קפ"א, ואין פנאי להאריך.

ובדבר טסים דקים של מתכות הא-משנה מפורשת בפ"א מכל"ז טהורי, אבל נראה דהם דוקא טסין ע דהם כמו שהם עתה דהם ארוכין לעשות כלי מהם אף כלי פשוט & שצריך כגון להניחו על שלחן ועל אלו הטסים שהן כבר תחוכים במדו

תשובה רג

[אופן עשיית מקוה על ידי מי גשמים]

מי גשמים או שלג כנ"ל, אזי ממלאים להמקוה כשרה המלאה הלז מים בכתף בכלים. וכיון שהיא כשרה במי גשמים שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים^ב, וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר וכשתתמלא על כל גדותיה תתמלא גם חבירתה ע"י פרצה שביניהם, וכשתהיה גם השניה מלאה אזי אם ירצו לנקות אחת מהם יריקו המים ממנה וינקו אותה ואח"כ ישפכו מים בכתף להמלאה עד שתתמלא הריקנית, ואחר שנתמלא הריקנית יריקו השניה וינקו גם אותה מרפש וטיט, ויחזור לשפוך בכתף הראשונה ותתמלא גם היא ממנה וכן לעולם, וכן עושים פה במקוה הגדולה ולעולם לא יחסר המזג. והיא עצה טובה והגונה אין בה פקפוק כלל. ולדיוטני מאוד טרוד לא אוכל להאריך יותר ואסיים בברכה.

פ"ב יום ג' כ"א כסליו תקע"ד לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ.

L

שלום רב ליי"ג תלמידי הותיק האהוב צדיק ונשגב כמור"ה וואלף נ"י אבדק"ק פאללאטע יע"א.

נועם יקרת מכתבו מיום י"ב כסליו הגיעני היום על נכון.

ואודות תיקון המקוה בעירו לית טוב מיניה לעשות מקוה ע"י מי גשמים שהוא כשר וישר לכ"ע בלי פקפוק ע"י סילונות של מתכת מהגגים^א, אך סמוך למקוה יעשה צינור של עץ חלקים בפנים בשיפוי שלא יהיה בהם גומות ושום עכבות מים. ואם יומשך הרבה עד ימלא פני תבל שלג וכפור, יכולים למלאות בכתף שלג וקרח, ואח"כ כשיפשר יהיה מקוה כשר.

ומה טוב אם יעשו שני הפירות סמוכות זו לזו והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל, ואז לעולם לא יחסר המזג, דכיון שנתמלאה אחת מהם בהיתר ע"י

תשובה רד

[מקוה בדבר המקבל טומאה שמונע פסלותו]

עתה כשר לפנינו, ואין הנסרים והמסמרות פועלים אלא למנוע שלא יתחסר לעתיד, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה. ופר"מ פקפק ע"ז משיטת ר"ת בסוכה (י, א) בפירס עליה סדין דמוקי בסוכה כשרה אלא שמתירא שעתידים עלי הסכך להתייבש או לנשור ויהיה אז (צילתה מרובה מחמתה) [חמתה מרובה מצילתה], ולמנוע זה פירס עליה סדין ואפי' הכי פוסל רבינו תם משום מסכך בדבר המקבל טומאה אף על פי שאינו אלא מונע שלא תפסול. והרי דלא כהגאון בנב"י הנ"ל.

אומ"ר אני דבר גדול דיבר הנב"י ז"ל וסברה נכונה וישרה היא לדינא, וחילוק גדול יש בין ההיא

[ישוב דברי הנוב"י מהד"ת יו"ד סי' קלז]

ה' יגמר בעדו גמור חתימה טוב ליי"ג הרב הגאון המפורסם נ"י ע"ה כ"ה כקש"ת מור"ה דוד נ"י אב"ד דק"ג עיר חדש יע"א.

ברך לקחתי ואשיבנו ברכת השנים דשנים ורעננים ירום כסאו וקרנו למעלה עליות בקודש מלא וגדיש עד כי נשתחוה בהר הקדש אמן.

על דברת נב"י מה"ת חיי"ד סי' קל"ז סד"ה ונחזור, שהעלה להלכה דמקוה שקבעו בו נסרים במסמרות כדי שלא יחסרו מימיו משיעור, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה, כיון שהמקוה

תשובה רג

- א. ראה לעיל סי' רא ר"ה ונ"ל ובר"ה והנה במהר"ק.
- ב. צ"ל דאיכא שיעור מקוה באשבורן מלכד הוחילה שלמעלה, שהרי רבים ס"ל דאין שאובין מיטרהין בווחלין.
- ג. גם להלן סי' ריב וסי' ריד הן רבינו בעשיית מקוה ממי גשמים.

ע"ה חתם סופר

מכון פאנאו

קיסטין מנסרים יחד ע"י עמודים שנקבעו בקרקע ובבנין, ובזאת החקיקה והקביעות בכת א' באו לה, ולא מצאתי דין זה מבואר לא בדברי הפוסקים ולא במכתב קדשו עכ"ל.

הנה במכתבי העברא מבואר דדעת רמב"ם ורשב"א ואגודה ורא"ש וטוש"ע ותשו' תורת חיים ח"ג (ס"ה כא) וס' באר יעקב (ס"ה רא) וס' מרכבת המשנה ומנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, ותלוש ולבסוף חברו הוה כמחובר לענין זה, ואסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו.

אך פר"מ מסופק כשהחקיקה וקביעות באים כאחת וכתב שזה לא נתבאר. ולפ"ד יפה נתבר בתשובת רשב"א ס' ת"ת ומייתי ליה בד"מ ס' ר"א והביאותיו גם במכתבי הא' ששאלוהו אם מותר לעשות מקוה על הגג בבנין, ופשיט ליה ממקוה של כהן גדול ביה"כ על גג בית הפרוה. וביאר באם הי' אבן חלול וקבעוהו בגג אסור משום חקקו ולבסוף קבעו, אבל אם עשאוהו בבנין חיבור אבנים שפיר דמי, וידוע דבנין ד' דפנות מאבנים ורצפה הוא כלי גמור אי מטלטל ממקום למקום, וזו היא צורת כירה וכופח שבש"ס, ואלו הי' עושה כן ושוב חברו לקרקע הי' פסול משום חקקו ולבסוף קבעו, ומ"מ כשכונה כן במחובר אבן ע"ג אבן עד שיגמרו הדפנות הארבעה הו"ל חקיקה וקביעות באים כא' וכשר, מה לי אבנים או נסרים.

והדין נותן כן דהרי פסול כלי נפקא לן מהאי קרא (ויקרא יא, לו) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור והנוגע בנבלתם יטמא, והיתוך הפסוק הוא עפ"י תורת כהנים ועפ"י מ"ש רמב"ן בחומש, דאך מעיין ובור קאי אתרי דינים, תדא אם נפל שרץ בתוכם אין המים המחוברים מקבלים טומאה, ועוד יהיה טהור שמהוים טהרה לטמא הטובל במחובר וכפירש"י שם וכדאיתא בפסחים י"ו ע"א, ושוב בסיפא, דוקא והנוגע בנבלתם יטמא, פ"י מים תלושים הנוגעים בנבלתם יטמאו המים, דבתלוש שייך מים הנוגעים בנבלתם, משא"כ במעיין ובור

הנבלה נופל לתוכם ונוגע בהם ולא המים בנבלה, ע"כ והנוגע בנבלתם אתלוש קאי, כן פ"י רמב"ן עפ"י ח"כ. וכי היכא דרישא כולל תרוייהו דמחוברים מעיין ובור אינם מקבלים טומאה וגם מטהרים הטמא, ה"ה סיפא דתלוש מקבל טומאה ואינם מטהרים הטמא, ומזה נפקא לן דבע"י מחובר לא מים בכלי.

אך לפ"ו אם המים בכלי המחובר בקרקע שא"א שיפלו הם על הנבלה, יהי טהור אפי' חקקו ולבסוף קבעו. וצ"ל כיון שפ"א הי' שם כלי עליו טרם שנתחבר בקרקע, ואז היו ראויין שיפלו המים ויגעו בשרץ, ממילא תו לא פקע מיני' ע"י קביעות שאחר החקיקה. וא"כ תינתן בחקק תחלה והי' עליו שם כלי רגע אחד, אבל כשהחקיקה והקביעות באין כאחת, ומעולם לא היה עליו שם כלי בתלוש, ולא היה ראוי שיגעו מימיו בנבלתם, טהור הוא, וגם מקוה טהרה.

ומאחר שהמקוה שבעירו מימים קדמונים מקוה טהרה היא, ממילא מה שרצו לחלקה עתה ע"י הבדל חומת עץ בין מים למים נמי כשר אם יש בכל אחת כשיעור.

אך מ"ש שבעוקה אחת יהיה מי גשמים ובאידך כולו שאוב שיוכלו לחממו ומסתמא כוונתו להשיקם ע"י נקב כשפ"ה. הנה אם הנקב פתוח תמיד ומים נושקין זא"ז אין פקפוק, אך כשסותמים הנקב אע"ג כשהושקו שעה א' נזרעו והוכשרו השאובים, מכל מקום כיון שהשיעור מועט ומצומצם והדבר נמסר לנשים שנוטלים בכל לילה מהמים ושופכים לתוכו חמים, ויש לחוש הרבה שיפתחו משיעור אפי' אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו הנקב, אין למסור זה להנשים שבאורך הימים יולדו בפתיחה.

ובירידי הוה עובדא בקהלה"ה הסמוכה לכאן והיה מכשול רב בעו"ה. ע"כ חכם וצדיק שכמותו עיניו בראשו.

ואחתום בברכה א"נ דש"ת.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ריו

א. עיין לעיל ס' קצח בארובה.

ב. אולם לעיל ס' דה וס' הו החיר רבינו רק באופן שלא נעשית תגינת לכתחילה לקבעה בקרקע. דאלו בס"י רא כתב רבינו שיעשה סילונות של מכתב משום דיש לחמיר קבעו ולבסוף חקקו. ואם החשובה שלפנינו היא האחרונה בענין זה וכן נראה מניסוח הדברים כאן, א"כ מסקנת רבינו להתיר קבעו ולבסוף חקקו בבס"י קצח.

ג. ראה לעיל ס' דה.

ד. וכ"כ רבינו לעיל ס' קצח אות יב. ובס"י ריג ביאר באר"א.

ה. ראה לעיל ס' דו.

שוכ"ט לי"נ הרב המאה"ג ד מה"ו ישראל נ"י אבדק"ק דא יקרתו הגיעני נפשו היפה בו מי גשמים העשויה כהלכה אך נקובה בשוליה לנקותה והכרזא מנחשת. אי הויה כטהרה, דלדעת הר"ש טע"י גר"ן פסול, ולהי"א שה וכתב פר"מ דלדעת הראב"ד כל שאינו משמש בפני עצמו שם בפני עצמו, אך לרמב"ם עצמו מקבל

שוב כתב לדעת הרא"ש בו י"ב כל שעשוי לשמש נמי עשוי לשמש קרקע, אך שיהי' ממש מחובר בקרקע בקרקע. ותמה פר"מ הא רא

הנה הראיות דמייתי הרא שחישב לחברם בקר שלא לקבל טומאה, אלא שאותן הכלים נעשים תמיד וכן כל הכלים דמייתי רא"י כולם מיירי דצורתן מוכתה מלשון תי"ט משנה ט' פ"ז שלכך פתחה בצידה וכו' ע' עליו שלכך נעשה. אע"ג ז פ"כ דכלים לא משמע ק מלאכתה מוכתה עליה. מ' הכי, וס"ל סילון דהרא"ש וכן משמע מלשונו שכתב שצינור כזו הוא תמיד ולי ע"כ אפי' אינה מחוברת ד מיירי בסתם סילון שמש

- א. בנדרם נכתב כאן: ועיין לעיל שלפנינו אין מזור בזה כ
- ב. ראה מש"כ רבינו בזה לעיל כ
- ג. ראה לעיל ס' קצח ומש"כ בו

ט"ו חתם סופר
אבן מאור

הראוי ולא עדיף מלחמה פעם ביום ופעם בלילה חזן בוסתא
הנוף כגון קפלה ורחבה ג"פ שאפי' אם חלמר שנימי הויכח אינו
צבע שחלחה גם ע"י קפילה מ"מ אחרי שרלחה נקל לומר שהיא
צמקרה כזה שקפילה מועלת לה גם בימי זיבה משחלמר שהמקרה
היו תלוי בקפילה ולכן יש לחוש לקפילה כשהיא בימי נדחה
ואפשר עוד שלא לחמר כל י"ח בחזקת עברה שהינה קובעת וסח
אלא לענין רחיה טבעיה הכל רחיה אונס שפיר הוקבע שראונס
מועיל גם צעה היוחה מסולקת דמיה, ונ"ל אם הקבע בקפילה
הושגה לקפילה גם בימי זיבה, ועיין בלשון הראב"ד ז"ל בצע"כ
שהקבע צהא דלפיל י"ח כגון דחזוי צהא צענחא כ"י הא ל"ן
חשה קובעת בימי זיבה ודקדק שם לביצי מסקנה בדברים דהדר
חזיה בלא קפילה וקבעה לימים לחוד ומנהור דוסח לקפילה לחוד
י"ל דקבעה בימי זיבה וכ"ל דלא כמשי"כ בנז"כ הנינח ס"י ז"ל.

היה בראיה יום אחד מן זיבה וזיבוס כ"י בימי נדחה קאי, וכמו
ב"ר לר"ש ציבת הפגה וכו' שהקשו הראשונים ז"ל לדעת הר"מ
אפ"ה ג"כ כ"י דקאמר ג"כ דזיבוס כ"כ משי"כ בימי זיבה קאי
ומשי"כ הרא"ד צ"ח ז"ל.

ומיהו י"ב געין ציבת הפגה אם דגה ורחבה אחרי חזי
ימים גדוה נמנה ימי וסח מיום רחיה נמאי
ד"ל כ"כ דר"י חי מהנהג ימי נדחה מיום הרא"י, וכן יש לשי
דגינה שנקבעה רחיה ורחבה מוך ימי נדה.

נראה דהא רחיה קובעת וסח בימי זיבה אינו חלל ציבת
ההשג וציבת הפגה דעיקר השמות הראיות הוא
הזמן ורחי שאין זה צבע השורה נהיות בימי הזיבה ח"כ
ה"ן ל"ן שזיבון בין הראיות דהא יום ההשג והא יום ההפגה ציבת

הלכות מקואות סדר עשיית מקוה סימן קכג

ונראה דה"ל נדחה הראב"ד דפוסל במקוה שמימי ובלעין
ובשלימין אותן בשלובין עד שיבא רוב כשרין ולא
מחלה על מחלה, מ"מ בממלה ככתף במקוה השלם וירד לריקני
מודה דהא מעיקר הדין מחשבתין בשלובין כשחזרו במקוה שלם
אלא במקוה דנראה כנעל הכשרין פסול מדרבנן, וזה דוקא בנחו
השלובין במקוה ורח"כ נוטל מן המקוה או הח"כ בלעין בקרקע, הכל
בשופך שלובין. למלא ויולאין מרחב כאילו בשלובין ויולאין וכשה,
זה מוכח ממנה דתן ממלא ככתף, זה יש לפרש בדברי הראב"ד
במשי"כ דג"ש שער המים, שהסכים שם לפסול מחלה על מחלה
וב"כ ז"ל דנתקן בעליון עד שירד לתחתון מ"מ שהיו שאין יוכר
שנחסרו הכשרים, הכל במשי"כ הרא"י בפי"ג בנז"כ אחר מבוחר
דגם בתן בעליון וירדו לתחתון בעין מחלה כשרים, וכשנתן מ"מ
אחריו דכל אחד מהן מחלה כשרים ומחלה פסולים, ונראה דזה
לא השו' החשב"ן והש"ך להחמיר כיון דדעת ח"י יבמות שם דהא
דלמר עד רובו היינו במשי"כ חלל מים שלובין אפי' רובן שלובים
כשר וכ"ד הרא"ש והרא"ב פי"ו מ"ב, וברא"ש צ"ח מקואות ס"י ח'
האר"י לכו"ח כן, ואף הרא"י דפוסל נתן סאה ונטל סאה בשלובין
נראה דדוקא בנטול פוסל וכמשי"כ הרמב"ן צ"ב, חלל בממלה
ככתף בעליון וירד לתחתון אף ברוב שלובין מכשיר דהי דוקא
במהלך על מחלה הו"ל לפרש דהא סתמא ה"י אפשר ללמנח וכיון
שהעדיף משהו על מ"מ הכי איכא רוב שלובין, חלל דה"ו גם
ברוב שלובין כשר, וכ"כ ב"כ דעת הראב"ד דג"ש שער המים שברי
דעתו דמהלך על מחלה פסול, וא"כ ע"כ לומר דממלא ככתף
בעליון עדיף, וא"כ אף ברוב שלובין נמי, ואין לנו להחמיר חלל
במה שהזכירו רבותיו החשב"ן והש"ך להחמיר, חלל בממלא ככתף
ונתקן בעליון וירד לתחתון בלא נחו השלובין כלל לא מילי שהחמירו
אחרי שדעת הראב"ד עלמו אינה מוחלטה צ"ח להחמיר, חו גם
דעת הח"מ שצ"ח ר"י"ד ערה ליב"ב ללח דעת הראב"ד בזמן
שנוטלין המים הקרים מן המקוה ונותנין חמין כנגד מה שנטלו
ממנו, ובס"י ר"י"ב כחז בפשיעות לכו"ח למלא ככתף במקוה המלא
עד שירד מ"מ בריקני שצ"ח.

ע"ד התקואות ששכין מן צרות זה חלל זה ויחד מהן
התיקן במקוה עברה, ובשני מחוקן לאור המים, אשר
בו מחספין מי גשמים מי סאה, ירחיב ונקחין בו מים דרך
לנרות המקחין מים וכן ה"ה, והמים מקחין ממנו והמקוה
עברה, אין צ"ח שום פקוק דלפי' אם מי העיר שלובין כן
המקב"ד צד"ה לאור המים דה"ה פ"ו מ"ח, היה בעליון
מ"מ וכתחתון אין כלום ממלא ככתף ועליון עד שירדו לתחתון
ארבעים סאה, והקבע המקלה למקוה לירך להיות צ"ח הקבע
המקלה מי העיר לאור המים כדי שיצוהו מי העיר לאור המים
במקוה שלובין שח"כ נקב המקוה נמוך ומלאו מי העיר וזולתו
אי"כ למקוה ואין להקב בכילו שלוב משי' זריפתן במים וזולתו אף
שקוחותן לפני כ"י מי סאה שלובין, ואונס אם מי העיר נמשכין
מ"י קרקע ג"ע והיו כולו בהמשכה י"ל לנדד להקל, וכמשי"כ כשמי
העיר נמשכין מן המעין מ"י פליטה מהמועט ע"י השמל, ואינו
פוגע בום כלי קיבול דבריו דלא נעשה שלובים כלל, והאונס כפי
הכוח יש דבריו שגון ויש בו בית קיבול חלל לכהלה נכון שהמים
הכלוא זרעו בלשונות ואם פי הנזר של מי העיר גבור מנקב
המקוה יש לתקן לפי הנזר כך שפי הצדק יהי למטה מנקב
המקוה, וגם לעשות המשכה על הקרקע ג"ע קדם שיצוהו המים
למקוה ונזר של מלט הנכבד דיו קרקע שצ"ח בעליון המים.

ולענין הומרה החשב"ל שהניח הש"ך ס"ק ס"ג, לחוב לדעת
הראב"ד דמפרש הא דלמריו יבמות פי"ב ב', נתן סאה
ונטל סאה לענין מים שלובין, נראה דלא החמיר חלל צנתן ונטל
או במקוה שמימי מתמעטין ומשלימין אותו בשלובין דנראה כאילו
התלפיו אף הכשרין בשלובין וכמשי"כ הכ"מ פי"ד ה"י בשם הרמב"ן
צ"ב ס"ו, לפרש דעת הרא"י שגם הוא ז"ל פוסל נתן סאה ונטל
סאה, ומ"מ שהיוק דין המשכה היה בעליון מ"מ וכתחתון אין
כלום ממלא ככתף בו, ומשום דממלא ככתף לא יוכר שנוטע
הכשרין, ואפשר לדעת הרא"י דוקא נתן ונטל חלל נתן ולא נטל
כשר אף שמי המקוה בלעין בקרקע ונחמטעין, חלל הראב"ד בסי'
צע"כ פוסל גם בבלעין ולעולם לירך רוב כשרים בזמן שאין מ"מ
כשרין, ולכן הזכיר החשב"ל דברי הראב"ד ולא דברי הרא"י.

ובטושין

א"ה הספר על מקואות קמא — מקומו בסדר סהרות לפי שרובו על סדר המשניות (פרט לענינים שונים שהעתיקנו לסדר יו"ד ס"י קצ"ח). אולם
מקואות תנינא רובו לפי סדר הסו"ע ס"י ר"א והעתיקנוהו להלן בסדרו בספר מקואות. אמנם בריש ה"ל מקואות הגנו מעתיקים סדר עשיית מקוה
ועוד עניני מקואות למעשה שנדפסו בליקוטים בספרים שונים וכן במתי"ק וזל"ה"ה בדיני מקואות למעשה שטרם נדפסו. — אחרי מקואות תנינא
באים עוד ליקוטים שונים בדיני מקואות שנלקטו מספרי חזון איש.

זו הנדה
ח הרא"י
כל זאת
מה כ"י
נין מנין
אין כונה
ה ד"ה
חול ימי
א לענין
א חיוב
ה מע"י
ה אפי"כ
אין כיון
כ"ן ח'
משום
צח אף
לריכה
אם כן
ית חלל
ומשי"כ
מוסכס
וכר"ס
שמונה
משמע
א שויה
התנחה
הרלויה
א מ"ח
החדש
ד י"ח
א אינו
קבעה
א זיבה
א ז"ה
מט"ו
ה ה"ה
שעמ"ה
למודה
כ"ה
מ"ה
א ה"ו
צ"ח
השכ"ן
י"ח
הקבע
אגלתי
" רק
ה"ה
וסה
מ"ה
א"י ב'

לעיל

הגה בדבר שאלתו אם להכשיר מקוה ממים שאובין צריך דוקא לשתי בורות או די בבור אחת של מי גשמים להכשיר בהשקה או בזריעה, אני איני מאמין שנמצא מי שיפסול בהשקה למקוה כשרה של מי גשמים שברור שכשר בין בהשקה לבד ובין בזריעה לבד. והמקוה שהיתה במקום החת"ס היתה רק בהשקה לבור אחת של מי גשמים עיי"ש שכתב בס' רי"ב שהיו ב' מקוואות סמוכות ונקובים זל"ו כשפוח"ג בעליונו וכשמנקים אחת מהן משליכין שאובין אל חברתה עד שתתמלא עד הנקב ומשם משקה לחברתה ושוב מנקים חברתה וכן איתא בריש סי' רי"ד עיי"ש וזה הוכשר בהשקה דרך הנקב כשפוח"ג כי השאובים השליכו להריקנית וכן איתא בס' ר"ג מה טוב אם יעשו שתי הפירות סמוכות זל"ו והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל ואז לעולם אל יחטר המזג דכיון שנתמלאה אחת מהן בהיתר ע"י גשמים או שלג אוי ממלאים להמקוה הכשרה המלאה הלו מים בכתף ככלים וכיון שהיא כשרה שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשרה וכשתתמלא על כל גדוניה תתמלא גם חברתה ע"י פרצה שביניהם אוי אם ירצו לנקות אחת מהן יריקו המים ממנה וינקו אותה וישפכו מים בכתף להמלאה עד שתמלא הריקנית וכן לעולם וכן עושין פה עיי"ש. וזה היה ע"י זריעה א"כ מפורש שהיו המקוואות בבור אחת כשרה או ע"י השקה כבעירו או ע"י זריעה כאשר השיב בס' ר"ג ולכן בס' רי"ב שהיה ע"י השקה הצריך שיהיה נקב כשפוח"ג דהוה שיעור נקב המכשיר בהשקה וגם עשו לכתחלה ע"י המשכה כדכתב בר"ס רי"ד ובס' ר"ג שהוא ע"י זריעה לא הוכיר כשפוח"ג ולא מעלה דהמשכה דכיון שנטההו בזריעה הרי הם עצמם כשרים כמפורש בדבריו וכל מים ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר. וראיתי בס' טהרת המים בס"ס כ"ו שמקשה שהוא סתירה וכן הביא מ"ס עמק שאלה ומבעל החזון איש שבס' רי"ב ורי"ד הוא לא דוקא אבל הוא פשוט ול"ק כלום דבס' רי"ב ורי"ד הוא בהשקה ושפוח"ג הוא לעכובא. והמשכה למעלה. ובס' ר"ג הוא בזריעה שא"צ כלום משום שהם עצמם כשרים. ולכן ה"ו לומר פסול על מקוואות כאלו והאומר כן הוא כטועה בדבר משנה. אבל מעלה ודאי יש בשתי בורות ויעשו חדא שיושקו לתוכו מי המקוה שטובלין בה בדין השקה והשניה שיבואו מי העיר לשם ויובשרו בזריעה ומשם יכנסו ע"י נקב להמקוה שטובלין שם, משום

דיצאו בזה גם חומרת הרי ירוחם וגם שיטת הראב"ד וגם של הרשב"ם ב"ב דף ס"ו לפ"מ שבארתי בתשובה אהת. אבל יש גם הטוברין דאף להראב"ד כשר בזריעה לבד כשאין נוטלין ונותנין ביד. וכפי שכתב בתר"ה שבאים המים להבור בהמשכה ג"ט נוסף עוד מכשירין גם להראב"ד עיין בס' טהרת מים בס' כ"ו שהביאם. ועיי"ש בס"ס ג' שהחזון איש כתב שאין מרויחין כלום בשתי בורות לצאת ידי הראב"ד ומסיק דטוב יותר לעשות בזריעה מע"י השקה משום שיוצאין בזה שיטת הרי ירוחם, אבל אני בתשובה ההיא בארתי שיש מעלה בהשקה לצאת ידי הראב"ד. אבל עכ"פ איך אפשר לומר שאיכא חשש פסול על המקוואות שמפורש להכשר ושכן היו במקום החת"ס וצוה לאחרים להנהיג.

ולכן למעשה אם אפשר בנקל לעשות שתי בורות אחת להשקה ואחת לזריעה טוב לעשות. ואם צריך ע"י הוצאה מרובה איני רואה שיהיה חיוב דאף אם נימא דלהראב"ד פסול גם בזריעה ויש מעלה ב"י בורות לצאת דעתו אין לחייב דבר כזה דשיטת הראב"ד הוא דעת יחיד ורק מדרבנן ובפרט שאפשר שגם להראב"ד כשר. ומה שיש שחושבים דבמקוה אפשר לעשות לצאת כל הדעות אינו אמת דיש ראשונים המצריכים דוקא מים חיים לזכות ויש הרבה הפוסלים מים חמים, אך אם אפשר לעשות שתי בורות היה זה דבר טוב לדעתי כדלעיל אף שהחזון איש סובר שאינו כלום. אבל מה ששמעתי שיש עושין שתי בורות ותרוייהו רק בהשקה לא ידוע לי כלל טעמם שבוה אין מרויחין כלום וברור שאינה טעות הוא. ידידו.

משה פיינשטיין

סימן קיב

דבדר זוחלין אם מיטהרין משאובין

ו' תמוז תשט"ו.
מע"כ ידידי הגאון הגדול מהר"י רודערמאן שליט"א.
הגה בדבר אשר תלמידו הנכבד הר"ר נחום אליעזר דאבינאוויטש שליט"א חשש באוצר אחד לזריעה שממנו יוצאים המים ישר לבית הטבילה דלא מיטהרין מדין שאובין משום דהויין זוחלין.

היא משנה מפורשת היא בפ"ו דמקואות נ בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממל ונתן לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס וה כעובדא זו דהולכין ממקום שנורעו ישר לבית ונטהרו והוא דין מופסק ברמב"ם פ"ד ה"ה ובתוס' ב"ב דף ס"ו וברא"ש ב"ק הלכות מקוואות ובכל הראשונים ולית מא ע"י ומשמע אף שתיתכף כשנותן המים בכתן הולכין לתחתון נטהרו והוכשרו בזריעה כדמצרכי שיהיה הנקב שבאים מי העיר ומן מהנקב המקלה למקום הטבילה כדי במקום. אשבורן דהא מלוי בכתף נתון לנ פני המים שמלא כבר ויוצאין או מים כסן בעליון לתחתון וכשר. ואם נימא שגם לטהרו צריך שיהיו באשבורן וצטרך לומר דלא נח זוחלין מאיזה טעם ואולי מאותו הטעם עצ הש"ך ס"ק ק"כ ביצאו ע"י אדם הטובל ל זוחלין כשנשאר מ' סאה וה"ה ביצאו ז שנורעו לא מיקרו זוחלין כשנשאר מ' סאה.

אבל האמת שזוחלין מטהרין מטומאה שאובין בדין זריעה ואין פסול זוחלין אלא ע דאדם וכלים לא מבעיא בשאיבה דרבנן שאף נכשר כדאיתא בפ"ו מ"ח דמטהרין העליון מן שהוא לה"פ בשאיבה דרבנן והא דאין מערבין להכשיר מקוואות החסרות שבסעי' מדין קטפרס כדאיתא בבאר הגולה שלשאיב הא מכשיר בקטפרס ועיין בחת"ס סי' ר אף בכולו שאוב שהר"ש סובר שם דלא נכשר אלא בשאיבה דרבנן שלכן בכולו שאוב ודעימיה שהוא מן התורה לא נכשר בקטפ כשהשאובין נתחברו ממש שלא ע"י קטפ הכא שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך ז שהם זוחלין עדיף מקטפרס להשקה והוכשר

וראיה מהש"ך ס"ק נ"ה דבבור שהוא שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו שפ שאירי שאין באמה מ' סאה דאם היה סאה הרי הבור נטהר בהשקה והביא שגם בשם הרא"ש והר"ש סובר כן אלמא דנ שהוא חבור ממש אף שיוצאין והו זוחלין אף שהר"ש סובר דכולו שאוב לא נטהר משום דחבור ממש עדיף, ומלא שאובין הוא שכולו שאוב ודא רק שנפסל בג' לוגין לשון המשנה בפ"ג מ"ג ובלשון הרמב"ם עיי"ש. והטעם הוא משום שזוחלין אינו פסו אלא פסול לטבול ולכן לא גרע מנפלו יין המים למראה יין שרשאי למלאות בכתף עז

למראה מים כשהיו בו מ' סאה כמפורש בפ"ו מ"ג
שג"כ הטעם הוא משום שהמים שבו לא נפסלו בעצם
ורואה אני שהדברים ק"ו.

ואין לטעות כלל ממה שכתב הש"ך ועיין לקמן
סעי' ס', לפרש שכוונת הש"ך בזה לחזור מדבריו
ולפלוג על הת"ט בשם הרא"ש והר"ש ומוכיח מסעי'
ס' שאין הנוחלין מערבין להכשיר מקואות החסרים
דכ"כ אין מכשירין השאובין, דאם כוונת הש"ך היה
לחזרה מדבריו הראשונים היה אומר זה בפירוש
דלמה שכתב בסעי' ס' אף באיכא באמה מ' סאה
לא נטהרו בהשקה ולא היה סומך על ציון בלבד
אלא כוונת הש"ך לציין שחלוק משם דאיירי להכשיר
מקואות החסרים שקטפרס אינו חבור. וגם הא מוכרח
זה להר"ש לחלק מדין שבסעי' ס' שהיא תוספתא
שהביאה הר"ש בפ"ו מ"ו א"כ גם להש"ע יש לחלק
ואיך נפרש שהוא חזרה.

והנה עיינתי במהר"מ שיק ס' קצ"ח ומצאתי
שגם הוא הביא מס' מי השילוח ראייתי מהתו"ט
בשם הרא"ש והר"ש שהביא הש"ך בס"ק ג"ה וחזינן
מדבריו שהיא ראייה גמורה רק שמפרש שהש"ך
שכתב לעיין בסעי' ס' הוא חזרה שפליג וזה אינו
כלום כדכתבתי שברמז בעלמא אין לומר שכוונתו
לפלוג ולחזור מדבריו הראשונים אלא שציין לשם
להראות שצריך לחלק כדלעיל. וכן פשוט לערוך
השלחן סעי' קכ"ח שהש"ך לא פליג בזה ולכן אין
לחוש לזה כלל.

וגם הביא שם במהר"מ שיק ראייתי מנפלו יין
ונשתנו המים למראה יין שממלא בכתף עד שיחזרו
למראה מים ומה שדחה דשינוי מראה הוא רק
מדרבגו לא נכון כלל דהא לתוס' זבחים דף ע"ט
מפורש שהוא מדאורייתא דהא כתבו שם מדלא נקט
בששים משמע דמדאורייתא איירי וא"כ ודאי גם דין
חנותא דאמר שם הוא מדאורייתא וגם הרמב"ם לא
הוכיח שהוא מדרבגו א"כ ודאי סובר דהוא מדאורייתא
ומ"מ מכשירי שאובין.

ומה שהביא מהר"מ שיק ראייה ממהר"ק שורש
קנ"ו אינו רואה שום ראייה דהתם הא איירי שיש
בכל מקוה רק כ' סאה ואם לא יצטרפו הנוחלין
להשלים לשעור מקוה הרי אין שם מקוה של מ'
סאה לכן הוצרך לחדש שמעוט ונוחלין משלימין
וצע"ג בכוונת מהר"מ שיק מהא דהביא מההרי"ק.
ולכן כיון שמהר"מ שיק עצמו משמע שיותר היה
נראה לו שנוחלין מטהרין שאובין שהביא ראייה
מממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ולא
דחאה רק מחמת מה אעשה מהראיה דמהרי"ק עיי"ש

משנה מפורשת היא בפ"ו דמקואות מ"ח היה
ליון-מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף
תוך לעליון עד שירדו לתחתון מ"ס והוא ממש
כעובדא זו דהולכין ממקום שנורעו ישר לבית הטבילה
ונטהרו והוא דין מופסק ברמב"ם פ"ד ממקואות
ה"ה ובתוס' ב"ב דף ס"ו וברא"ש ב"ק דף ס"ו
הולכות מקואות ובכל הראשונים ולית מאן דפליג
ב"ה. ומשמע אף שתיכף כשנותן המים בכתף לעליון
הולכין לתחתון נטהרו והוכשרו בוריעה זו דלא
כדמצרכי שיהיה הנקב שבאים מי העיר להאוצר
נמוך מהנקב המקלה למקום הטבילה כדי שיוזע
במקום אשבורן דהא מלוי בכתף נותן למעלה על
פני המים שמלא כבר ויוצאין אז מים כסך ששופך
לעליון לתחתון וכשר. ואם נימא שגם לטהר שאובין
צריך שיהיו באשבורן נצטרך לומר דלא נחשבו בזה
לנוחלין מאיזה טעם ואולי מאותו הטעם עצמו דכתב
הש"ך ס"ק ק"כ ביצאו ע"י אדם הטובל לא מיקרו
נוחלין כשנשארו מ' סאה וה"ה ביצאו ע"י מים
שנורעו לא מיקרו ונוחלין כשנשארו מ' סאה.

אכל האמת שנוחלין מטהרין מטומאה ומפסול
שאובין בדין זריעה ואין פסול ונוחלין אלא על טבילה
דאדם וכלים לא מבטיח בשאיבה דרבנן שאף בקטפרס
בכשר כדאייתא בפ"ו מ"ח דמטהרין העליון מן התחתון
שהוא לכה"פ בשאיבה דרבנן והא דאין הנוחלין
מערבין להכשיר מקואות החסרות שבסעי' ס' הוא
מדין קטפרס כדאייתא בבאר הגולה שלשאיבה דרבנן
הא מכשיר בקטפרס ועיין בחת"ס ס' ר"י. אלא
אף בכלול שאוב שהר"ש סובר שם דלא נכשר בקטפרס
אלא בשאיבה דרבנן שלכן בכלול שאוב להר"ש
ודעימיה שהוא מן התורה לא נכשר בקטפרס. מ"מ
כשהשאובין נתחברו ממש שלא ע"י קטפרס כגון
הכא שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך המים רק
שהם ונוחלין עדיף מקטפרס להשקה והוכשרו.

וראייה מהש"ך ס"ק ג"ה דבבור שהוא מלא מים
שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו שפסול כתב
שאיירי שאין באמה מ' סאה דאם היה שם מ'
סאה הרי הבור נטהר בהשקה והביא שגם התו"ט
בשם הרא"ש והר"ש סובר כן אלמא דנכנסת לו
שהוא חבור ממש אף שיוצאין והונו ונוחלין מכשירין
אף שהר"ש סובר דכולו שאוב לא נטהר בקטפרס
משום דחבור ממש עדיף, ומלא שאובין הוא כפשוטו
שכולו שאוב וקא רק שנפסל בג' לוגין כדמשמע
לשון המשנה בפ"ג מ"ג ובלשון הרמב"ם פ"ה ה"ו
עיי"ש. והטעם הוא משום שנוחלין אינו פסול במקוה
אלא פסול לטבול ולכן לא גרע מנפלו יין ונשתנו
המים למראה יין שרשאי למלאות בכתף עד שיחזרו

אב"ד
שורה
כשה
שכתב
גוסה
בס"י
כתב
אב"ה
השקה
אנ
ת. יד
חשש
מקום
ברות
צריך
אף אם
ז' ב'
שיטה
ואפשר
במקוה
דיש
הרבה
שתי
שהחזון
שיש
ידוע
שאיזה
שטיין
ובין
רעמאן
אליעזר
אחד
הטבילה
ונוחלין.

וכיון שאין שום ראייה הרי גם הוא היה סובר דמטתהוין וגם לא דחה הראייה מהשיך רק מטעם שמשמע לו שחזר ופליג וכיון שברור שהוא טעות כדלעיל הרי נשארה הראייה ולכן אין לחוש לזה ככל.

ונמצא שאין שום חשש על אוצר אחד דזרועה ובעצם א"צ יותר רק להרוצים לחוש לשיטת הראב"ד דסובר דאם נתן ונטל לא הוכשר כשליכא רוב או חצי מהאינם שאובין אף שהיה מקוה שלימה ובנותן לעליון עד שירד לתחתון מוקים רק במכוונות שלכן אין להועיל הוריעה כיון שהם המרובין ממי הגשמים שהיו בתחלה עושין עוד אוצר מים של מי גשמים שני להשיק בו. ואף שהחזון איש כתב שאין יוצאין בזה דעת הראב"ד אלא בטבילות הראשונות ובטהרת מים בס"ס נ' הביאו אבל אני בארתי בתשובה אחת שהראב"ד מודה שהשקה מטהר אף שאובין הרבה מהכשרין ואף הרשב"ם ב"ב דף ס"ו דסובר דברוב שאובין פסול מדאורייתא אף במקוה של יותר ממ' סאה, ג"כ יכשיר בהשקה ועדיף להו מנותן לתוך המקוה דלא כהרא"ש ב"ק שמדמה השקה לזריעה בתוך המקוה ולכן יועיל בזה לצאת דעת הראב"ד. ואוצר דהוריעה צריך כדי לצאת שיטת ר' ירוחם דשייך רק על השקה שכשנסתם חזר לפסולו זהו המעלה שיש בב' אוצרות מים. גם בארתי שם בתשובה דהראב"ד אינו יכול לסבור הא דר' ירוחם ור' ירוחם אינו יכול לסבור הא דראב"ד. ובעצם אין חיוב לחוש לדעה יחיד וכשר בין בזריעה לבד ובין בהשקה לבד אבל עכ"פ מעלה יש בב' אוצרות אבל בשלישית אין שום מעלה והוא רק הפסד ממון בעלמא.

ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן קיג

בדבר המקוה דפאר ראקאוויי

י"א אדר תשי"ב

מע"כ ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם ר' יהונתן שטייף שליט"א שלו וברכת.

הנה הערת כתר"ה באות א' וב' שכמקוה זו שיוצאים תחלה הכשרים ואח"כ באים השאובים והיו

נטל סאה ונתן סאה שפסול. הנה רק במקוה מצומצמת של ארבעים סאה פסול נטל סאה מתחלה מטעם המפורש ברש"י יבמות דף פ"ב דמכי נטל תחלה חסר לה עיי"ש אבל במקוה זו הא יש יותר מה שיעורו מקוה ואין שום קפידא במה שהנטל הוא תחלה. ולחוש שמא יצאו הרבה עד שיחסר מהשעור ואח"כ יתחילו לבא השאובין אין שייך משום דתיכף כסך היוצא באים אחרים ודברתי עוד הפעם על הרה"ג ר' זעליג פארטמאן הרב דשם ואמר שכן הוא שתיכף באים האחרים דלא כבבתי כסאות שבבתיים שבתחלה יוצאין המים אשר שם ואח"כ באים אחרים אלא שתיכף בהתחלת היציאה מתחילים האחרים לבא וא"כ לא יחסר מהשעור לעולם. וגם כי הנקב שממנו יוצאים המים הכשרים להמקואות שטובלין הוא בגובה יותר משעור מקוה וא"כ בהכרח א"א להתחסר לעולם משעור מקוה ואין שום חשש בזה.

והערת כתר"ה באות ג' שהאוטאמאט שכיח מאד שיתקלקל וכונתו הוא לקלוקל כזה שיצאו המים ויתקלקל האוטאמאט מלהכניס אחרים עד אחר זמן ואח"כ יתקן מעצמו ויכנסו המים לאחר זמן שכבר אין שם שיעור מקוה. הנה אם נתקלקל לא מצוי כלל שיתקן מעצמו אח"כ ואולי הוא גם מן הנמנע וא"כ כיון שלא הוצרכו לתקן הרי ברור שלא נתקלקל. וגם כיון שהנקב שממנו יוצאין המים הוא למעלה משעור מקוה אין שייך כלל חשש זה דבהכרח לא יחסר משעור מקוה אף אם יתקלקל האוטאמאט ולכן אין צורך להסיר האוטאמאט אשר בעצם הוא דבר טוב.

ומש"כ כתר"ה באות ד' שהמים שבצינור עם ג' הברזות יש חשש גדול שנעשו המים שם שאובין משום שלהציל משאובין לא מהני מה שהצינורות נעשו לשמש עם הקרקע כדאיתא בנו"ב תנינא סי' ק"ט. הנה אף שהאמת שמסתבר כהנ"ב ובחבורי דברות משה על ב"ק סי' מ"ד למה שבארתי הסוגיות מוכרח כהנ"ב. אבל הכא ליכא פסול זה משום דבעודו בתלוש לא היה מקבל כלום ולא היה שייך בו פסול שאיבה שזה היה סגי אף אם במחובר עשה בית קבול לרוב הראשונים ורק לתוס' ב"ק דף ס"ז משמע שפסול אם היה שם צינור עליו בתלוש אף שלא היה לו בית קבול בעודו בתלוש ובחבורי שם הארכתו בזה. אבל הכא לא צריך לזה דגם במחובר לא נעשה שיקבל הצינור אלא מה שמקבל הוא ע"י סתימת הכותל המחובר ממש משום שדבוק הצינור להכותל ואף לטבול בתוכו היה מותר כה"ג כדאיתא בש"ע סעי' ז' אם יסולק דין קבלת הטומאה, דשאיבה

פסול כלל כיון שהקרקע סותם ולכן אין צורך משום שהוא דבר המק"ט אף בלא שיהיה כיון שנעשה לשמש עם הקרקע והמכלא אינו פוסל ולכן רק לרואה שום חשש לדינא טוב שיתקן להסיר ה שם צינורו להם והבטיחו לתקן. ומש"כ כתר"ה באות ה' בזה שיש למעלה המים הכשרים נקב שיוצאין מים לאיזה מקו משה שהמים עולין גם בעת שעושין ו שפ"ה זכיון שבעת שממשיכים לתוך המקו הנה מנו לתוך דרך הנקב יש בזה משו מנו הנוחלין מערבין שבסעי' ס'. הנה פשוט נקב זהו שאינו אין שום חשש דהא רוב ו שממנו גשמים באו מי הגשמים לשם בחיני גם הכא שהשאובין כבר נתכשרו למטה מהני הנהלין עדין. לא נפסלו במה שבאו ל שטובלין בעת שהתחיל לחזול. אלא אף אם נקב גם למטה כדכתב כתר"ה באות ו' שחו הנמצא שמים וזחלין היו אלו שהכשירו את הנה גם זה ברור לע"ד שמכשירין. ל"מ הנהלין שאף בקטפרס נכשר כמתני' פ"ו מ"ח העליון מן התחתון שהוא לכה"פ בשאיבה האין הנהלין מערבין הוא מדין קטפרס כבאת"ג ועיין בחת"ס סי' ר"י אלא אף בכו שהר"ש סובר שם דלא נכשר בקטפרס אלא הרב"ש שלכן בכולו שאוב להר"ש ודעימי מתנת לא נכשר בקטפרס מ"מ כשהחבור ו ממש שלא ע"י קטפרס רק שהם וזחלין ו שהמים השאובין נכנסו ממש לתוך הוזהו מקטפרס והוכשרו. וראיה מהשיך ס"ק נ' מלא שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאת ממו נכתב שאירי שאין באמה מ' סאה דביש נותר בהשקה והביא זה בשם התי"ט שכתב הרא"ש והר"ש אלמא דנכנסת לו שהוא חו אף שיוצאת והו וזחלין מכשירין אף שהו דכולו שאוב לא נטהר בקטפרס חזינן דנה ע' שאובין הוא כפשוטו שכולו שאוב ולא ר' בג' לוגין כדמשמע מלשון המשנה ובלשון פ"ה ה"ז עיי"ש. והטעם הוא כדאמרתי שזו פסול במקוה אלא פסול לטבול לכן לא ג יין ושינה למראת יין שרשאי למלאות שיחזרו למראה מים כשהיו בו' מ' סאה מין בפ"ו מ"ג שג"כ הוא משום שהמים שבו בעצם רואה אני שהדברים ק"ו. ובעובדא לזה משום שהוא רק כמעוט שאוב דהא ו הוא בעת שנפלו למים הכשרים שהיו שם

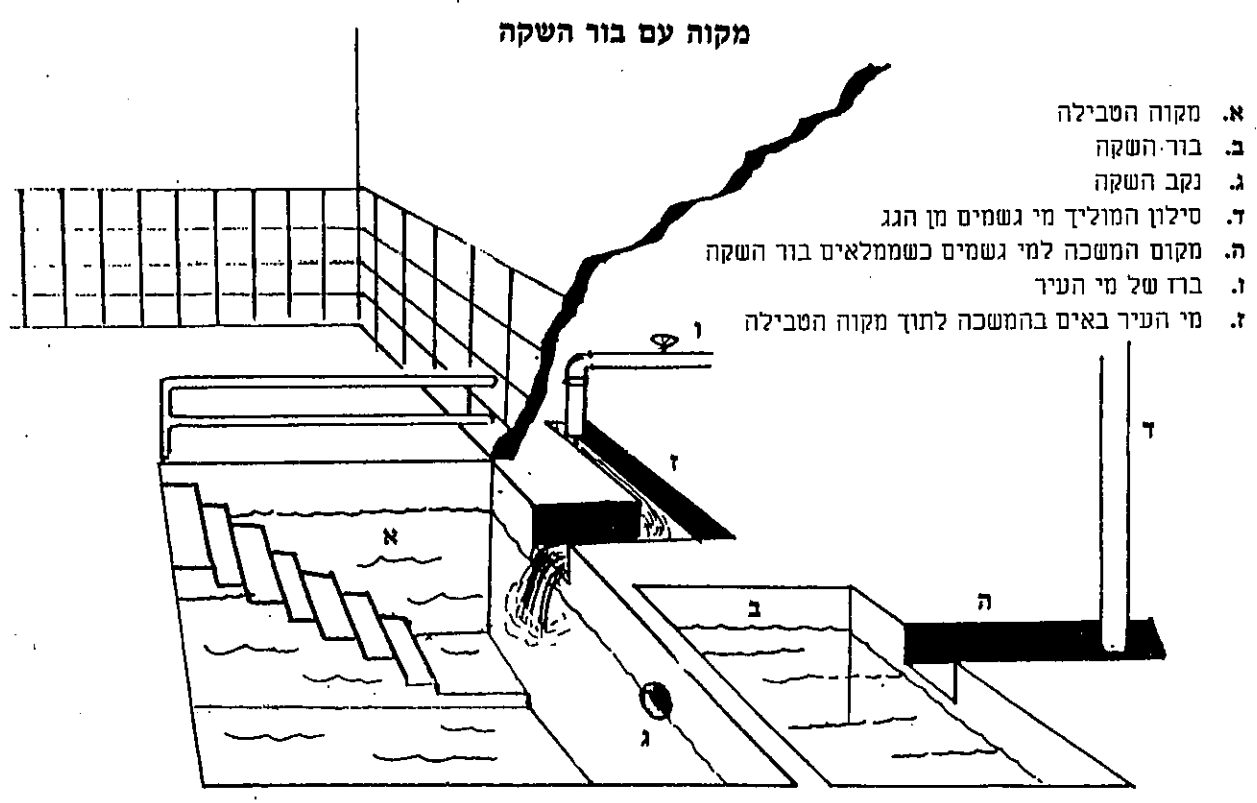
לצורך זה, כדי להרבות את המים הכשרים, כלומר, להכשיר מים שאובים שיהיו גם הם ראויים לטבול בהם למדונו חז"ל שני דרכים: "השקה" ו"זריעה". ע"י דרכים אלו אפשר היה למלאות מאגר מים נוסף, בסמוך למאגר מי הגשמים, ולהכשירו באופן הראוי, ולהשתמש בו לטבילה. אלא שבדורות קודמים, גם בכך לא נפתרה הבעיה לגמרי, שכן גם מים שאובים, ובפרט בכמות גדולה לצורך מקוה, לא היה קל להשיגם, והיה צורך לשאוב בדליים מהמעייין או הבאר ולהעבירם אל המאגר, דבר הכרוך ביגיעה והשקעה רבה. אבל בימינו שיש ב"ה ברזי מים המובילים מים לכל בית ובית, שוב הפך בור מי הגשמים להיות הפתרון המצוי והנוח להשתמשות תמידית. ואכן כיום נעשות המקוואות רק ממני גשמים, ואדרבה עבשיו קשה מאד למצוא מעיין בתוך העיר ולהכשירו לטבילה.

ומעתה עלינו לברר איך מכשירין מים שאובים הבאים ממני העיר ולעשותם כשרים לטבילה. וכאמור באופן עקרוני יש שני אופנים שמשתמשים בהם לשם כך: א' ע"י "בור השקה" בסמוך למקוה. ב' ע"י "אוצר זריעה". ונבארם ונפרטם אחד לאחד.

בור השקה וצורתו

"בור השקה" בנינו הוא כך, שסמוך למקוה הטבילה עושים עור מקוה, שלתוכה מקבלים את מי-הגשמים וממלאים אותה לפחות מ' סאה, ומקוה זו נקראת בור השקה. בכותל הגובל בין בור זה למקוה הטבילה עושים נקב באמצעותו, בגובה כזה שמתחתיו יהיה עדיין שיעור מ' סאה. וממלאים מקוה הטבילה עם מים מהברז ממני העיר (פי' מים שאובים) עד למעלה מן הנקב, כדי שיתחברו המים השאובים שבמקוה הטבילה עם מי-הגשמים דרך נקב ההשקה.

ומעתה, מי-הגשמים שבבור ההשקה נשארים שם לאורך ימים, בטריותם ונקיונם, ואילו השימוש התמידי הוא במקוה הטבילה, שבו אפשר תמיד להחליף את המים.

- א. מקוה הטבילה
- ב. בור השקה
- ג. נקב השקה
- ד. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ה. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור השקה
- ו. ברז של מי העיר
- ז. מי העיר באים בהמשכה לתוך מקוה הטבילה

ספר מקוה יג - דעתן דגן מקוואות דבאנינו
 תרבי"ג ה' ינ"א פ"ף א"ט"א

(אך לאו כו"ע סוברים דהכשרת שאובים ע"י השקה נלמד מפסוק זה, שכמה ראשונים פירשו דברי התו"כ שלאו בפסול שאובים מיירי רק לענין מקוה חסר שנקרא טמא ומשיקו למקוה שלם שנטהר החסר. ע"י בתשובת הרי"ד שם שהביא מכמה ראשונים פירושים אחרים בדברי התורת כוהנים. וכן ע"י בקרבן אהרן לתו"כ שם ובפני רבנו הלל שם, וא"כ לדבריהם אין השקה נלמדת מקרא רק הוא מדבריהם, וע"י ריטב"א נדרים דף מ' ע"א).

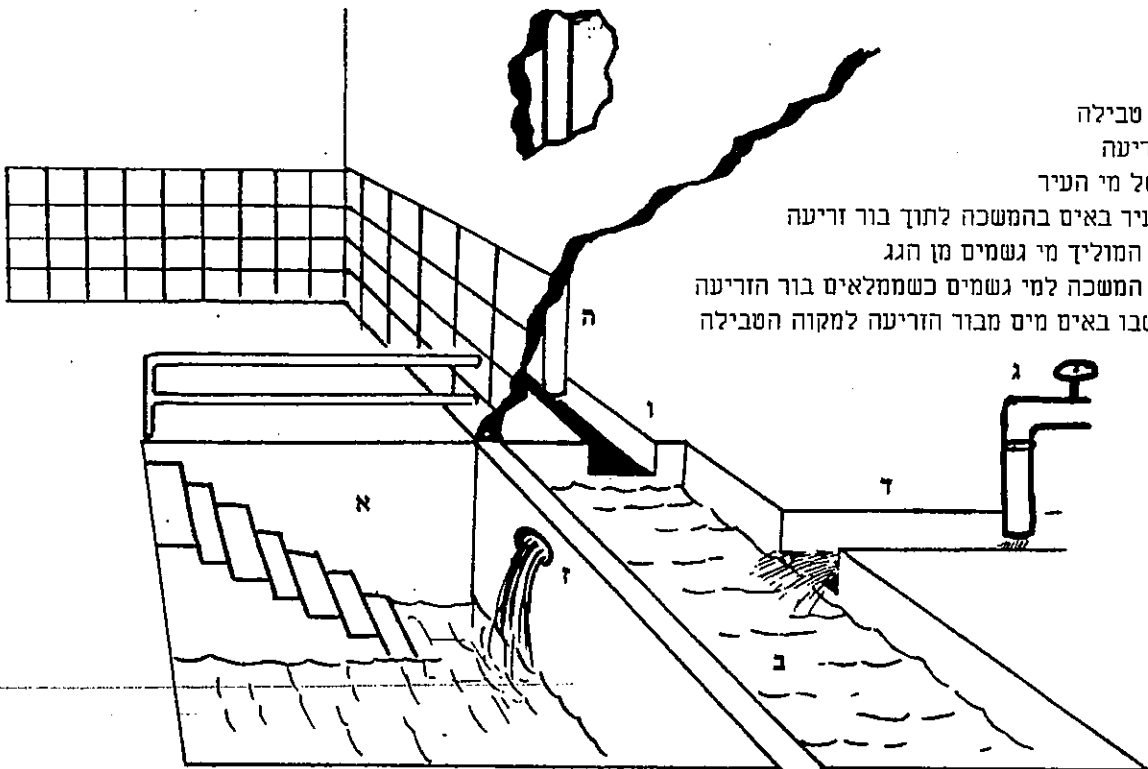
אוצר זריעה וצורתו

"אוצר זריעה" הוא ג"כ כעין בור השקה, דהיינו, שמים פסולים נכשרים ע"י מים הכשרים. אלא שבבור זריעה אופן הכשרת מים השאובים הוא קצת שונה מבור השקה. דבנין בור זריעה הוא באופן זה, שסמוך למקוה הטבילה עושים בור וממלאים אותו עם מ"ס מי גשמים והוא הנקרא "אוצר זריעה". ועושים נקב בקיר בין אוצר הזריעה למקוה הטבילה, ופותחין הברז של מי העיר (פי' מים שאובים) אל תוך אוצר הזריעה עד שגואים המים ושוטפים לחוץ דרך הנקב אל תוך מקוה הטבילה. והמים הבאים לתוך מקוה הטבילה מאוצר הזריעה אע"פ שהם היו מים שאובים, מ"מ נטהרו ע"י שנכנסו לאוצר הזריעה. ונקרא אופן הכשרה זה בשם "זריעה", שפירושו שמים הפסולים מתערבין בתוך הכשרים והרי הם כנורעים תוך הכשרים והזריעה מטהרתן.

ובאמת מקוה זו כבר נזכרה במשנה במס' מקוואות פרק ו' משנה ח' "היה בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין כלום, ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון ארבעים סאה".

על המעלות והחסרונות ההלכתיים שבכל אחד מאופני הכשר הללו - ראה להלן בקונטרס מקוה ע"ג מקוה פרק א'.

מקוה עם בור זריעה

- א. מקוה טבילה
- ב. בור זריעה
- ג. ברז של מי העיר
- ד. מי העיר באים בהמשכה לתוך בור זריעה
- ה. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ו. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור הזריעה
- ז. נקב שבו באים מים מבור הזריעה למקוה הטבילה

100 מקוה מים - זענין גנין מקוואות דבאנינו
ברג"ל ו' ינאי ב"ף ט"א

המים שבאוצר, ובהמשך הזמן מתרבה הנפט על המים.

ג' גם הביא עובדא שבלן אחד החליף את מי האוצר ומילא את האוצר שאובין.

ד' ועוד שלפעמים משיקין ב' מקוואות לאוצר אחד ויש שבעת טבילה באחד מהם נוטל הבלן הפקק מנקב ההשקה של מקוה השני, ולפעמים המים שבמקוה השני עדיין לא הגיעו עד נקב ההשקה ונמצא המים שבמקוה הראשון וזולין למקוה השני דרך האוצר בשעת טבילה, והבלן אינו מרגיש בפסול זה.

וכדאי להעתיק בענין זה מה שמצאתי שכתב במהרת מים להג"ר ניסן שעלושקין (מהדו"ד דף רסו) וז"ל, וכן ראיתי ברמת השרון מקוה שמתכשרת ע"י זריעה לבד, ושם מצאתי מקוה שנבנתה בהוראת החזון איש ע"י הרב הגאון מהר"א עדעלשטיין מרא דאתרא ור"מ בישיבה, והוא מסר לי מה ששח לו החזון איש מה גרם לו שלא יגרום השקה, עובדא באה לפגוע מקוה שנתכשרה ע"י השקה לאוצר של מי גשמים, במי גשמים הללו בעמדם זמן רב שרצו תולעים ושרצים, הבלן שראה את הדבר שפך לתוך האוצר נפט (קעראסין) להרוג את התולעים והשרצים וכה עשה פעמים תכופות עד שנתרבה הנפט על המים, עכ"ל.

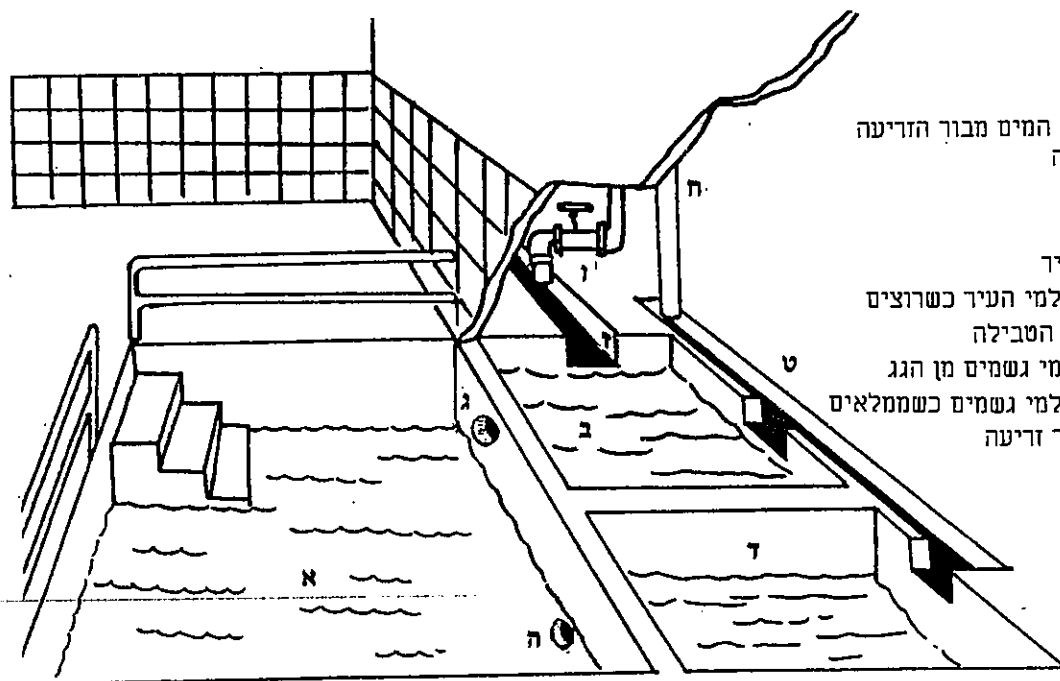
מי המקוה כ"ד פעמים כבר ניתנו מים שאובים לאוצר כמלואו וכבר נפסל לדעת הראב"ד. ולא עוד אלא שהמים שבמקוה מוגבהין בשעת טבילה ומבע המים שבאוצר ושבמקוה להשתוות ע"י הנקב שביניהן, וא"כ נכנסין השאובין לאוצר ובצירוף השאובין הקודמין ממחר האוצר להיות רובו שאובין בפחות מכ"ד טבילות (שה"ד וצ"ל כ"ד תורקות). ואף אם ידקדקו לפקוק את הנקב טרם שזוחלין את המים מן המקוה, ושלא לפתחו עד שהמים שבמקוה יהיו למעלה מן הנקב, אכתי לא יצאנו מהעובדא דהשאובין נכנסין בשעת טבילה להאוצר ואף אם יהי המוגבה בקצב של 2 ס"מ יהיה בסי טבילות 120 ס"מ מים שאובים כמלואו של האוצר, עכ"ל.

ועוד הוסיף החזון איש דלא די שלא הרויחו כלום בכור השקה לצאת חומרת נ"ס ונ"ס, רק אדרבא יש כאן תרבה מן ההפסד: אי שעי השקה זו המים שבאוצר מתקלקלין שהרי המים שבאוצר אין מחליפין אותן ומי המקוה המזוהמין מתערבין באוצר, ודרי אנו משתדלין על הנקיון וההידור כראוי לעושי מצוה ואיך נפסידם בידים.

ב' ולא עוד אלא כפי שנודע לי יש שהכלן שופך נפט או שאר מי חמצן לתוך האוצר לבטל את סרחון

ציור ב'

אחר מילוי המקוה נעשה השקה

- א. מקוה הטבילה
- ב. בור זריעה
- ג. נקב שבו באים המים מבור הזריעה למקוה הטבילה
- ד. בור השקה
- ה. נקב השקה
- ו. ברו של מי העיר
- ז. מקום המשכה למי העיר כשרוצים למלאות מקוה הטבילה
- ח. טילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ט. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים בור השקה ובור זריעה

ספר מקוה ע"י זריעה והשקה
הרא"ל ב' ית"ל ב"ק ס"א

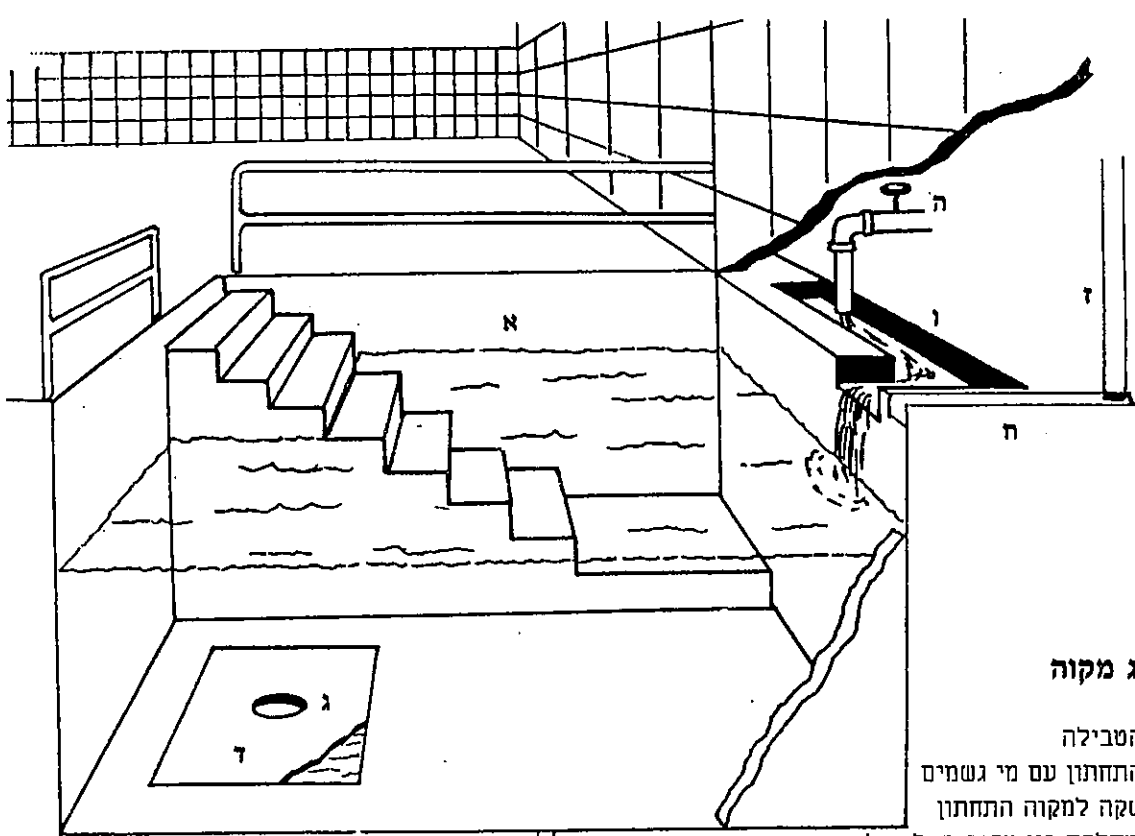
הקדמה

מקוה ע"ג מקוה, היא מקוה שתופסת מקום מיוחד בין הרבנים העוסקים בסוגיא זו, משני טעמים אי מריכוזי הנושאים שיש לדון בה, ושנית שהדעות בין הרבנים בזה הם כרחוק מורח ממערב, שבמקום שזה אומר שהמקוה פסולה השני אומר שלא די שאין חשש במקוה זו רק אדרבה שיש הידור במקוה זו.

ומתחילה הי' בדעתי ללקט ולאסף אל מקום אחד את כל דברי הפוסקים ומכתבי הרבנים הדנים בזה, להביא דעתם וטעמם וכו', וכשהתחלתי ללקט ולסדרים ראיתי שליקוט זה יקח ספר מיוחד, ועוד והוא העיקר שראיתי שכמעט ככל מכתבי תשובות הרבנים הדנים זה, סגנון דבריהם וטעמם הם כמעט אחד, רק דבריהם מתובלין בפלפולים שונים, אבל נקודות דבריהם הם כמעט אחד, על כן לא ראיתי הצורך להביא דבריהם, כי לכפול דבר אחד כמה פעמים אין בו מן התועלת.

על כן לא הכאתי העתק כל דבריהם רק עברתי על דבריהם וכל נקודה ומו"ם של הלכה שמצאתי שיש לדון במקוה זו בררתי, ולא הכאתי שום מכתב או סכרא של צד המתיר או האוסר כדי לפרוך או ח"ו לזלזל בדבריהם. וגם לא באתי כאן להכריע באיזה מקוה יש להשתמש, שבזה כל אחד ינהג כמנהגו אבותיו, כי מסרתי בקונטרס זה רק לברר החלק ההלכתי שיש לדון במקוה זו.

ומתחילה יש להקדים אופן בנין מקוה זו, וגם לברר ולהסביר טעמם של אלו שמהדרים לעשות דוקא מקוה כזו, ואח"כ נבאר טעמם של אלו שאין דעתם נוחה בבנין מקוה כזו ואח"כ יוכא המו"ם הנדון בין הפוסקים.

מקוה ע"ג מקוה

- א. מקוה הטבילה
- ב. מקוה התחתון עם מי גשמים
- ג. נקב השקה למקוה התחתון
- ד. טבלה מחלקת בין מקוה העליון להתחתון
- ה. ברז של מי העיר
- ו. מי העיר באים בהמשכה למקוה הטבילה
- ז. סילון המוליך מי גשמים מן הגג
- ח. מקום המשכה למי גשמים כשממלאים מקוה התחתון

ספר מקוה ע"ג - בזמן בנין מקוה ע"ג קראנו
 (כנ"ל) כי יראי כפי' ש"ס

הלכות מקוואות

באופן עשיית מקוה

קמ"ו] הרב ניימען, בשליחות של רב העניך, צלצל אלי, ואח"כ צלצל רב מגדלצען שהוא הרב השואל, אודות המקוה בניו הוון קיי שהוא עומד לבנות, וחשב לבנותו כמקוה רגיל, אך יש שם ישיבה קטנה של אחד מחסידי לובאוויטש, ושהם ביקשו שיעשה כשיטתם בור ע"ג בור. אבל יש גם קהילה קטנה של סאטמאר סמוך לעירם, בעיר ברידספורט שאוסרים זה, ושאפילו אם יעשה ג' בורות, אחד מהצד, אחד על גביו, ואחד בהמשכה, שמע שיש תשובה מהדיין המנחת יצחק מהעדה החרדית שפוסלו. ולמעשה, אם יעשה בור ע"ג בור, שמעו שיש צרות מציאותיות, בענין זוחלים וניקויו. ובעצמו, אין לו חשק לשמוע ללובאוויטש ולעשות כעצתם. וביקשו שאשאל רבינו מה עצתו.

והשיב רבינו שלדינא ידוע שהוא מכשיר כל המקוואות. ולמעשה, אם יש בעיות מציאותיות בבור למעלה, אין מה לדבר. אבל נראה לרבינו שמסברא אפשר לעשות בדרך שיוכל לבדוקו שלא יהיו זוחלים, ובדרך שיוכל לשים בו משאבה קיי לגנותו.

ואם יכול כך לסדר המציאות, אז יותר טוב לבטל על הקפדתו העצמאית, ולעשות מקוה שיהיה בהסכמת כל הקהילות. גם אם יצטרך לבזבז קצת כסף, כדאי הוא השלום.

ושמסברא, יכשירו הסאטמאר אם יהיה בור גם מן הצד, והוסיף רבינו שאינו מאמין שהמנחת יצחק קיי פסל מקוה כזה.

ואם הם לא יסכימו, או שהמציאות קשה לסדר, אז כמובן יותר טוב לעשות מקוה רגיל סוף סוף כשר הוא לפי שיטת לובאוויטש ג"כ.

הכשר מקוה

קמ"ז] והשיב רבינו שבשיעור כ"שפופרת הנוד" שצריך לבור השקה, צריך שיהיה החור טפח על טפח, ממש, לא מספיק שיהיה ארוך שני טפחים ורחב טפח, צריך להיות כסדר, לאורך החור, טפח על טפח.

ושוב פעם השיב רבינו שאינו רואה שיש חסרון לשים חוטי ברזל בתוך ה-Cement דהא אינם מקבלים טומאה!

קנב. New Haven

קנג. Pump

קנד. ראה מנחת יצחק ח"ו סימן צ' וצא שדיבר שם מזה ולא כתב שהוא פסול.

לטבו

ה'ה' והרב ש. פורסט צי
אלתי האם מותר לטבו
כגון שהמקוה הז
השיב רבינו שתלוי אם ב
המקוה כאינץ קיי מהמי
הנראי אין לדחות הטבי

לש

שאלו רבנים מקלי
במקוה ע"י זריעה
פועים, להוציאם, לו
רבינו אם גורם שיו
ההלא המשקה הוא
מקום, ובמקוה מצומצם ל
רבינו שא"כ אין י

הרב ווסרמן מהישיני
כזה אינו כלום, שא
לעשות, ושבועה מצריך ד
מצוה, וצ"ל מצוה ממש,
שלא יתרגל וכו'.

בשהיה רבינו בכי
ודיבוריו הם בלי

קנה. Inch

קני. מגמ' נדרים דף יג

ספר מסורה משה

חלק ע"ג

הוראות וקניאות האזן רב-המשג פיינט-אין-ניו-יורק

נצוק מומתו על לבבו ונאמרו

בא"ו מרובי אלוהי אביא